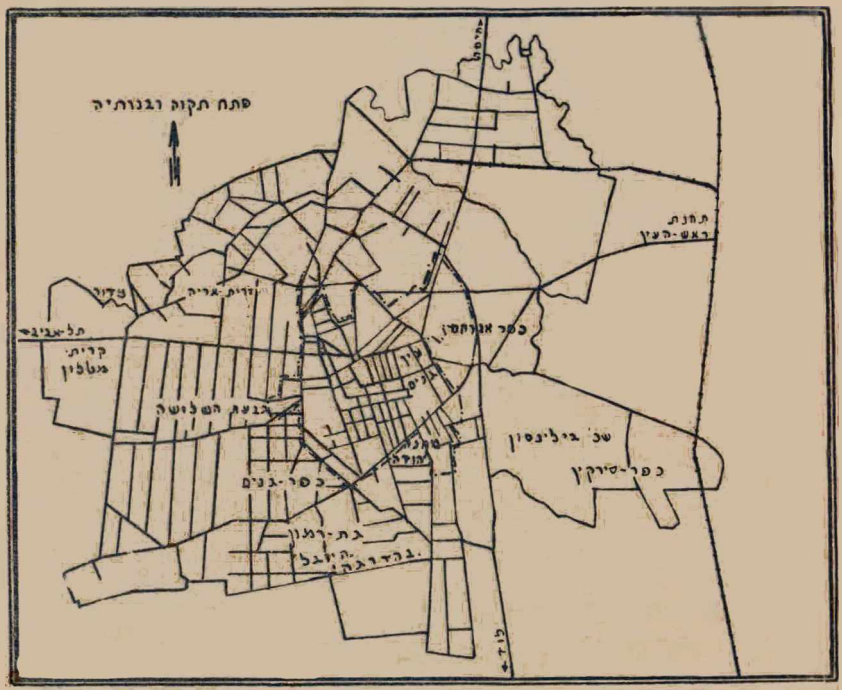
פתח־תקוה

מדריך כללי

תש"ח – 1947

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

בית דפוס „הדר"

ש. מכנס – ג. ליפסקי

פתח־תקוה, רח' **רפופורט** (ע"י תחנת הרכבת)

טלפון 320 **ת. ד. 25**

מוציא לפועל כל עבודות הדפסה

מכרטיס בקור ועד ספר

מחלקה מיוחדת להדפסה וחתוך ניר לעטיפת פרי הדר

„אוליבקס"

אקצטרקציה ע"י הסכה

ביח"ר לשמנים בע"מ

"OLIVEX"

Solvent Extraktion Plant

Oil Factory Ltd.

דרך פתח־תקוה – ת"א **טלפון 322 פ"ת** **ת.ד. 1891 ת"א**

אקסטרקציה של כל מיני עגות שמן (כוספות) וכן שיריים של זיתים אחרי הסחיטה (זיפיט).

בית הספר למסחר פיטמן

בפיקוח מחלקת החינוך של הועד הלאומי

רחוב בלפור 38, תל־אביב, טלפון 2600

נמשכת הרשמת בוגרי בתי הספר העממיים

לקורס דו שנתי למסחר ולהשכלה כללית

מחלקות מיוחדות לגומרי 5, 6, 7 כיתות של בתי ספר תיכוניים

שעורי ערב

קורס מרוכז למסחר (6 חדשי לימוד)

שעות המשרד: משעה 9 עד 12 לפנה"צ, 5 עד 7 אחה"צ

„ציון", חברה לבטוח בערבון מוגבל

כל סוגי ביטוח

המשרד הראשי: תל־אביב, רחוב אלנבי 120, טלפון 3—4671

הסוכנות בפתח־תקוה: האחים בן־עזר (ראב) בית „הדר", רח' חובב"צ

חברה לשווק פרי הדר
א. פולני ושות' בע"מ

משרד ראשי: אלנבי 87, תל־אביב
טלפון 3160

•

סניף פתח־תקוה, רחוב חובבי ציון 36
טלפון 302

האחים בן־עזר
(ראב)

סוכנים ראשיים
„ציון"
חברה לביטוח בע"מ

בית „הדר"
רחוב חובבי ציון, פינת מוהליבר
ת. ד. 22 • טלפון 333
פתח־תקוה

חברת הדרי יפו בע"מ
תל־אביב, רחוב אלנבי 120
ת. ד. 1651 • טלפון 3592
קבלנים מאושרים לשווק פרי הדר
מקבלים לשווק בקומיסיון
יבול 1947/48

בנימין בן־עזר (ראב)
שיווק פרי הדר
וסוכן כללי
רחוב פינסקר 2, טלפון 321
פתח־תקוה

נעלי כהן
סמל איכות
COHN SHOES

הנעל העדינה
אצל
ישראל כהן
פתח־תקוה, רח' חובבי ציון 22

מרכז:
רח' שטמפר 11
ב'ה'ח'ד:
רוטשילד 32-30
פ ת ח - ת ק ו ה
סניפים:
תל-אביב, כפר-סבא, תל־מונד
נתניה

חברת גרב
רמת־גן
בית חרושת לגרבים
טלפון 7217

בית ספר מרכז החשבונות

רחוב פינסקר 27

כתות בוקר, אחה"צ וערב

1. למסחר, שפות, כתיבה במכונה בכל השפות
2. הכנה לבחינת הבגרות ארץ־ישראל ולונדון
3. גם שעורים פרטיים ובקבוצות קטנות
4. עזרה למפגרים מכל בתי הספר

(ההרשמה — כל היום)

הכל לנוער

רחוב חובבי ציון

בית המתנה לכל הזדמנות

נמצא בקרוב ממול הפסג' החדש

ספריה בשש שפות

מרכז העטים הנובעים

מומחה לתקון כל מיני עטים

נובעים באחריות גמורה

מבחר של מכשירי כתיבה

וצרכי משרד

יעקב פריד

רחוב חובבי ציון 39, פתח־תקוה

למכירה:

מגרשים ובתים

להחכרה:

דירות וחנויות פנויות

לפנות:

זוסיה שפיגל

פתח־תקוה

רחוב חובבי ציון 92

אורי ביפוס

יועץ כלכלי

מומחה לכל עניני

שטרי ערך, השקעות הון אחרות

מס הכנסה, הנהלת חשבונות

פ"ת, רח' חפץ חיים 41, טל. 329

י. רובינשטיין

הכפלות (סטנסל, גסטטנר),

הדפסות במכונות כתיבה

תרגומים וכו'

פ"ת, רחוב פינסקר 25, בחצר

התאחדות הסוחרים הכללית, סניף פתח-תקוה

שוקדת על הגנת עניני הסוחר יום יום

מקיימת קשרים עם כל מחלקות העיריה והממשלה

מקיפה ענפים: מכלת, מסעדות, בתי קפה, חמרי בנין, ירקות, מחלקי חלב, מנופקטורה, גלנטריה, חמרי בנין, מכשירי כתיבה וכלים

המשרד: רחוב ברון הירש 1

דוד מאיא ושות'

בית מסחר מכלת בסיטונות

פתח־תקוה

רחוב פינסקר • טלפון 318

בן-ציון ומ. פישצנר

בית מסחר כללי

לחמרי בנין וחקלאות

סוכנות מלט פורטלנד „נשר"

מכירת לבני סיליקט, נעמן, בלוקים

חמרי אינסטלציה סניטרית

פינסקר 13, טלפון 321, פ"ת

גסטרונומיה „הדר"

דוד ונקרט

פתח־תקוה, רחוב חובבי ציון 24

מעדנים ומשקאות חריפים

מ. ד. סלור

בית מסחר כללי לחמרי בנין

עצים וברזל

סוכנות מלט „נשר", סיליקט, לבני נעמן ומוצא, בלוקים, שיש, סיד, מרצפות, זיפזיף וחצץ

רחוב שטמפפר 19, פתח־תקוה

עקרת הבית החרוצה

קונה את פירותיה אצל

חיים רוזנברג

רחוב רוטשילד, פינת קרן קימת

החנות המשובחה שבפתח־תקוה

לפירות וירקות

בית מסחר לחמרי בנין, צבעים, אינסטלציה סניטרית וצרכי חקלאות

יעקב גודל

רחוב מוהליבר 4, פתח־תקוה

ע"י קולנוע „הדר"

פתח־תקוה ממעוף צפור

אלעזר טרופֶּה

פתח־תקוה

מדריך כללי

עם מבוא מאת יוסף ספיר
ראש עירית פתח־תקוה

בצרוף המפה: של הרחובות
ומפת שטח בנין עיר פ"ת ובנותיה
לאזורי הבנין השונים

הוצאת עירית פתח־תקוה • ה'תש"ח / 1947

תוכן העניינים

	עמוד
הקדמה	9
מבוא	11
קיצור תולדות פ"ת	13
כרונולוגיה של פ"ת	21
מפתח הרחובות ומקום המצאם	24
שכונות פ"ת ופרבריה, ככרות גנים, חורשות, מצבות זכרון	
ושווקים	27
שמות הרחובות בפ"ת	29
מוסדות העיר	58
פ"ת לאור מספרים	60
חוקת בנין ערים	64
מורה דרך לבונים	68
מסים עירוניים	69
כיצר לבקש הספקת מים	70
מוסדות צבוריים וממשל' בפ"ת	72
קרית מטלון	90
מורה דרך למסחר, מלאכה חרושת ומקצועות חפשיים בפ"ת	92
תולדות התחבורה הצבורית בפ"ת	102
שכונתי דן, אגד ודרום יהודה	107-117
תחנות הרדיו החשובות בעולם	121
הישובים שנוסדו בא"י עד היום	122
ידיעות לכול	124
ידיעות הארץ בקיצור	125
מהות המועדים וימי הצום בישראל	126
לוח ההמצאות	136
מוסדות תל-אביב (ממשלתיים וצבוריים)	137
תנועת האוטובוסים בתוככי ת"א	139
שכונות תל-אביב	140
תעריפי דואר ובולי שטרות	141
מדות ומשקלים בארץ-ישראל	142
מדריך הטלפון בפתח-תקוה	156
לוח הכפל הגדול	143
ציוני דרך לנהגים	158
עמוד לרשימות וטלפונים	160

בצרוף 25 צלומים ושלוש מפות

כל הזכויות שמורות
לאלעזר טרופה, פתח-תקוה

צינקוגרפיה י. רינדזונסקי, הקישון 6, תל-אביב, טלפון 6248
דפוס קואופרטיבי „אחדות" בע"מ ת"א

הקדמה

פתח־תקוה, אם־כי מלאו לה כבר שבעים שנה, הריהי עדיין בשביל האלפים החוסים בצלה והכו בה שורש — כספר חתום. טרם ניתנה ההערכה לאפופיה הלאומית הגדולה שנתרחשה כאן. כיצד היה העמק העכור לפתח־תקוה, לפתח הצלה והעפלה, מבטח־עוז לרבבות נרדפים מישראל.

הוד של שבעים שנה אופף את פ״ת, המקפלת אגדה הירואית של העפלה חלוצית מאין כמוה. מלאים יראת־הכבוד אנו עומדים בפני המושבה הראשונה בארץ־ישראל וראשוני המעפילים שפילחו את אדמת הכפר השמם ונגוע קדחת ממארת — „אמלבש״, שהוא כיום פתח־תקוה רבתי.

ראשית דרכם של המייסדים לא היתה סוגה בפרחים; טרם היתה אז ההסתדרות הציונית, מגביות, וגם הקרן הקיימת. בדמיונם הכביר, באמונתם התמימה, ובלהט נפשם הלאומית שיקדה בהם — חוללו את הפלא, את המהפכה בחיי האומה, את המפנה ההיסטורי הישובי הגדול, אחר גלותנו מן הארץ השיבו את העטרה ליושנה, אֵרשו מחדש את היהודי עם האדמה — אדמת ארצנו, לעבדה, להפרותה ולשמרה; היו הראשונים שלמדו להחזיק ביד אחת את המחרשה ובשניה את השלח.

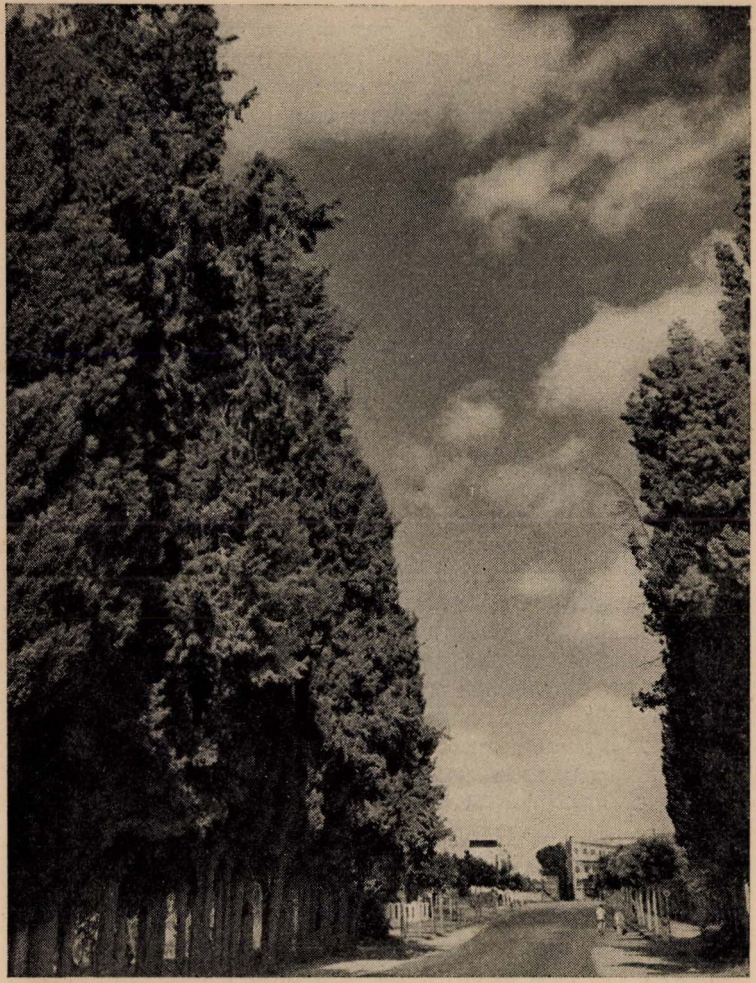
שבע נפלו ושבע קמו! הקריבו קרבנות רבים למולך הקדחת שאכלה בהם בכל פה, כל שעל מאדמתה רווי זיעה ודם! הגנו בנפשם וגופם על המפעל בפני זדים שפשטו מפעם לפעם להכחיד ולכרות את הנטע הרך. כל הפורעניות, האסונות, והסבלות הרבים, לא הזיזום ממטרתם. נחוץ היה כוח עליון ושפע של אידיאליזם אדוק, להתגבר על מעשי בראשית אלה. יער־המצבות בבית העלמין הוא גל־עד, עליו חקוקה ההיסטוריה המזהירה ופרשת־ההקרבה הנהדרת של כיבוש פתח־תקוה ויצירתה.

פתח־תקוה היא ראשית־אונו של הישוב העברי המחודש בארץ־ישראל ומופת לדרכי כיבוש ועליה על קרקע עד היום הזה. מאז ועד היום משמשת פ״ת אסכולה שהוציאה ומוציאה מקרבה מחנות כובשים מלומדי עבודה ומלחמה הנפוצים על פני כל הארץ. בנו ערי־מסכנות, משגבי־עוז, הקימו בני שילשים וריבעים, ששלוחותיהם פרצו קדמה, נגבה, צפונה וימה. ערגת נפשם של המייסדים נתמלאה. האש שהדליקו לפני 70 שנה לא כבתה; כאור יהל של נר־התמיד היא מאירה ותאיר עד גאולתנו השלמה.

פתח־תקוה על סף השבעים התרחבה, התארכה, והגיעה לממדי־התפתחות כאלה, שבלי מדריך לא קל למצוא רחוב; מאה ושמונה רחובות מיושבים מבתרים אותה שתי וערב, ומאה ושמונה השמות שלהם מקפלים את דברי ימי פ״ת וישראל, מאורעות וחזון, כל אריח ונדבך בבנין אומתנו, כל מעצב דמותנו הלאומית והרוחנית, זהו הגמול היאה של אומה לאישיה שפעלו והקריבו נפשם למענה.

המדריך גדוש שפע של ידיעות שימושיות, מועילות לכל קורא.

א. ט.

הכניסה לפתח־תקוה מצד תל־אביב

יוסף ספיר
ראש עיריית פתח־תקוה

מבוא למדריך

רעיון טוב הגה יוזם המדריך בבואו לבצע מפעל שחשיבותו ודחי־פותו הן הוכחה מאלפת למידת ההתפתחות וההתקדמות שפתח־תקוה הגיעה אליה בתקופה האחרונה. ערב מלאת לפתח־תקוה שבעים שנה, היא כיום העיר העברית השניה בארץ ואחד המרכזים החשובים לגידול הישוב והרחבתו.

בבואך להשקיף כיום אל שחר יסודה של פתח־תקוה ע"י קומץ יהודי ירושלים, הנך עומד לפני אחת האֶפופיאות היפות של תחיתנו הלאומית. עוד לפני היות תנועה ציונית או „חיבת ציון", לפני התגבש הצורך החיוני הלאומי לחידוש המולדת לעם — נגעץ ע"י כמה חולמים בודדים קנה באדמת־הביצות של הכפר הערבי אמלבס, כגרעין ראשון לתכנית ישוב יהודי בארץ־ישראל, החיאה מחדש של החקלאות וחיי עם על אדמתו. מייסדי פתח־תקוה ראו בחלומם ובמשטר שאת יסודותיו הניחו — לא רק שאיפה ערטילאית למשהו נערג בתפילות האומה, אלא מפעל ריאלי הניתן להגשמה מלאה מתוך תכניתיות.

תולדותיה של פתח־תקוה כתובות כבר כיום בדברי־הימים של תקומתנו הלאומית בתקופה האחרונה. הקרבנות שבניה הקריבו במשך כל השנים — משמשים דוגמא להרבה מן המתרחש בחיינו הלאומיים.

שרשרת ארוכה של התקדמויות ונסיגות, עמידות וקפיצות גדולות קדימה היו מנת חלקה, הן בכוחות עצמה והן בסיועם של חובבי־ציון והברון רוטשילד. מלחמת־עולם ראשונה, מלחמת־עולם שניה — בשתיהן נטלה פתח־תקוה את מנת חלקה המלאה בסבל, יסורים ונזקים עצומים. בכל־זאת לא נפסק גידולה והיא כיום עיר בת 25.000 נפש.

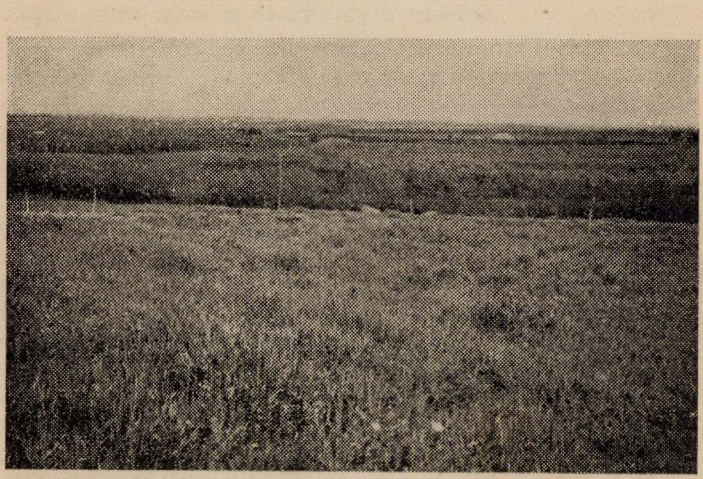
למרות תנאים קשים — מבחינת הקרקע, מחלות וסיבות אחרות — שימשה פתח־תקוה במשך שנות קיומה, מרכז לענפי־חקלאות שונים וחשובים: פלחה, גפנים, שקדים ולבסוף הדרים, שבענף זה היתה כבר לפני המלחמה העולמית הראשונה, המרכז העברי הגדול בארץ הן בשטח המטעים והן במספר המומחים, העובדים המקצועיים ובעלי־המלאכה השונים ששימשו את כל השרון המתפתח. מלחמת־העולם השניה נתנה דחיפה להתפתחות תעשיי־תית מגוונת, וכיום היא מתקדמת בצעדים מדודים ובטוחים לריכוז חשוב של תעשיות גדולות ובינוניות. התנאים הגיאוגרפיים הקרקעיים, קרבת המקום לתל־אביב, על צומת הדרכים לחיפה וירושלים, שפע של מים, רשת של כבישים, תחנת־רכבת, תנאי־תחבורה משופרים מאוד — גורמים מעודדים הם בתכניתנו לאינדוסטריאליזציה של המקום וליצירת אפשרות של קליטה גדולה לעולים ומתישבים חדשים, הן מבחינת התעסוקה והן מבחינת השטחים הרחבים העומדים לרשות שיכונם בתנאים נוחים. שילוב החקלאות

האינטנסיבית והתעשיה המגוונת מבטיח יציבות כלכלית מרובה ואפשרות מתמדת להתפתחות הדרגתית ומבוססת.

העיריה השתדלה להתאים את פעולותיה לתכנית הפיתוח. לאחר תקופה ממושכת של הבראה מנזקי המשבר בפרדסנות ערב המלחמה העולמית השניה, ופגעי המלחמה בשנותיה הראשונות, התחילה פעולה ענפה לשיפור המקום ופיתוח השרותים המוניציפליים השונים ע"י סלילת כבישים רבים ומדרכות, בנין בתי־ספר, גני־ילדים ומרפאות עירוניות, נטיעת גנים ושדרות, שיכון עירוני לדיירי שכונות־עוני, חיילים משוחררים ועוד. התחלת תנועת הבניה הן בעיר גופא והן בשכונות השונות הנמצאות באיזור שיפוטה כועדת בנין־ערים, עזרה כבר בהרבה לשנות את צביון העיר בחלקיה הותיקים שנבנו לפני היות ישוב עברי מסודר ותכנית בנין ערים שיטתית.

כבר כיום נוצר כוח־משיכה עצום למשתכנים חדשים שימצאו מקום־עבודה בפתח־תקוה או באיזור העברי הרצוף והמפותח המשתרע עד תל־אביב, וגם שטחים נאים חפשים בתוך נוף חקלאי מלא ירק — לשיכון ומנוחה.

מדריך זה הנותן תמונה נכונה של ההוי הפתח־תקותי וכל המתרחש בו — ישמש מורה־דרך שימושי ומרוכז לכל אדם, הן לתושבי פתח־תקוה עצמם והן למבקרים בה או למתכוונים להתישב בה ולהשתתף בבנינה־בנינם.

„העמק העכור". לפני 70 שנה הוקמה כאן פתח־תקוה

קיצור תולדות פתח-תקוה

„המרגלים"

בבוקר קיץ אחד, בשנת תרל"ח (1878), יצאו מירושלים ב"כ חברת פתח־תקוה — ר' דוד גוטמן, ר' יואל־משה סולומון ור' יהושע שטמפפר — לראות את אדמת אמלבש שבסביבת יפו. הם מצאו את השטח מוצף ביצות מפיצות קדחת ומות, אהלי־קדר בודדים, ובכפר אמלבש יושבים סומים וצהובי־פנים, מוכי־חולי ועוני לא יתואר. הרופא שהובא על ידם לחוות דעה לטיב האקלים, פסל את המקום לישוב בני־אדם, משום שלא ראה אף עוף פורח אחד — סימן הוא איפוא כי רע ומושחת הוא האויר במקום הזה. היסוסים, מבוכה, שיקול דעת ומלחמת־נפש: היעלה בידם להחיית את המות? הרשאים הם להסתכן ולסכן אחרים? קפואים נשארו השלושה על עמדתם. אך חיש מהר הואושש, וסולומון הפליט חרש: בכל־זאת! ננסה! קרא שטמפפר בקול, וגוטמן, שנרגש עד עומק נפשו ממה ששמע, התנפל על צוארי שני חבריו ופרץ בבכי; לא יכלו להתאפק והחלו בוכים אף הם.

קנית השטח הראשון וכריית הבאר הראשונה

בערב חודש אב נקנה השטח של 3375 דונם, במחיר של 21,400 פרנק. ביום ז' חשון תרל"ט יצאו לפתח־תקוה לעבודה: אלעזר ראב ובנו יהודה, שטמפפר יהושע, דוד גוטמן ויואל־משה סלומון. עבודתם הראשונה היתה משותפת; בשנים־עשר צמד בקר, בחמישה סוסים ובחמורים אחדים, התחילו לעבד את הקרקע. נכרתה באר, ושמחת המים שאפפה את המייסדים אין לתאר. ביום א' כסלו שנת תרל"ט מצאו מים. נקודת־הישוב נקבעה על הרמה הצופה על פני כל המישור, במקום שהמושבה בנויה היום, בסביבת גן־המייסדים.

היבול הראשון וההתנפלות הראשונה

כתום השנה ליסודה של פתח־תקוה אירעה ההתנגשות הראשונה בין הבדוים השכנים ובין היהודים והמתנפלים נחלו מפלה. בחדשי החורף היו המתישבים מנותקים מיפו, הגשר על נחל מוצררה טרם נבנה, והם סבלו מצוקת רעב. היבול הראשון בשנת תרל"ט עלה יפה, המתישבים קיימו את כל המצוות התלויות בארץ — לקט, שכחה ופאה.

הגדלת השטח ובחירת הועד הראשון

בשנת תר"מ נרכשו עוד 10975 דונם נוספים, במחיר ששים אלף פרנק. אחר קניה זו וחלוקת המגרשים נתקיימו הבחירות הראשונות לועד פתח־תקוה. לפי חוקה זו בחרו בשבעה חברים. השתתפו בבחירות 59 איש, שהם בעלי 159 חלקות. באותה שנה התחילה כבר תנועה על הרמה — הודות למתישבים החדשים שנתוספו על הראשונים. בנו צריפי־עץ לדירה, ומהם ליבנו לבנים ושטחון על פני השדה לייבשן בחום השמש ובסוף הקיץ בנו מהן בתים.

בהגיעה עונת החרישה עבדו החדשים אצל הותיקים כשכירי־יום, כדי להסתגל לעבודה חקלאית.

ההתישבות על גדות הירקון

אותה שנה ירדו כמה מהמתישבים של פתח־תקוה ותקעו מושבם על שפת הירקון. לשוא התחננו אכרי פתח־תקוה אל המתבדלים והזהירום כי רעה נגד פניהם וכי הקדחת תעשה שמות בהם. הירקונים, כך נקראו אנשי קבוצה זו, אטמו אזניהם. ואכן, בשנה הראשונה ישבו בשלוה, הקימו 3 בתי־אבן, 6 בתי־חמר ומערה אחת בגדות הירקון. מים היו להם בשפע, המרעה היה דשן, ובשעות הפנאי עסקו בדיג, עד שאנשי הרמה קינאו בהם. אך הנה באה השנה השניה, היה חורף גשום, ובהגיע הקיץ עלו מן הביצה ענני יתושים והקדחת הפילה חללים רבים. במקום דגים אכלו חינין, ולא היה בית אשר לא היה בו חולה או חלל; כל השידולים על עזיבת המקום לא הועילו ולא השפיעו על הירקונים.

חורבן הישוב על גדות הירקון ועזיבת פתח־תקוה

בא חורף תרמ"א. מן השמים נלחמו באנשי פתח־תקוה, גשמים עזים זרמו על פני הארץ — ימים ולילות, אלפי דונמים הוצפו מים, מי הירקון אף הם גאו, והירקונים היו צפויים למיתה מי במים ומי ברעב. אז החליטו הירקונים, מתוך שברון־לב, לעזוב את המקום. רבים מתו מקדחת, המקום נעזב, הבתים נהרסו ונשדדו, הערבים השכנים החריבו ושדדו כל אשר מצאו בתוכם, והשאר נהרס בידי שמים. אחרי כשלון הירקונים, החלה הבריחה גם מפתח־תקוה מחמת הקדחת, והמושבה הלכה והתרוקנה מיושביה.

בנין יהוד

אז הוחלט על רכישת שטח אדמה ליד הכפר יהודיה, מחמת האקלים הבריא. נקנו 150 דונם, ובחודש חשון תרמ"ג החלה העבודה על אדמת יהוד; נקדחה באר, והחלו בבנין בתים. עם עלייתם של הביאליסטוקאים לארץ והשתקעותם בפתח־תקוה, מתחילה המושבה השוממה והעזובה להתעורר לתחיה. הביאליסטוקאים גרו ביהוד ועיבדו את אדמת פתח־תקוה, והם־הם שהחיו מחדש את המושבה.

השיבה לפתח־תקוה וחורבן יהוד

מאין רשיון לבנות וחוסר קרקע מספיק, החליטו לעבור לפתח־תקוה לגור בה. הנדיב היהודי, א מ י ל ל ח מ ן מגרמניה, בנה בית־מידות וחצר גדולה ומבוצרת בפתח־תקוה. משהונח היסוד עברו רבים עם משפחותיהם לפתח־תקוה המחודשת. יהוד הלכה והתרוקנה מעט־מעט מאנשיה וסכנת כליה נשקפה לישוב. אז החליטו השרידים, תושבי יהוד, להפוך את המושב למקום תורה ועבודה גם יחד. נוסדה ישיבה והרב מרדכי גימפל יפה הרביץ בה תורה. כיון שלא נמצאה אדמה לקניה בקרבת המקום, עזבו גם מתי מספר

מצבת חללי ההגנה על פתח־תקוה

מאנשי־הרוח את יהוד, ובשנת תרנ"ד נעזבה המושבה לגמרי ונשארה בשממותה. את אדמת יהוד מסרו האכרים לקרן הקיימת וזו הרשיבה בקרבת מקום כמה מפועלי פתח־תקוה. הדבר היה במלאת 50 שנה לפתח־תקוה ולזכר המאורע נקרא הישוב בשם „היובל" (כיום כפר־יהוד).

עיצוב החיים הציבוריים

תקנות בני חברת פתח־תקוה הכילו ראשי־פרקים אלה: „משפטי הנחלה", „חוקי ההנהגה", „סדרי בית־הכנסת", „צרכי העיר", „הלכות התלוי־יות בארץ", „ביקור חולים", „תלמוד תורה", „שבתות ומועדים", „הכנסת אורחים". „גמילות חסדים" והנהגת העדה בכלל.

מההתנפלויות על פתח־תקוה

בני פתח־תקוה עסקו אותם הימים בגידול פלחה בלבד, היבול עלה יפה והשדות המוריקים היו לצנינים בעיני השכנים הרעים. נתקנאו בהם והחלו להציק להם; לילה־לילה עלו על השדות עם צאנם ובקרם, והשחיתו את כל עמלם. אז יצאו השומרים, ארבו לחמסנים, הכום והניסום. למחרת, לאחר שכל צעירי המושבה הלכו ליפו, באו כמה מאות מערבי יהודיה והתנפלו על המושבה הצעירה. בדרך־נס ניצלו הנשים והילדים שהצליחו להימלט אל חצר מבוצרת אחת. והנה פרצה תגרה שניה, כאשר הערבים רצו לחרוש חלק אדמה שכבר מכרוה ליהודים וקיבלו את דמיה. אנשי פתח־תקוה, גברים ונשים, יצאו ומנעו מהערבים לחרוש; הנשים השתטחו לרגלי הבהמות המושכות במחרשות וטענו: „על גופותינו תעברו ואת האדמה לא תחרשו". אך בזה עוד לא תמה פרשת ההתנפלויות על פתח־תקוה. בדם, יזע, תלאות, יסורים ורעב קנו לעצמם המתישבים את שבותם במקום.

פתח־תקוה במספרים

בשנת תרמ"ו היה שטחה של פתח־תקוה 14284 דונם, מספר הבתים — 47, המשפחות — 57 (277 נפש). מלבד זאת היו במקום 16 משפחות (42 נפש) שלא היו להם בתים משלהם. שאר נכסי המושבה: באר, צריף המשמש בית־כנסת, מאפיה ציבורית, מקוה ובריכה, פנסי־רחוב, שתילי עצים לטהר את האויר, שלושה קני־רובים קטנים, 20 חמורים, 57 פרות, 39 סוסים, 7 פרדות, 74 שוורים, 22 מחרשות אירופיות, 18 מחרשות ערביות ו־22 עגלות.

תקופת הברון

עם ביקורו הראשון של הברון אדמונד רוטשילד בפתח־תקוה, חלה תמורה עצומה בחייה. שנת תרמ"ט היתה שנת שמיטה, האכרים לא עיבדו את השדות, המושבה שקעה בחובות ועליה עבר גל של עוני ומצוקה. מצב זה עורר את הברון לבוא לעזרת המושבה. העזרה התבטאה בכל שטחי החיים: שכלל את הספקת המים, ארגן שמירה מעולה על המושבה ועזרה רפואית, שלח מצרפת כל מיני שתילים וזנים, נטע פרדסים וכרמים של גפנים, זיתים

Մարտունու շրջանի Ծաղկահովիտ գյուղի մշակները ամառը հնձում են

ותות, כן הרבה בחורשות אקליפטוס למניעת הקדחת, וגידל תולעי־משי, גם הקים בית־ספר ובית־כנסת. בביקורו השני של הברון מצא את המושבה בשגשוגה ופריחתה, ואז המריץ מושבות אחרות ללכת בעקבותיה. את פתח־תקוה חיבב בשל בהיריצירתה הגדול וחריצותה.

ערב פרוץ המלחמה העולמית הראשונה

נעשו קניות אדמות רבות, ענף התפוזים והשקד שגשג, והוקמו סינדיקטים למשלוח הפרי לחוץ־לארץ. הראשונה למשלוח פרי היתה חברת „פרדס", רבו הפועלים העברים מבני העליה השניה שפתח־תקוה שימשה להם נקודת־משיכה, והוקמו מוסדות־תרבות רבים. אך הנה ירדה המלחמה על המושבה כמהלומה קשה. ביום פרוץ המלחמה מנתה המושבה 3800 נפש, הרכוש עלה ליותר מ־20 מיליון פרנק, ומשקה היה מיוסד כולו על שוקי חוץ־לארץ. ברור היה, שעם הינתקה משוקיה, צפויה המושבה למשבר קשה; ואמנם 5000 דונם פרדס, יקב מלא יין, אלפי תיבות לימונים ומאות תיבות אתרוגים, נשארו כאבן שאין לה הופכין. מאין אכספורט לא נכנס כסף. הועד ארגן אספקה, לוה כספים והלוה לאכרים, פתח מחסני־מכולת, מטבחים זולים ומטבחי־חינם. כן נאלץ לספק לממשלה התורכית עגלות, סוסים, חיטה, שעורה, תבן ובקר. והנה באה המהלומה השניה: הארבה השחית כל שבולת ועץ, הכל נלחך, ולא נשאר שריד. והנה גם החל ציד על הבנים אזרחי הארץ, על־מנת לגייסם לצבא. שבתה שמחת היצירה במושבה, נשמו השדות ואבלו הכרמים. הגיוס גזל את מיטב העובדים מן המשק. ג'מל פחה האיום, מפקד החזית התורכית, הנחית את ידו האכזרית על כל הישוב, וגם על מושבה זו. עסקנים נרדפו עד צואר, הוגלו לערי־תורכיה הרחוקות ונחבשו בבתי־הסוהר. גולי יפו—תל־אביב התישבו אז בפתח־תקוה, שהפכה מרכז לפליטים, והנה נגזר גם עליהם לנדוד הלאה והם נפיצו בכל חלקי הארץ. הצבא הבריטי התקרב ופתח־תקוה נמצאה בתחום החזית. פצצות נפלו בלב המושבה, והיו פצועים והרוגים. רק כשנכבשה ע"י האנגלים, חזרו התושבים אליה. אך גם האנגלים פקדו על הנשארים והחזירם לצאת לפי־שעה מאחורי החזית לתל־אביב—יפו.

אחר המלחמה

בתשרי תרע"ח נכבשה הארץ ע"י האנגלים. מעתה, שבו כל בני פתח־תקוה הגולים לבתיהם. קרבנות רבים נתנה המושבה למולך המלחמה, מהם שמתו במחנות־הריכוז בגולה התורכית, ומהם שמתו בחזית וברעב. ימים יפים הגיעו עם פרסום הצהרת בלפור ובואו של ועד־הצירים. המושבה נחלצה להמשך היצירה, נבנה ענף מסילת־הברזל, מראש העין — לפתח־תקוה, ושמחת הבנין היתה שרויה על פני הכל.

תמונה מספר 118 הנמל

ההתנפלות על פתח־תקוה

לפתע פרצו מהומות מאי 1921, שהעמידו בסכנה את עצם קיום המושבה. מנער ועד זקן התיצבו במערכה נגד אלפי ערבים שהשתערו מכל כיווני הסביבה והתנכלו להכחיד את פתח־תקוה עד היסוד. המגינים הראו גבורה עילאית והדפו את ההתנפלות, אך ארבעה ממיטב בניה ומבחירי הלוחמים נפלו חלל. הורגלה פתח־תקוה להתנפלויות והן היו לא־מעטות בימי חייה הקצרים, אבל מכולם יצאה בזר הנצחון. היתה הרוחה, המושבה ניצלה מאסון, לקח קשה למדו התוקפים מהתנפלות זו, שעד היום לא שכחוה. היה זה פרק מפואר ומלא־הוד לעמידתה האמיצה של פתח־תקוה.

בסערת הבניה והנטיעה

לא ארכו הימים והמושבה נרפאה מפצעיה, התנערה וחידשה את חייה. אלפי עולים בני העליה השלישית נהרו לתוכה, החיים פיעמו במלוא הקצב. הזולה תנועת בנין, הפרדסנות החלה להביא רווחים טובים, שירות הרכבות עם תל־אביב נעשה תקין, הוסעו בה גם נוסעים. חבורת „המעבר" ופלוגת עין־חרוד השתקעו במושבה. אח"כ התישבו בגבעת־השלושה. נרכש השטח אשר עליו נבנו אחר־כך כפר־גנים וגת־רמון, ניטעו פרדסים רבים, נוסדו שכ' גאולה, כפר־סירקין, שכ' בילינסון, שכ' החקלאים הצעירים, קיבוץ רודגס, קיבוץ עקיבא וכפר־אברהם. הטבעת סביב פ"ת אם המושבות הלכה והתרחבה. מפעם לפעם נוספה עוד חוליה ועוד חוליה. נרכשה אדמת נזלה, ונבנתה שכ' החרושת — קרית־אריה. פ"ת איכסנה עשרות קיבוצים, קבוצות וארגונים שחלק מהם התנחל בכל פינות הארץ והקימו ישובים מפוארים. דרך כור פ"ת עברו רבבות עולים. פ"ת שמשה גם עריסתו של ציבור העובדים, התקיימו בה ועידות־יסוד רבות. בשנת תרפ"ג נסלל הכביש הראשון ובשנת תרפ"ו הוארה בחשמל, — הראשונה במושבות. משנסלל הכביש הראשי המקשר את ת"א לפ"ת, נשתנתה דמותה של פ"ת כליל. כביש זה מהווה העורק הראשי המקשר את הארץ ממערב למזרח ולצפון. פ"ת גדלה ובגרה, שוב אין השם מושבה יאה לה, ובשנת 1937 הוכרזה כעיריה, מאז היא מתקדמת ומתפתחת בקצב מהיר לקראת עיר, שהחקלאות והחרושת דרות בה בכפיפה אחת. במלחמה האחרונה שימשה פ"ת מרכז תעשייתי חשוב למאמץ המלחמתי. כן נוספו לה בנות: קרית־מטלון, צדור, גן־שלמה, שכ' העובד הציוני, ונוה־עוז. מ־7 מתישבים לפני 70 שנה, הגיעה היום ל־25 אלף נפש ומשטח של 3300 דונם — ל־32 אלף דונם.

שבעים שנה עברו מן היום שבו ננעצה המחרשה העברית ופילחה את השממה באדמות האבות. אותו קומץ האנשים החלוצים שחוללו פלא זה ששמו פתח־תקוה, הלכו זה כבר לעולמם, מלבד 3 שעודם בחיים והם: יהודה ראב, משה־שמואל ראב ואברהם וינקלר. יאריכו ימים ושנים על שזכו לראות איך יציר־כפם הפך לעיר בעלת רבבות נפש מישראל, מקלט לפליטי הגולה ואם בישראל.

כרונולוגיה של פתח־תקוה

תרל״ח נגאל שטח־האדמה הראשון של 3.375 דונם
תרל״ט עלו המתישבים הראשונים, קציר ראשון
תרל״ט ניסוח הברית לחברת מייסדי הישוב.
תרל״ט ההתנפלות הראשונה על המתישבים
תרל״ט נחפרה הבאר הראשונה
תרל״ט נגאל שטח־אדמה נוסף של 10.975 דונם
תר״מ נחקקה חוקת בחירות (הראשונה בתולדות הישוב)
תר״מ נבחר ועד־המושבה הראשון
תרמ״א ההתישבות על גדות הירקון
תרמ״ב שנת־השמיטה הראשונה, שטפונות וקדחת
תרמ״ב חורבן הישוב על גדות הירקון
תרמ״ב תוקנו תקנות חברת „ישוב פתח־תקוה״
תרמ״ג יסוד יהוד
תרמ״ג עלית הביאליסטוקאים לארץ־ישראל ולפתח־תקוה
תרמ״ד הוקם הבית הבנוי הראשון בפתח־תקוה
תרמ״ה ביקורו של ויסוצקי, שבהתערבותו באה עזרה לפ״ת ע״י חובב״צ
תרמ״ה נוסד בית־הספר הכללי המעורב הראשון (כיום פיק״א)
תרמ״ה ניטע כרם־הגפנים הראשון
תרמ״ו התנפלות ערבי יהודיה על המתישבים
תרמ״ז הברון רוטשילד פורש חסותו על המושבה
תרמ״ז נסיון ראשון לנטיעת פרדס
תרמ״ז ביקור הברון בפתח־תקוה
תרמ״ט מלחמת השמיטה והנהגת שטר־„מכירה״ של הקרקעות
תר״ן התנפלות השיך אבו־רבח על המתישבים
תרנ״ב יסוד הספריה הציבורית ע״י אליהו ספיר ז״ל
תרנ״ד יהוד נעזבה מתושביה כליל
תרנ״ד יסוד הסינדיקט „פרדס״
תרנ״ה נגאלה אדמת מיר של 1,010 דונם
תר״ס יק״א קיבלה לרשותה את משקי הברון
תרס״ג פרצה מגפת הכולירה, הסגר עצמי, אין יוצא ואין בא
תרס״ד בני העליה השניה נוהרים לפתח־תקוה
תרס״ד נגאלה אדמת גאולה של 3,320 דונם
תרס״ה נגאלה אדמת מזכרת של 2,495 דונם
תרס״ה נוסד ביה״ס החרדי הראשון לבנים (כיום נצח־ישראל)
תרס״ז נוסדו גני־הילדים הראשונים
תרס״ז נגאלה אדמת עין־גנים וסביבתה של 2,440 דונם
תרס״ט יסוד עין־גנים

תרע"א נוסד בית־הספר החרדי לבנות (כיום נצח־ישראל — בנות)
תרע"א נבנה בית־הפועלים
תרע"ב יסוד מחנה־יהודה
תרע"ה מכת הארבה
תרע"ז גירוש יהודי יפו־ת"א לפתח־תקוה
תרע"ח פתח־תקוה חזית מלחמה
תרע"ח גירוש תושבי פתח־תקוה ע"י התורכים
תרע"ח כיבוש המושבה בידי האנגלים
תרע"ח גירוש התושבים ליפו מחמת החזית
תרע"ח כל בני פתח־תקוה חוזרים מגירושם
תרע"ט ביקורו הראשון של פרופ' וייצמן, אידר, ואורמסבי־גור בפתח־תקוה
תר"פ האוכלוסיה מונה 4000 נפש
תרפ"א התנפלות כל כפרי הסביבה עם השיך אבו־קישק בראש, על פ"ת
תרפ"א פתח־תקוה הוכרזה כמועצה מקומית
תרפ"ב חנוכת מסילת־הברזל מפתח־תקוה לראש־העין
תרפ"ב כריתת שלום עם ערבי יהודיה ואבו־קישק
תרפ"ב ביקור הנציב העליון הרברט סמואל
תרפ"ב נוסדה קופת־מלוה חקלאית בע"מ
תרפ"ג נסלל הכביש הראשון ברחוב פינסקר
תרפ"ג נגאלה האדמה שעליה נבנו אחר־כך כפר־סירקין ושכ' בילינסון
תרפ"ד נוסד בית־הספר „שארית ישראל" מיסודה של אגודת־ישראל
תרפ"ד בואן של חבורת־מעבר ופלוגת עין־חרוד לפ"ת
תרפ"ה יסוד גבעת־השלושה ומשק הפועלות
תרפ"ה ביקורו של בלפור בפתח־תקוה
תרפ"ו נגאלה האדמה בשביל כפר־גנים והתחיה
תרפ"ו יסוד מושב התחיה (גת־רימון)
תרפ"ו נוסדה ישיבת־לומזה הגדולה
תרפ"ו הואירה המושבה ע"י חברת־החשמל
תרפ"ו החלה תנועת מכוניות־טכסי להסעת נוסעים לתל־אביב
תרפ"ו נוסדה הגימנסיה „אחד העם"
תרפ"ז יסוד חבורת הפועלות
תרפ"ח נחנך הכביש מפתח־תקוה לתל־אביב
תרפ"ח נבנתה כפר־גנים
תרפ"ח נמסרו ע"י השלטונות למושבה 1620 דונם מאדמת הביצה
תרפ"ט נוסדה קופת־מלות של העובדים
תרפ"ט נוסד גדוד מכבי־אש מתנדבים
תרפ"ט יסוד כפר אברהם (מיסודו של „הפועל המזרחי")
תר"צ נוסד סניף בנק אנגלו פלשתינה בפתח־תקוה
תר"צ נרכשו שטחי־האדמה נזלה ושעריה

תר"צ נבנה המרכז המסחרי ברחוב ברון הירש
תר"צ נוסד מעון יום לתינוקות ע"י ויצ"ו ומועצת הפועלות
תרצ"ב נגאלה האדמה להתישבות „בהדרגה" וכפר־סירקין
תרצ"ב נוסדה קופת אשראי וחסכון בע"מ
תרצ"ב נבנה בית־החלוצות
תרצ"ג ביקורם של הנציב העליון ווקופ וחיים ארלוזורוב
תרצ"ד נוסדה קרית־אריה
תרצ"ד נוסד בנק חברת פתח־תקוה ואשראי
תרצ"ה יסוד בית־הספר „בית יעקב" מיסודה של אגודת־ישראל
תרצ"ה יסוד בית־הספר לילדי העובדים „הס" מיסודה של ההסתדרות
תרצ"ה נוסד המושב „בהדרגה"
תרצ"ו יסוד מגן־דוד אדום
תרצ"ו התישבות כפר־סירקין
תרצ"ז פתח־תקוה הוכרזה לעיריה
תרצ"ז מר שלמה שטמפפר ראש־העיריה הראשון
תרצ"ז פתח־תקוה הוכרזה לאזור בנין ערים
תרצ"ז נפתח בית־המשפט השלום הממשלתי
תרצ"ז נפתחה תערוכה מתוצרת פתח־תקוה
תרצ"ז הוקמה המועצה המקומית — איזור כפרי
תרצ"ח נוסד בית־הספר בכפר־אברהם
תרצ"ח התישבות במושב „היובל" (יהוד), נבנתה שכ' בילינסון
תרצ"ח נחנך הגן העירוני הראשון ע"ש המייסדים (רח' פינסקר)
תרצ"ט הוקם מושב־זקנים
ת"ש הבחירות הראשונות למועצת־העיריה השניה
ת"ש מר יוסף כספי ראש־העיריה
תש"א פתיחת המרפאה העירונית הראשונה
תש"ב נחנך הגן העירוני השני ברחוב רוטשילד, נחנך „בית האכר"
תש"ב נחנך „בית האכר"
תש"ג נחנך בית־המטבחים העירוני המשוכלל
תש"ד נבנו קרית־מטלון, שכ' גן־שלמה ושכ' צדור
תש"ה ביקור לורד גורט בפתח־תקוה
תש"ה נחנך מרכז הבריאות לתלמיד (מעזבונה של הגב' לפקו ז"ל)
תש"ו חנוכת מצבת־הזכרון „יד לגבורים" לחללי פתח־תקוה
תש"ו נחנכו הבנינים החדשים של בתי־ספר פיק"א, נצח ישראל והס
תש"ז הוכרז מצב צבאי בפתח־תקוה עד לתל־אביב
תש"ז נבנה השוק החדש ברחוב הרצל
תש"ז נבנתה ע"י העיריה שכ' החיילים המשוחררים
תש"ז העיר ובנותיה מונים 25.000 נפש
תש"ז שטח אדמתן של העיר ובנותיה מגיע בקירוב ל־32 אלף דונם

מפתח הרחובות של פתח־תקוה ומקום הימצאם

שם הרחוב	נוסעים בקו	הרחוב מתחיל	הרחוב מסתיים
אבן ספיר (יעקב הלוי)	4	המכבים	הירקונים
אהרנסון, שרה	5	וולפסון	אוסישקין
אורלוב, זאב		רוטשילד	המכבים
אברבנאל	4	שטמפפר	יוסף קארו
אחד־העם	3—2	רוטשילד	עין־גנים
ארלוזורוב	5	טרומפלדור	גבעת השלושה
אוסישקין, מנחם	5	מהיקב	רמב"ם
אורלנסקי, אהרן	3	אחד העם	פינס
איכלוב, יצחק	5	חוב"צ	נורדוי
אנילביץ, מרדכי	4	רוטשילד	בז־יהודה
גו־דון א. ד.	5	עין־גנים	בשדות פיגה
בעל התניא	5	נחלת־צבי	פרישמן
בר־כוכבא	4	שטמפר	פסי־הרכבת
ברון הירש	4	גוטמן	הצטלבות רוטשילד־
ברוידה		פינסקר	גוטמן—רוטשילד
בלפור	4—2	רוטשילד	חפץ־חיים
ביל"ו	4	רוטשילד	טרומפלדור
בן־יהודה	4	כ"ץ	הרב קוק
ברנדה, זאב	4	אחד־העם	קרן קיימת
ביאליק	2	קלישר	רוטשילד
בעל שם־טוב	2	פינס	סולד הנריטה
בלוי, משה	4	גולומב	הצטלבות ראש־העין
ברוכוב, בר	5	טרומפלדור	ברל כצנלסון
ברנדיס השופט	4	המכבים	חנקין
ברנשטיין־כהן		פינסקר	חלוצת הפרדסנות
בכר, אחים		גיסין	טרומפלדור
גוטמן, ד. מ.	4	ברון הירש	רוטשילד
גרודזינסקי, הרב עוזר	2	וולפסון	ליד היקב
גרינשטיין, חיים־צבי		פינסקר	רוטשילד
גיסין, אבשלום		פינסקר	הרית־אריה
גולומב אליהו	4	שטמפר	השופט ברנדייס
הס, משה	5	וולפסון	אוסישקין
הרצל	2—4	רוטשילד	עין־גנים
המכבים	4	שטמפפר	פסי־הרכבת
האר"י הקדוש	5	מחנה־יהודה	משק־הפועלות
הגר"א		ראש־העין	מגרשי חפץ

שם הרחוב	נוסעים בקו	הרחוב מתחיל	הרחוב מסתיים
הירקונים	4	שטמפפר	הירקון
העליה השניה	4	שטמפפר	מגרש „הפועל"
וולפסון	2	מוהליבר	עין־גנים
ז'בוטינסקי	4	רוטשילד	דרך ת"א
ויגלבוים		מוצקין	גוטמן
זכרון־משה	4	רוטשילד	בן־יהודה
חובבי־ציון	5—2	גן המייסדים	רוטשילד
חפץ־חיים	2	וולפסון	גאולה
חנקין	4	ריינס	כביש סגולה
חיסין, חיים	5	סוקולוב	שכ' חסידוף
חלוצת הפרדסנות		פינסקר	בר־כוכבא
טרומפלדור	5	כפר־גנים	תחנת־הרכבת
יהודה הלוי	5	וולפסון	אוסישקין
יהוד	4	רוטשילד	כ"ץ
ילין, ד. וא.	2	חפץ־חיים	ברנדה
ירושלים		כביש וילהלמה	רחוב סגולה
כהן, חיים	4	רוטשילד	כ"ץ
כ"ץ, מיכל־ליב	4	פינס	טרומפלדור
כצנלסון, ברל	5	ארלוזורוב	ז'בוטינסקי
ליפקיס, זאב	4	ברון הירש	גוטמן
לנדו, שמואל־חיים	4	כפר־אברהם	
מוהליבר	2—5	חוב"צ	וולפסון
מונטיפיורי	4	חוב"צ	הרצל
מוצקין	1	רוטשילד	טרומפלדור
יפה, מרדכי־גימפל ובצלאל	4	חיים כהן	כ"ץ
מחנה־יהודה	3	פינס	נחמן מברסלב
נורדוי, מכס	2	רוטשילד	רמב"ם
נחלת־צבי	5	אוסישקין	חנקין
נחמן מברסלב	3	קלישר	שכ' הגרמנים
סירקין, נחמן		עין־גנים	כפר־סירקין
סעדיה, גאון	4	ביל"ו	בי"ס פיק"א החדש
סלנט, שמואל	2	אחד־העם	פינס
סלומון, יואל־משה	4	רוטשילד	טרומפלדור
סנדר חדד	4	סולומון	פרנקפורטר
סוקולוב, נחום	5	רמב"ם	כפר־אברהם
סלור, משה־חיים	4	שטמפפר	מונטיפיורי

שם הרחוב	נוסעים בקו	הרחוב מתחיל	הרחוב מסתיים
סליונדי	1	בתוך כפר־אברהם	
סנש, חנה	5	אחד־העם	הרצל
סולד הנריטה	2—3	חפץ־חיים	קלישר
עמיאל, הרב ר' משה אביגדור	3	קלישר	אורלנסקי
עין־גנים	5	סוקולוב	סירקין
עבודה	3	בתוך שכ' גאולה	
פרישמן	5	אוסישקין	אברבנאל
פינסקר	4	שטמפפר	גיסין
פרומקין		פינסקר	בר־כוכבא
פינס	5	עין־גנים	כפר־גנים
פרנקפורטר	5	סנדר חדד	טרומפלדור
פיק"א	5	רוטשילד	טרומפלדור
צ'לנוב	4	שטמפפר	סוקולוב
צירלסון	4	שכ' חסידוף	
קוק	4	רוטשילד	טרומפלדור
קרן קיימת לישראל	4	חפץ־חיים	כ"ץ
קמרוני	3	אחד־העם	פינס
קלישר	3	אחד־העם	סולד
קיש, בריגדיר	3	קב' עקיבא	בדרך להדר־גה
קארי, יוסף	4	אברבנאל	ריינס
רפופורט		פינסקר	בכר, אחים
רוטשילד	4	תחנת־הרכבת	פינס
ר'מב"ם	5	אוסישקין	וולפסון
רש"י	4	טרומפלדור	בי"ס פיק"א החדש
ריינס	4	בתוך כפר־אברהם	עד ראש העין
ראש־העין	4	שטמפפר	תחנת ראש־העין
רמח"ל	4	ריינס	תחנת ראש־העין
שטמפפר, יהושע	4	גוטמן	הצטלבות לראש־העין
שפירא, הרמן צבי	2	הרצל	ילין
שבזי	3	קטרוני	קלישר
שרעבי, שלום	3	קלישר	מחנה־יהודה
שיפר יצחק	4	המכבים	חנקין
שלזינגר, עקיבא־יוסף	4	שיפר	הירקונים
תל־חי		פינסקר	בר־כוכבא
תשעים ושלוש	4	סולומון	מגרש מרגלית

ככרות

ככר אבי הישוב (בהצטלבות רוטשילד—ז'בוטינסקי)
ככר המושבות (המרובע מסביב לגן־המייסדים)
ככר הגורן (בהצטלבות הרצל—חפץ־חיים).

חורשות ציבוריות — גנים

ברחוב אברבנאל — 3 דונם — גן־רוטשילד (ברחוב רוטשילד)
ברחוב ארלוזורוב — 6 דונם — גן חפץ־חיים (ברחוב חפץ־חיים)
בשכ' גבעתיים — 7½ דונם — גן־המייסדים (בין שטמפפר—אוסישקין)

מצבות־זכרון

לברון אדמונד רוטשילד — בין רחוב ז'בוטינסקי ורוטשילד
יד לגבורים — ברחוב פינסקר ליד הרכבת
לחללי פתח־תקוה — ברח' מונטיפיורי ליד העיריה

שווקים השוק הישן ברחוב זאב ליפקס
השוק החדש (ברחוב הרצל—חפץ־חיים)

שכונות פתח־תקוה ופרבריה

עין־גנים	גובלת עם הרחובות: וולפסון, סוקולוב ופינס, נוסעים בקו מספר 5			
מחנה־יהודה	" " הרחובות: קלישר וסולד	"	"	מספר 3
גאולה	" " רחוב קיש	"	"	בהדרגה
עקיבא	" " הרחובות: כולד וקלישר	"	"	"
משק הפועלות	" " הרחובות: אחד־העם מזרחה	"	"	מספר 3
כפר־אברהם	" " הרחובות: סוקולוב, נחלת־צבי,			מספר 4
העובד הציוני	" " אבן־ספיר, המכבים,			מספר 4
גת־רימון	דרום פ"ת	"	"	מיוחד
היובל	" "	"	"	"
בהדרגה	" "	"	"	"
אל־גבול	" "	"	"	"
פליטי הדבר	דרום־מזרח פ"ת	"	"	בהדרגה
חיילים משוחררים	" " "	"	"	"
כפר־סירקין	מזרח פ"ת	"	"	מיוחד
שכ' בילנסון	" "	"	"	"
שכ' חסידוף	" "	"	"	"
שכ' בת־שבע	" "	"	"	"
קרית־מטלון, חב' הפועלות, תל־נטע, גן־שלמה, צדור וקרית־אריה				בקו ת"א
נוה־עוז	מערב פ"ת			נוסעים בקו מיוחד

הגן העירוני, ברחוב חפץ־חיים

„ה א ו ר ז"

אגודה הדדית של האורזים העברים בארץ־ישראל בע"מ

מספק: מפקחים, מרכזים, מבקרים, אורזים, עוזרים ומנהלי עבודה עונתיים.

מקבל: עבודה בקבלנות.

עוסק: בכל מלאכה הקשורה במקצוע האריזה.

נסיון רב, אחריות, תנאים מתאימים.

סניפים ונציגות בכל מושבות המטעים בארץ.

שמות הרחובות בפתח־תקוה

אבן ספיר (יעקב הלוי) נולד 1822 בליטא, מת 1885 בירושלים. אבן ספיר על שום מה? על שום הספר המהולל „אבן ספיר" שהופיע בשני כרכים, ספר שגילה את מסתורי תימן, הודו, סין, אוסטרליה, ערב ומצרים, לשם נסע בשליחות העדה האשכנזית. תיאר את כל הארצות שהיו בשבילנו גן נעול, ביחוד היהודים שבארצות האלה חייהם ומנהגיהם (ביקר בכל ארצות אירופא). פייטן שנון, למדן תורני, חוקר עתיקות, אמן הלשון העברית וההרצאה, איש המדע והחקירה, בעל דמיון כביר, כוח הסתכלות עצום, עזר לחתנו יחיאל ברייל בעריכת „הלבנון" במאינץ. פירסם עוד ספרים ביניהם „אגרת תימן" ו„אגרת הפרידה". בן עשר בא עם אביו לצפת, עוד בשנת 1835 השתקע בירושלים.

יוצאי חלציו, שני בניו זלמן נתן ובנימין, היו סופרי „הלבנון", נכדו אליהו ספיר היה סופר ותיק וחוקר ארצישראלי, מורה ראשון לעברית וערבית בפתח־תקוה, ממיסדי יהוד ומנהל חות סג'רה, ממיסדי תל־אביב וממנהליו הראשונים של א.פ.ב. ביפו. נינו הוא יוסף ספיר, עתה ראש עירית פתח־תקוה.

אורלנסקי אהרן הכהן נולד תר"ט, מת תרע"א. עלה לא"י עם קבוצת הביאַליסטוקאים, השתקע בפתח־תקוה והתנחל בה. התמנה לראב"ד במושבה זו, שימש בכהונת רב לעדת פתח־תקוה עד יום מותו, היה נערץ וחביב על הכל, הרבה פעל לפתרון שאלת השמיטה, עד שנתקבל ההיתר לעבודה בכרמים ובפרדסים.

אורלוב זאב (פלוא) נולד באוקראינה. בן שבע הובא על ידי הוריו לא"י, התישבו בפתח־תקוה. בהכנס צבאות אנגליה ליהודה במלחמת העולם הראשונה, התנדב אורלוב מיד לגדוד העברי. למרות שנטל החזקת הבית הועמס עליו עם מות אביו — שרת בגדוד העברי עד פיזורו. במאורעות 1921 בעת ההתנפלות על פתח־תקוה היה אורלוב מראשוני המגוייסים שהתיצבו בשער המושבה לעצור בעד נחיל הזדים שהסתערו בחימה ובמערכה זו מצא את מותו — מות גיבורים.

אוסישקין אברהם מנחם מנדל נולד 1863 ברוסיה, מת 1941 בירושלים ונקבר במערת ניקנור שעל הר הצופים, בשכונות לפינסקר. ממיסדי ביל"ו וחיבת ציון, מזכיר חוב"צ במוסקבה, מראשי המדברים בועידת מינסק. פירסם בשנת 1904 חוברת בשם „הפרוגרמה שלנו" ועיבד תכנית מעשית לעבודה ציונית. בקונגרס הציוני השביעי מנצח את חסידי תכנית אוגנדה. השתתף במשלחת היהודית בראשות הפרופסור וייצמן בועידת השלום בפריז, באותה שנה עלה לא"י בראש ההנהלה הציונית. משנת 1921 כהן כנשיא

הקרן הקיימת לישראל עד יום מותו. בזמן כהונתו כראש ההנהלה הציונית וקק"ל נרכשו העמקים יזרעאל, זבולון וחפר, כינוהו „איש הברזל". תקיף ועקבי בדעתו, הוא בעל האמרה הידועה: „אין לך דבר העומד בפני הרצון". השתתף בכל הקונגרסים הציונים פרט לקונגרס הששי והיה חבר הנשיאות.

אחד העם (אשר גינצברג) נולד 1856 באוקראינה, מת 1926 בתל־אביב. בהיכלות תורה רבים ינק השכלתו, בעיקר למד בעצמו. נבחר לועד חוב"צ באודיסה. השתתף ב„המליץ", בו כתב את המאמר „לא זה הדרך". במאמר זה מתח בקורת על שיטות חיבת ציון שלא הניחו דעתו. מאז פירסם מאמרים רבים לשאלת הזמן והשעה, פיתח תורה מיוחדת על ציונות רוחנית. הטיף לעבודה חינוכית ספרותית גדולה ברוח לאומית על יסודות אנושיים כלליים. לפי שיטתו צריכה א"י להיות מרכז לאומי רוחני לתפוצות הגולה.

אהרנסון שרה נולדה 1892 בזכרון יעקב, מתה 1917 (תרע"ח) בזכרון יעקב. סייעה בידי אחיה אהרון לארגן את קבוצת „נילי" במלחמה העולמית הראשונה בחזית הבריטית—תורכית—גרמנית במטרה להמציא לצבא הבריטי ידיעות על תנועות הצבא התורכי מה שהחיש את כיבוש הארץ ע"י הבריטים, וחסך להם עשרות אלפי קרבנות. הרדיפות, העינויים והעריצות של התורכים הולידו את נילי. שרה היתה הרוח החיה בה, וחוט השדרה של הקבוצה. דמות אצילית של בת חורין ישראלית משהלשינו על הקבוצה בפני השלטונות נאסרו כמעט כולם וביניהם שרה, עינו אותה עד מות, ולא הצליחו להוציא מפיה דבר. לפני השלחה לדמשק להתלות שם ביקשה רשות להחליף בגדיה ולהתקלח, נטלה אקדח שהחביאה אותו בין בגדיה, נכנסה למקלחת ואיבדה את עצמה לדעת ביריה לתוך הפה.

איכילוב יצחק נולד 1879 ברוסיה, מת 1935 בפתח־תקוה, בנו של אברהם זלמן שהיה מראשוני חובבי ציון במוסקבה וחבר הועד הראשון של חובבי ציון בא"י. שו"ב בגדרה. קנה עם לובמן נחלה מהנחלות הראשונות בפתח־תקוה. עלה לארץ יחד עם אביו ואחיותיו בשנת 1884. הקדיש כל מרצו לפיתוח החקלאית. משקו החקלאי היה על שפת הירקון בו פיתח כל מיני זנים חקלאיים, טיפח גם בהמות למשק בית.

אהרון דוד גורדון נולד 1856 באוקראינה, מת 1922 בדגניה. יוצר תורת פולחן העבודה בארץ, עובד אדמה והוגה דעות. עלה לארץ ב־1904, עבד כל ימיו כפועל חקלאי, הטיף בעיקר לעבודה חקלאית. היה ממיסדי הפועל הצעיר וראש המדברים בה. תנועת נוער על שמו „גורדוניה". כתביו יצאו בחמשה כרכים. הוא יצר את המושג „עם אדם" כלומר ערך העם באנושיות כערכו של היחיד בחברה.

ภาพที่ ๓๓ สถานีรถไฟ

אברבנאל דון יצחק ראש גולי ספרד, מדינאי ופילוסוף, נולד 1473 בליסבון (פורטוגל), מת 1508 בוונציה, ונקבר בפאדובה שבאי־טליה. משפחתו מתיחסת לדוד המלך. אביו שימש סוכן כספים של מלך פורטוגל. מפעלו הספרותי עשיר באיכות ובכמות.

ארלוזורוב חיים נולד 1899 באוקראינה, מת 1933 בתל־אביב. עסקן וסופר, ממנהיגי תנועת א"י העובדת וממנהיגי מפא"י. השכלתו קיבל בגרמניה, עמד בראש אגודה ציונית של סטודנטים „תקות ציון", ממיסדי „ההתאחדות" וראש דבריה. חבר הועד הפועל של ההסתדרות הציונית. שליח א"י לחבר הלאומים בג'ניבה. בקונגרס הי"ז נבחר להנהלת הסוכנות כמנהל המחלקה המדינית שלה. אחרי עלות היטלר לשלטון טיפל בהצלת היהודים וממונם והעברתם לא"י. בכ"ב סיון תרצ"ג נרצח על שפת הים בתל־אביב ע"י בני עולה. בתור מדינאי תלו בו תקוות גדולות כמנהיג לעתיד. כתביו ושיריו יצאו בששה כרכים.

אנילביץ מרדכי (מרין) מפקד הארגון היהודי הלוחם בורשה, נולד בורשה 1919. פקד על קומץ צעירים יהודים שהחליטו למות בקרב ולהניף את דגל המרד מעל חומת הגיטו היהודי. ביאנואר 1943 פקד על הקרב הראשון עם הגרמנים. נכנס בכוונה עם פלוגת חברים קטנה לשורות היהודים המובלים להשמדה ומתוכם פתח אש על הגרמנים, בקרב זה נפלה כל הפלוגה והוא ניצל בנס. מחשבותיו היו נתונות להכנת הקרב האחרון. בעצם ימי המרד בג'טו ורשא ביום 23 באפריל 1943 כתב ליצחק צוקרמן „חלום חיי כבר נתגשם, ההגנה היהודית בגיטו היא עובדא, קמה ההתנגדות היהודית המזוינת, הנני עד לקרבות הגבורה הנעלים של המורדים היהודים" כתום הקרב ביום 8 במאי 1943, נמצא עם חלק מהלוחמים במקלט המפקדה הראשית של הארגון היהודי הלוחם, כל המבואות של המקלט הוקפו על ידי הגרמנים שהתחילו להטיל בו רימונים ופצצות גז, בהתקפה זו נתן את נפשו. אנילביץ יחד עם חלק מהלוחמים שלחו יד בנפשם ולא נפלו חיים בידי הגרמנים. המרד נמשך מ־19 באפריל עד 8 במאי 1943.

ב

ברוידה יעקב משה נולד בליטא, מת תרע"ד בפתח־תקוה. היה תלמיד חכם, ראש הועד בפ"ת במשך שנים, היה דורש ומגיד בבית הכנסת. מפיו למדו רבים תורה. מנהג היה לו לשלם שכר הפועלים היהודים יום יום לפני שקיעת השמש שלא להלין את שכרם.

בלוי הרב משה נולד תרמ"ו, מת תש"ו, יליד ירושלים בעל כשרונות בלתי מצויים, נושא הכלים העיקרי והראשי של הגר"י דיסקין והגר"י זונענפלד, מראשוני הפרנסים בישוב הישן. עמד בראש המערכה על צביון החיים בין היהדות החרדית ובין כת המחדשים. הוא הופיע בשם אגודת ישראל בפני

מלכים ושרים במאבק על כבוד ישראל וזכויותיו. בדרכו לביקור אצל שרידינו הנמקים במחנות נפטר לפתע באיטליה.

בורוכוב בר נולד 1881 באוקראינה ומת 1917 בקיוב. מיסדה ומנהיגה של תנועת פועל״צ, מיוצרי האידיאולוגיה של הציונות הפרוליטרית. סופר ובלשן, כתב רוסית ואידיש. היה בעל מוח חריף והשפיע הרבה על תנועת הפועלים הציונית.

בלפור ארתור לורד, מדינאי והוגה־דעות אנגלי, נולד 1848 ומת 1930. מנהיג המפלגה השמרנית, כהן כמיניסטר במקצועות שונים. היה נגיד האוניברסיטה של קמברידג׳, ידיד נאמן ליהודים והטיף לפצות את היהודים על שנרדפו ולדעתו יכופר להם עוון זה לאומות העולם אם יסייעו לשחרור ישראל. בשנת 1917 בהיותו מיניסטר החוץ פירסם את ההצהרה הידועה בשם „הצהרת בלפור״ על הקמת בית לאומי בא״י. בשנת 1925 חנך את האוניברסיטה העברית על הר הצופים.

בר־כוכבא ראש מלחמת היהודים האחרונה נגד הרומאים בא״י. במאה הראשונה לאחר חורבן הבית השני (131—135) בימי אדריאנוס קיסר. הוא טבע את המטבעות העבריות האחרונות. השם בר־כוכבא הוא תואר כבוד ואילו שמו היה בר כוזיבא. מסביבו נרקמו אגדות רבות. הוא קרא למרד מחמת הגזירות הקשות של אדריאנוס, וגירש את הצבא הרומי. לאחר חיזוק כוחות הרומאים התבצר בר־כוכבא בביתר הסמוכה לירושלים ולאחר מצור ממושך כבשו הרומאים את ביתר. בספרות היהודית נתחברו עליו יצירית דרמטיות רבות.

ביאליק חיים נחמן גדול המשוררים העברים בתקופה האחרונה. נולד 1873 ברוסיה, מת תמוז 1934 בווינה, הובא לקברות בתל־אביב. למד בישיבת ולוז׳ין, שם התחיל לכתוב שירים. שירו הראשון — „אל הצפור״. שיריו רוכשים לו מעריצים רבים בליריזם העז הפועם אותם ובעוז סגנונם. חיבר שירי טבע, אהבה ושירי עם. עלה לארץ אחרי מלחמת העולם הראשונה. ביתו בת״א משמש מרכז תרבותי. חיבר את ספר האגדה, יסד הוצאת ספרים. „דביר״. ביאליק היה משורר הגאולה והזעם, מייסר ומעורר; הוקיע את העבר והכניס אור בהוה. בצדק כינוהו: המשורר הלאומי.

בן־יהודה אליעזר, בלשן ועתונאי עברי, מחיה הדבור העברי ומיסד העתונות החדשה בא״י, נולד 1858 בפלך וילנה ומת 1922 בירושלים. מורה ראשון לעברית בבתי ספר בא״י. מייסד השבועון „הצבי״, יסד יחד עם בנו, בן אבי, את העתון היומי הראשון בא״י „דואר היום״. חיבר את המלון הגדול ללשון דיברית. תרגם סיפורים רבים לעברית. על שמו רחובות בערי ומושבות הארץ והמושבה אבן־יהודה.

ברון הירש (הירש מורים ברונדי) נולד 1831 בגרמניה, מת 1896 בהונגריה. נדיב גדול, מיסד יק"א והישוב היהודי בארגנטינה. הקדיש רוב הונו למוסדות פילנטרופים יהודים, תרם מיליון פרנק לבתי ספר כי"ח. הקדיש כסף רב ליהודי גליציה ורומניה. תמך במהגרים יהודים בקנדה. נדבותיו למוסדות יהודים עלו למעלה מ־100 מיליון פרנק.

בילו (בית יעקב לכו ונלכה) אגודת משכילים צעירים שנוסדה בחרקוב (רוסיה) בשנת 1882 ע"י קבוצת סטודנטים ובראשה ישראל בלקינד ומשה מינץ. בשנת 1882 שמו פעמיהם לא"י עשרים איש הראשונים, השלטון התורכי לא הרשה להם לעלות על החוף אך העפילו. חלק עבד במקוה־ישראל וחלק בראשון־לציון. בעזרת י. מ. פינס נרכשה אדמת גדרה ויסדו את המושבה. הם נחשבים בצדק החלוצים הראשונים בתנועה הציונית.

ברנדה זאב, חבר קבוצת הביאליסטוקאים, איש תם, ישר־דרך וחרוץ ומומחה במקצוע האריגה. עלה לא"י עם יסוד פ"ת ונתישב בה. התמסר כולו לחקלאות. היה ראש ועד המושבה ועסק בעבודה ציבורית לטובתה. היה חבר פעיל בכל ועד ומוסד של צדקה. בימי הגירוש מפ"ת ע"י התורכים בתקופת המלחמה הראשונה נסתפח גם ברנדה על המגורשים. בשנת תרע"ח נפטר בזכרון־יעקב.

בעל שם טוב ישראל נולד 1700 בפודוליה מת 1760 **במזיבוז**. יתום מילדותו חונך בחסד הקהל. בן 36 יצאו לו מוניטין כבעל שם, רופא למחלות נפש וגוף, צדיק גדול בנגלה ובנסתר. קראו לו „בעל שם טוב" כי היה טוב ומיטיב, מיסד תנועת החסידות ומסמלה. תחילה התפרנס בדוחק ממלאכות כגון, עגלון, טיט, חופר, מוזג וגם למד לילדי המוכסנים בכפרים הנדחים. תורתו הכתה גלים חזקים ביהדות. העשירה את ספרותנו, ביצירה ובמחשבה, בסגנון ובצורה, והאצילה מרוחה על גדולי התוריה והמחשבה. סיפורי מעשיות ואגדות לרוב נכתבו עליו.

בראנדים לואי דמביץ, נולד 1856 באמריקה ומת שם בשנת 1941. שופט ביה"ד העליון בארצות הברית, עסקן ציוני, היה נשיא הכבוד של ההסתדרות הציונית באמריקה והעולמית, סייע לנשיא וילסון בהכנת המו"מ של שלום אחר מלחמת העולם, בעל השיטה הציונית הידועה שהתבססה על היזמה הפרטית. ולפיה ארגן חברות שונות באמריקה לפיתוח א"י. יש לציין את עזרתו הגדולה להשגת אשור הצהרת בלפור.

ברנשטיין כהן יעקב ד"ר נולד 1860 בקישינוב, מת 1929 ברוסיה. מנהל המרכז הציוני של ציוני רוסיה וחבר הועד הפועל הציוני המצומצם. היה בארץ בשנות 1910—1907, רופא בפתח־תקוה ואחד העסקנים

הפרוגרסיביים בה. ארגן את הצעירים וסייע להם בכל שטחי התרבות. בתו היא השחקנית מרים ברנשטיין כהן.

בכר האחים יהודה ואברהם עולי בולגריה, מהמתנחלים הראשונים בפ"ת, מקרב עדת הספרדים. אכרים חרוצים ומצוינים במרות טובות ובכוח השפעתם נתגדלה הקהילה הספרדית בפ"ת. מעזבונו של אברהם יש לציין את בנין בית הכנסת הגדול „בית אברהם" לקהילות הספרדים בפ"ת.

בעל התניא זהו שם ספרו שחיבר הרב שניאור זלמן מלאדי בן 4 חלקים, בתוספת דרושים ופירושים ל„זוהר". בשמו הכולל נקרא הספר „ליקוטי אמרים". נולד 1747 ברוסיה, מת שם בשנת 1812. רש"ז היה גאון, עמקן, חיזק את החסידות על ידי שיטתו שנקראה חב"ד, ראשי תיבות „חכמה, בינה, דעת". היה מאור לחסידי חב"ד ולאלפים אחרים.

ג

גרודזינסקי רבי חיים עוזר הגאון מוילנא נולד תרכ"ג לאביו הרה"ג רבי דוד שלמה הרב לפלך ווילנא. מילדותו היה עילוי, נפטר בשנת ת"ש. כשהיה צעיר לימים נתקבל לרב בעיר־מגוריו, וכבר אז נחשב בין גאוני ישראל בדור ההוא. תודות לכשרונותיו המצוינים נעשה מנהיג בישראל שעל פיו נהגו בעולם היהדות, היה תל־תלפיות, אליו פנו כאל גאון הדור. חכם, סבלן ואהוב על הבריות. הוציא לאור שלשה חיבורים שו"ת אחיעזר שנתפרסמו בעולם הרבנים והלומדים. ממייסדי אגודת ישראל. ריכז את עולם החרדים.

גוטמן דוד מאיר נולד תקפ"ז באונגריה, מת תרנ"ד ביפו, ונקבר בירושלים. אחד משלשת הבונים הראשונים של פ"ת. עלה לא"י בשנת תרל"ו שנתיים לפני יסוד פ"ת. הביא עמו סכום כסף הגון. בירושלים כינוהו „הגביר ההונגרי". חלומו הגדול היה לבנות את שממות הארץ, החל מיד ביסוד חברות לישוב א"י. התודע להה"ה סלומון יואל משה ושטמפפר יהושע, שגם הם כמוהו נשאו בלבם את הרעיון הקדוש של ישוב א"י. שלשתם רכשו את השטח של הכפר הערבי „אמלבש" זו פ"ת כיום. הוציא סכומי־כסף גדולים לקנית אדמות, לא למען הרבות נכסים או להורישם לבניו שלא היו לו אלא פשוט שלא להשאיר את האדמה בלי בעלים ובלתי נעבדת. בשנת תרמ"ה נבחר בתור ראשה של פ"ת וראש הועד הפועל של חובב"צ בא"י.

גיסין אבשלום נולד 1896 בפתח־תקוה, נהרג 1921. למד בראשון־לציון ואח"כ בפ"ת. הוא היה בין ראשוני התלמידים שדרשו הוראה שלימה בעברית. מתלמידי הגימנסיה „הרצליה", המשיך אחר־כך ללמוד

בקושטא בבית ספר צבאי. חזר הביתה והכשיר את הנוער לתפקידי הגנה צבאית. ביום פרוץ המהומות 1 במאי 1921 ביפו, שהתפשטו גם במקומות אחרים, קיבל על עצמו את הפיקוד בהגנת פ״ת, ובעצמו זינק בראש המגינים מול המתנפלים. הוא היה החלל הראשון בין הארבעה שנפלו בהגנת אם המושבות. היה ממיסדי המכבי והצופה בפ״ת. קשור היה בכל ישותו אל המושבה שבה נולד וגדל, וגילה כשרון אסטרטגי מפליא. בעל נפש יפה ואצילית. על שמו המכבי בפ״ת. ואחד הרחובות הסמוכים למקום בו נפל חלל.

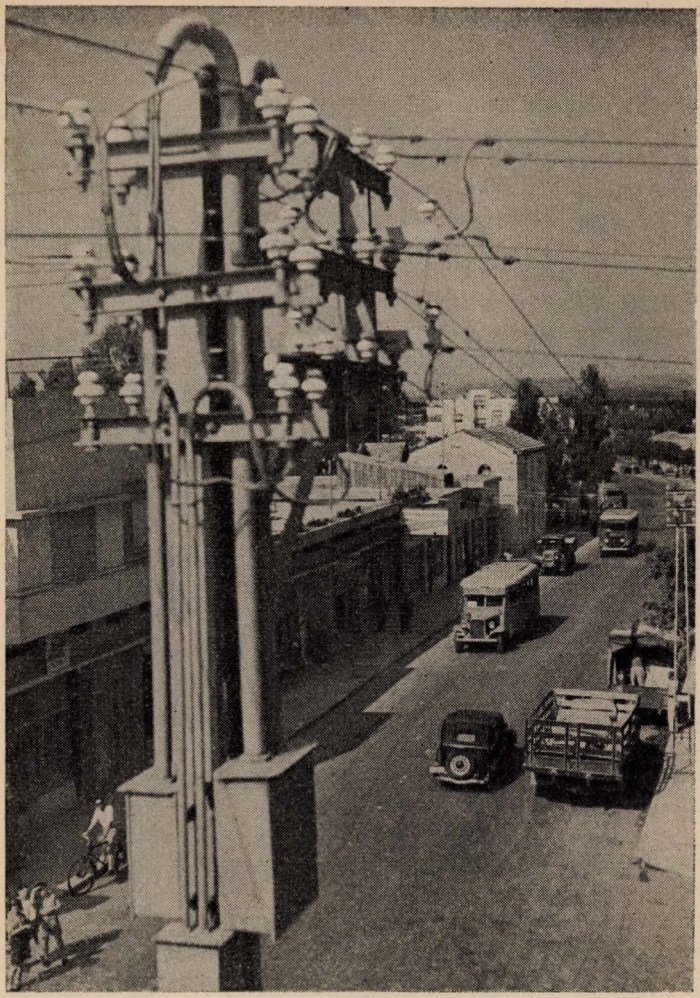
גרינשטיין חיים צבי נולד שנת תרל״ז, נהרג 1921. חניך מקוה ישראל. משגמר את חוק לימודיו חזר לפ״ת ונכנס לעבודת הפלחה שהיתה אז מוזנחה על ידי האכרים, שהתמסרו למטעים. היה נאמן למושבה ואחד ממנהיגיה החרוצים והטובים. נמנה על המתנדבים לעלות על קרקע הברזן בחורן, ולהכשירה להתישבות. במאורעות 1921 היה אחד החלוצים הראשונים בהגנה על המושבה ונפל חלל במערכה זו.

גולומב אליהו נולד בוולקוביסק (רוסיה הלבנה) 1893, מת 1945 בתל־אביב. קשור בא״י ובתנועת העבודה הציונית משחרותו. בוגר המחזור הראשון של הגמנסיה „הרצליה״ בת״א. מראשוני הגימנזיסטים שהלכו לעבודה חקלאית. עבד בדגניה ובכנרת. ארגן את הגנת הישוב בדרום הארץ. היה אחד ממחוללי הגדוד העברי הראשון ומראשוני מתנדביו. אחרי פיזור הגדוד חבר בכנרת ובעין חרוד. חבר מרכז מפלגת מפא״י וחבר הועד הפועל של ההסתדרות. חבר הנהלת הועד הלאומי, חבר הועד הפועל הציוני. היה בין ראשי הבטחון בארץ, שימש יועץ מומחה ע״י הסוכנות בלונדון לעניני הבריגדה בעת הקמתה.

ה

הס משה נולד 1812 בגרמניה, מת 1865 בפריז. הוגה דעות, ממבשרי התנועה הציונית ומראשוני התנועה הסוציאליסטית, נחשב כאבי הציונות הסוציאליסטית. ספרו המפורסם ביותר הוא „רומא וירושלים״. הטיף בעתונות היהודית הצרפתית לרעיונותיו הלאומיים והציוניים.

הרצל בנימין זאב (תיאודור) יוצר התנועה הציונית ומנהיגה, פתח תקופה חדשה בתולדות ישראל, נולד 1860 בבודפסט, מת כ׳ תמוז תר״ס 1904 בוינה. צאצא משפחת יהודים מתבוללים. משפט דרייפוס הידוע עשאהו לציוני, משבא לידי הכרה כי אין פתרון לשאלת היהודים אלא בהקמת מדינה יהודית. חיבר ספרו „מדינת היהודים״ ובו עיקר רעיונותיו. התיחסו אליו כאל בעל חלומות. תמך בו נורדוי, ויחד הגו את הרעיון ליסוד הסתדרות ציונית. כינס את הקונגרס הראשון בבזל. נשא ונתן עם מושלי עולם. ביקר בקושטא, בלונדון ונפגש עם קיסר וילהלם. אמרתו „אם תרצו

רחוב שטמפפר

אין זו אגדה" — היתה לסיסמת הציונות המדינית. יום פטירתו כ' תמוז נשאר יום הזכרון הלאומי בארץ ובכל תפוצות הגולה. חזה בעיני רוחו את ארץ־ישראל העברית.

המכבים (167 לפני הספירה) כינוי למשפחת החשמונאים מתתיהו ובניו, גבורי האומה במלחמתה בטמיעה המתיוונת ובדיכוי ע"י אנטיוכוס שהכריז שמד על היהודים. יהודה בא לירושלים, טיהר את המקדש והחזיר את העבודה ליושנה. המלחמות נמשכו זמן רב. משפחה זו הוציאה מקרבה כהנים גדולים ומלכים. על שם המכבי מאות אגודות ספורט יהודיות בא"י ובחו"ל. הג החנוכה נובע מהנצחון על אנטיוכוס.

האר"י הקדוש (ר"ת האלקי רבי יצחק) כינוי למקובל המפורסם ר' יצחק לוריא, נולד 1534 בירושלים, מת 1572 בצפת, בן 38. נקרא גם האר"י. התבודד שנים אחדות אצל הנילוס במצרים. חשבוהו למשיח בן יוסף. נוצרו אגדות מרובות עליו. קבלת האר"י נושאת אופי משיחי בולט ומיוחד במינו.

הירקונים זכר לחלק ממתישבי פ"ת הראשונים שהתישבו על גדות הירקון, מהם מתו מקדחת, מהם עזבו ועברו למקומות אחרים בארץ.

העליה השניה לארץ ישראל התחילה 1904 ונמשכה עד לפריצת מלחמת העולם הראשונה. אחר הפוגרום בהומל התארגנה שם הקבוצה הראשונה של פועלי ציון לעלות לא"י ופתחה את תקופת העליה השניה. רובם נתרכזו בפ"ת שהיתה למרכז הפועלים ביהודה.

הגר"א (הגאון רבי אליהו) הנקרא הגאון מוילנה, גדול חכמי התורה במאה הי"ח. מאז תקופת הגאונים לא נקרא חכם תלמודי בשם גאון סתם. נולד 1720 ומת 1797 בוילנה. דרש דרשות עמוקות. פרוש מן העולם, בורח מרבנות ומעסקי ציבור, הקדיש כל חייו לתלמוד תורה, עסק גם בקבלה. על קדושת חייו נרקמו אגדות רבות. הנהיג בניגוד לפלפול — את השיטה הפשטנית המיוסדת על הגיון בהיר. עשרות ספריו מכילים פירושים לכה"ק, מדרשים לפוסקים וכד'.

ו

וולפסון דוד, מנהיג ציוני, נולד 1856 בליטא ומת 1914 בגרמניה. נשיא שני של ההסתדרות הציונית אחרי הרצל. היה מן הראשונים שנצטרפו להרצל, סייע להרצל ביסוד „אוצר התישבות היהודים" והיה מנהלו עד מותו. השאיר אחריו עזבון שנוצל להקמת בנין בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי על הר הצופים בירושלים.

ז

זיבוטינסקי זאב (ולדימיר), סופר ועסקן ציוני מפורסם, נולד 1880 באודיסה. מ־1903 שנת הפוגרום בקישינוב נספח לציונות. הרצה הרצאות לאלפים, נתפרסם כנואם מחונן. בימי מלחמת העולם הראשונה הגה והגשים את רעיון יצירת לגיון יהודי לצד אנגליה, אף שמש בו קצין, השתתף בחזית עמק הירדן נגד התורכים, ארגן את ההגנה היהודית בירושלים בשנת 1920 בעת התנפלות הערבים על יהודי העיר העתיקה. נידון על כך לעבודת פרך על ידי השלטון האנגלי, נכלא בכלא עכו. חדשים אחדים אח״כ קבל חנינה, יצא לאנגליה והיה חבר ההנהלה הציונית. מחמת חילוקי דעות יצא מההנהלה עוד בשנת 1921. בשנת 1925 יסד את המפלגה הציונית הריביזיוניסטית שהיתה תחילה סיעה בתוך ההסתדרות הציונית אח״כ הסתדרות בלתי תלויה. נלחם למען מדינה עברית משני עברי הירדן. יצר את הסתדרות העובדים הלאומית. עד יום מותו היה נשיא הצ״ח ורא״ש בית״ר. חיבר כמה ספרים במקור ובתרגום וערך כמה עתונים.

זיגלבוים שמואל מרדכי נולד 1895 בפולין, מת 1943. עסקן ה„בונד״ בפולין, היה חבר עיריית ורשה ולודז׳, נואם, מארגן, ועתונאי. ערך את העתון היומי של הבונד „פאלקס־צייטונג״, בפרוץ המלחמה 1939 הקים גדודי עבודה של הפועלים. עם כיבוש ורשה ע״י הנאצים היה אחד משני היהודים מבין שנים עשר בני תערובות, נמלט מורשה והגיע דרך ארצות שונות ללונדון, כאן נבחר למועצה הלאומית הפולנית. היה קשור בכל נפשו ומאודו ביהדות פולין. לאחר שהגיעו אליו הידיעות על הרציחות והשחיטות בפולין, איבד את עצמו לדעת על מדרגות הפרלמנט הבריטי, מתוך כוונה לעורר על ידי כך את הבריטים לפעולות הצלה של העם היהודי. לפני מותו כתב, „במותי רוצה אני לתת ביטוי למחאתי החריפה ביותר נגד הפסיביות בה מסתכל העולם להשמדת היהודים״. אשתו ובנו נתנו נפשם בימי קרבות הגיטו.

זכרון משה על שם **משה ברונשטיין**, נולד 1841 בפודולסק, מת 1921 בירושלים. עסקן ונדבן גדול, תמך בישיבות ומוסדות ישוב שונים.

ח

חפץ חיים הגאון הצדיק רבי ישראל מאיר הכהן זצ״ל מראדין, גאון תלמודי, פוסק וצדיק הדור. מגדולי בעלי המוסר בדורנו. נולד בשנת תקצ״ט ברוסיה ונפטר בשנת תרצ״ג בראדין. בעודו צעיר לימים כבר היה מעוטר באגדות רבות ונערץ כאחד הצדיקים הקדמונים. בשחר ימיו הדפיס בעילום שם את ספרו „חפץ חיים ושמירת הלשון״. כן חיבר את הספרים „משנה ברורה״, „אהבת חסד״, „נדחי ישראל״ ו„מחנה ישראל״. במשך כל ימיו סירב לקבל שום רבנות, וחי בדוחק. כל פרנסתו היתה על

מכירת ספריו. על פיו נתיסד „ועד הישיבות" בחוץ לארץ שתמך בכל הישיבות. נגד דעת משפחתו ניסה לעלות לא"י ובפ"ת אף הקימו לו כבר בית הנקרא בית חפץ חיים. מפני מצב בריאותו נאלץ לחזור מהדרך וכל ימיו הצטער על זה שלא זכה לעלות לא"י.

חלוצת הפרדסנות (שרה איטה פלמן). בצדק מכנים אותה „החלוצה", היא נטעה את הפרדס הראשון בא"י ליד הכפר סומיל. אחת החלוצות האמיתיות של הדור ההוא. הפרדס נוטע לפני 64 שנים בא"י, טפחה במו ידיה את העצים שבעלה המנוח ר' דוב דוד פלמן נטעם. שמרה על הנחלה ועל הגחלת אשר עתידה היתה להיות שלהבת אורים לדורות. ב־1936, בשנת ה־83 לחייה, השיבה רוחה אל על בשיבה טובה. שמה יתנוסס לתפארת בדברי ימי הישוב העברי כחלוצת הפרדסנות העברית בא"י.

חנקין יהושע, עסקן ישובי בא"י, נולד 1865 ברוסיה, מת 1945 ונקבר על יד המעין בעין־חרוד. דמות גדולה של גואל אדמה ובונה מולדת. קבע את דרכו בהיותו בן 17 והלך בה 63 שנים עד יום מותו. ביצע רכישת שטחים גדולים בכל חלקי הארץ בערך כמיליון דונמים. משהתחילה הקק"ל לפעול בא"י התמסר לעבודתה. בימי מלחמת העולם הראשונה התנדב לגדוד העברי, חזר לעבודתו בהכשרת הישוב, גאל את עמקי יזרעאל, חפר וזבולון וכיוצא בזה. הערבים רחשו לו כבוד גדול גם בגלל אומץ לבו המפורסם בכל הארץ. לא פעם ניסו הערבים לרצחו ותמיד נרתעו מפני דמותו המקסימה. ביקש לחיות ולעבוד עד גיל 80, אך מת 9 ימים לפני שמלאו לו 80 שנה.

חיסין חיים, רופא ועסקן ציוני, נולד 1865 ברוסיה ומת 1932 בתל־אביב. חבר ביל"ו עם העליה הראשונה. עבד כפועל במקוה־ישראל, מבוני ראשון־לציון, ממיסדי ומתנחלי גדרה, ממיסדי תל־אביב. אח"כ עסק כרופא בת"א. היה מכובד על הבריות. פרסם „מיומנו של אחד הבילויים", „הארץ היעודה" ועוד.

חובבי ציון האגודות לישוב א"י שנוסדו 1881—1896 בעיקר ברוסיה וקדמו לתנועה הציונית מיסודו של הרצל. ביסודה של חיבת ציון הונח הרעיון המדיני הציוני, אבל בפועל תמכו במושבות קיימות, סייעו ליסוד מושבות חדשות, הטיפו לרעיון הלאומי ולתחית הלשון העברית ושאפו לשיפור מצבו הכלכלי והרוחני של העם. בועידת קטוביץ נוסדה בריח האגודות של חובב"צ בשם „מזכרת משה" (לכבוד מונטיפיורי) ונשיאה פינסקר. בשנת 1886 מנו האגודות 14000 חברים. עם הופעתו של הרצל הצטרפו רובם המכריע של האגודות והעסקנים לתנועה הציונית. עין גנים, נחלת־יהודה ובאר יעקב נוסדו ע"י חובב"צ.

ט

טרומפלדור יוסף, גבור תל־חי, נולד 1880 בקבקז ומת 1920 בתל־חי. משפחתו בקבקז היתה מפורסמת בגבורתה. התנדב במלחמת רוסיה יפן ונקטעה ידו השמאלית, היה קצין יהודי ראשון בצבא הרוסי, קיבל אותות הצטיינות גבוהים בעד גבורתו. כציוני פעיל, הגה רעיון יישוב א"י על יסודות קומונה. 1912 עלה לא"י, עבד כפועל חקלאי בגליל ובעמק הירדן. בפרוץ מלחמת העולם הראשונה יצא למצרים, פעל יחד עם ז'בוטינסקי ליסוד הגדוד העברי, עמד בחזית גליפולי ביחד עם קולונל פטרסון בתור קפיטן. 1919 הגיע לארץ. 1920 עמד בראש הגנת הגבורה על תל־חי וכפר־גלעדי שהותקפו ע"י הערבים, ונפצע פצעי מות. בצאת נשמתו קרא "טוב למות בעד ארצנו". חיי־הגבורה המפוארים של טרומפלדור וחבריו היו לאגדה וסמל בתנועה הציונית. אחדי מותו נוסד ע"י חבריו גדוד העבודה המפורסם. המשק תל־יוסף נקרא על שמו. כן נושאת את שמו תנועת־הנוער הרביזיוניסטית בית"ר (ברית טרומפלדור).

י

ירושלים הכביש המוביל לדרום יהודה, לוד, רמלה, ירושלים. דרך הכפר וילהלמה.

ילין דוד ואבינועם (האב והבן). האב נולד 1864 בירושלים ומת 1941 בירושלים. יסד חברת "חבת ציון" לגאולת אדמה, ממיסדי "בני ברית" בירושלים, מראשוני המורים וממיסדי הסתדרות המורים בא"י ונשיאה כמה שנים. 1920—1928 יו"ר הועד הלאומי. מנהל בימד"ך למורים ומרצה לשירת ימי הבינים באוניברסיטה העברית. פרסם ספרים רבים. בנו **אבינועם** נולד 1900 בירושלים, נרצח חשון תרצ"ח (במאורעות תרצ"ו—ט) בירושלים בלכתו לעבודתו במחלקת החינוך. היה מפקח על החינוך העברי בארץ מטעם ממשלת א"י, זמן מה היה קצין מחוז ירושלים. עסק גם בחפירות, פרסם מאמרים בבלשנות, בחקירת הארץ ובעניני החינוך. חבר ספרי לימוד.

יהודה הלוי נולד 1070 בספרד ומת 1142 (לפי האגדה — בירושלים). הגדול במשוררי ישראל בימי הבינים. רב כוחו בשירי געגועים לציון ("ציון הלא תשאלי"). נתחבב גם בזכות ספרו הפילוסופי "הכוזרי". שיריו כוללים 4 כרכים. עד היום מלהיבים שיריו את הרוח הישראלית. אין ידיעות מדויקות על סוף ימיו, לפי המסורת עלה לארץ ובהגיעו לירושלים נפל ארצה ונשק את אדמת המולדת, עבר פרש ערבי ודרסו.

יהוד, עיר קדומה בא"י ביהודה בנחלת דן, עכשו כפר ערבי אל־יהודיה. לפי המסורת הערבית נקרא ע"ש קברו של יהודה בן יעקב אבינו

(נביא יהודה) הנמצא בו. 1882 נוסדה בקרבתו המושבה יהוד ע"י בוני פ"ת, נעזבה (1893) ותושביה עברו לפ"ת, עכשו חברה. ליובל ה־50 של פ"ת הוקם מושב ליד אדמות יהוד הנקרא מושב היובל — יהוד.

כ

כצנלסון ברל, נולד 1887 ברוסיה, מת 1944 בת"א. הוגה דעות, מרבי ואישי תנועת העבודה בא"י. ממיסדי ההסתדרות החקלאית, „אחדות העבודה", „הסתדרות העובדים" ומפלגת פועלי א"י. ממיסדי העתונים והוצ' ספרים „קונטרס", „דבר" ו„עם עובד" ועורכם. חבר ההנהלות הראשיות של הקק"ל והאוניברסיטה העברית. פעיל בכל הקונגרסים. כתביו יצאו אחרי מותו בששה כרכים. היה פועל חקלאי בפ"ת וחבר קבוצת כנרת, עבד ביערות חדרה, בן שמן וסג'רה.

כין מיכל ליב, נולד תר"ו בהונגריה, מת תרפ"ג בירושלים. גבור היה האיש, יהודי גאה, ולא פעם לימד „דרך־ארץ" את הערבים והחיילים התורכים. כשנקנה שטח האדמה הראשון ליסוד פ"ת עלה יחד עם המיסדים על הקרקע, למד ערבית על בוריה ושימש עזר רב למתישבים גם בישובים אחרים. כבדוהו בכל ישובי הארץ והעריצוהו על עוז רוחו ואומץ לבו. הוא הראשון שקנה והקים טחנת־קיטור בירושלים. עסק בהעלאת יהודים לארץ־ישראל שלא ברשות. רכש את האדמה שעליה נבנתה עין־גנים.

כהן חיים נולד 1881 בירושלים, מת 1933 בפ"ת. אגרונום, מנהל ראשי במושבות א"י, לימד חקלאות לתלמידי בתי הספר. הוא שהכניס את מכונת החרישה במושבה. לימד תורת נטיעת פרי הדר. כששמו תקוות בחורן הוא נשלח לשם. עמד בראש הועד של פ"ת במשך שנים רבות. בימי מלחמת העולם הראשונה נסע למרכז אירופא והמציא כסף למושבות.

ל

לנדוי שמואל חיים נולד 1892 בפולניה, מת 1928. עסקן ציוני, אחד מן המארגנים והיוצרים של תנועת „החלוץ המזרחי" בפולניה, מראשי הפועל המזרחי ומיוצרי הרעיון והתנועה „תורה ועבודה", חבר הועד הפועל הציוני. עזר והשפיע להגברת תנועת המזרחי ולהתפתחותה בפולניה. לפני מותו נבחר כחבר המרכז העולמי של המזרחי והתישב בא"י. היה מפקח על בתי הספר של המזרחי. השאיר אחריו כתבי יד שונים בהלכה ואגדה.

ליפקים זאב נולד 1875, מת תש"א. מעולי ביאליסטוק. בן 6 הובא לארץ. התחנך בישיבה הקטנה ביהודיה. היה מראשוני הכורמים ובועד הראשון שלהם. הראשון לנטיעת כרם שקדים, מיסד האגודה לניצול מי

ԼԱՒԸ ԼՈՍԱՀՂ ՀՂՈՒՄ ՅՈՒՆ

הירקון. ניסה לזרוע כותנה וגם הצליח. היה חבר במשך שנים רבות בועד המושבה של פ"ת ופעם גם עמד בראשו. היה המוכתר הראשון, היה מראשוני המתישבים ליד הירקון. עמד בראש הועד החקלאי בפ"ת (מר בן־גוריון עבד במשקו).

מ

מוהליבר שמואל, רב ועסקן, מראשי חובב"צ. נולד 1824 ומת 1898 בביאליסטוק. גאון תלמודי. מייסד המזרחי, אחד מן ארבעת המורשים שנבחרו בקונגרס הציוני הראשון לנהל את העבודה הציונית ברוסיה. היה רב בערים רבות. נסע לפריז כדי למשוך את הבארון רוטשילד לעבודת ארץ־ישראל. בהשפעתו נעשה רוטשילד „הנדיב הידוע", וכתוצאה מהתאמצותו נוסדו המושבות עקרון וראשון לציון, ופתח־תקוה ניצלה מאבדון. הוא יסד את רחובות, קבוצת גן שמואל נושאת את שמו. נסע בכל אירופה לנהל תעמולה למען התישבות בא"י. את הוצאות הנסיעה שילם מכיסו. אישיות מזהירה.

מונטיפיורי משה נולד 1784 באיטליה, מת 1885 באנגליה. מגדולי עסקני ישראל במאה התשע־עשרה, היהודי הראשון באירופה המערבית שכה הירבה לפעול פעולות ממשיות לארץ־ישראל. נלחם לשווי זכויות ליהודי אנגליה ופעל לטובת יהודי ארצות רבות. בעל השפעה מרובה בחצרות מלכים ושרים, ביטל גזירות רבות. ביקר בא"י שבע פעמים, האריך ימים, בן 91 עוד ביקר בא"י. קנה קרקע והושיב יהודים מחוץ לעיר העתיקה בירושלים, בנה בית חולים ובתי ספר, תמך במתישבים על הקרקע. יסדו לכבודו את „מזכרת משה" (עכשיו: שכונת מונטיפיורי) — הפרדס היהודי הראשון ליד ת"א. חיבר ספר על נסיעותיו לא"י. על שמו 4 שכונות בירושלים ושכ' מונטיפיורי ליד תל־אביב, כמו כן רחובות בערי ומושבות הארץ.

מוצקין יהודה (ליאו) עסקן ומנהיג ציוני, נולד 1867 ברוסיה ומת 1933 בפריז, מראשוני חובב"צ, חסיד נלהב של הרצל מראשית הופעתו. מראשי המדברים בקונגרסים הראשונים. שליח ראשון של ההסתדרות הציונית לא"י. ממיסדי „הפרקציה הדימוקרטית", נשיא הועד הפועל הציוני. פרסם כמה ספרים. על שמו קרית מוצקין.

מרדכי גימפל ובצלאל יפה, מראשוני הוגי הרעיון הציוני, מרדכי נולד בגרודנה ומת 1891 ביהוד הסמוכה, לפני שהתפשט רעיון חיבת ציון. פרסם מאמרים המעוררים את העם לישוב א"י. הוא שבחר עם יחיאל בריל בעל ה„לבנון" את אחת עשרה המשפחות הראשונות של אכרים יהודים ושלחום לא"י. האכרים האלה היו מיסדי המושבה עקרון. 1885 עזב את כסא הרבנות ועלה לארץ, בבחרו לו למושב את יהוד, במושבה זו ישב מובדל

ומופרש מן העולם ועסק בתורה עד יומו האחרון. נכדו בצלאל נולד 1868 ומת 1926 בתל־אביב. מראשוני חובב"צ. ציר הקונגרסים הראשונים. עלה לארץ 1909. ממיסדי „גאולה", יסד את חברת ההשקאה ממימי הירקון. ממיסדי הועד הזמני ליהודי א"י והעיר תל־אביב.

מחנה יהודה רחוב בשכונת התימנים, על שם שבט יהודה. השכונה נוסדה ע"י קרן הקיימת וחובב"צ בשנת 1912.

נ

נורדוי מקס נולד 1849 בבודפסט, מת 1923 בפריז ונקבר בתל־אביב. מנהיג ציוני, סופר מפורסם, כשפרסם הרצל את מדינת היהודים נצטרף אליו והיה מנהיג שני להרצל במעלה. נואם מחונן בעוז ופאתוס. תוכן תכניות ציוניות נועזות. פרסם הרבה ספרים ביניהם „השקרים המוסכמים של האנושיות התרבותית", „פרדוכסים" ו„התנוונות". נלחם ברודפי ישראל ובמתבוללים מבפנים.

נחמן מברסלב רבי, נולד תקל"ב, מת תקע"א. מנהיגם של חסידים, סופר ופילוסוף של החסידות, בן בנו של ר' נחמן מהורודנקו (תלמיד ר"י בעש"ט), ובן בתה של הודל בת ר"י בעש"ט. 1798 עלה לא"י וישב בטבריה. השאיר אוצר ספרים שתלמידיו רשמו מפיו. התגלה כהוגה דעות מקורי על עולם ואדם. רמז פה ושם לרעיונות שהובעו אח"כ במדע המודרני. אחרי מותו לא מנו חסידי ברסלב רב אחר, כאילו חי ביניהם, והם נקראים „החסידים המתים", המהווים כת מיוחדת. בכל ראש־השנה נהגו להתאסף תלמידיו ותלמידי תלמידיו על קברו בעיר אומן ברוסיה.

נחלת צבי (צבי עמיל לחמן) נדבן יהודי מגרמניה, יסד את התלמוד תורה הראשון בפ"ת, הביא מלמדים מחו"ל והחזיק אותם על חשבונו. בנה את הבית הראשון בפ"ת, נטע כרמים ופרדסים, והרחוב נחלת צבי הנהו חלק מנחלתו.

ס

סנדר חדד מעולי רוסיה, בא לפ"ת בתקופת עלית הביאליסטוקאים. הרבה גבוריה ואנשי חיל קמו לה בפ"ת לרגל ההתנפלויות של ערבים. שמותיהם קשורים ומשולבים בהמון סיפורי גבורה, ואחד מראשוני הגבורים הללו היה סנדר חדד, שתיכף לבואו התפרסם בגבורתו. בשעת התנפלות על ידי השכנים הופיע כמלאך מושיע לתושבי פ"ת. ומתגרת ידו חתו כל שודדי הסביבה. הציל את פ"ת מהתנפלויות רבות ותמיד יצא שלם.

סלומון יואל משה, אחד משלושת אבות פתח־תקוה, נולד תקצ"ח ומת תרע"ג.
אבי אביו של יואל משה היה אחד מעשרת האשכנזים הראשונים שהשתקעו בירושלים. ואחד מראשי הבונים והמיסדים את ישוב האשכנזים בירושלים יואל משה קיבל חינוך בחדר ובישיבת הגאון רמ"ל ויצא לו שם עילוי. מלבד זאת היה מחונן בכשרון פובליציסטי. משהופיע העתון „הלבנון" פירסם בו שורה של מאמרים חשובים. בעצמו הוציא לאור עתונים. בשנת תרל"ח הונח היסוד למושבה פתח־תקוה שהוא בעצמו היה מראשוני מיסדיה. התמסר בגופו ובנפשו ליצירת המושבה הראשונה. כשרוב תושבי פתח־תקוה עזבוה לרגלי המחלות והקדחת, היה הוא מהיחידים שנשארו בה ולא עזבוה. לאחר שהקדחת פגעה בו קשה הוצא כשהוא חסר הכרה לירושלים. לאחר 3 שבועות קם מחליו וחזר לפ"ת. הוא גאל גם את אדמת גאולה חזרזור. בערוב יומו זכה לראות פרי עמלו — מושבות, שכונות ברוב ערי הארץ ומושפותיה ובנים ובני־בנים עוסקים בחקלאות.

סעדיה גאון רב ופילוסוף עברי ראשון בימי הבינים. נולד 882 במצרים ומת 942 בסוריה. סלל דרכים חדשות בחקר הלשון העברית. לוחם אמיץ בקראות ובכיתות של מינים שרבו בזמנו. ספרו העיקרי „האמונות והדעות". השפעתו היתה ניכרת גם על הרמב"ם. תרגם את התנ"ך לערבית. תרגומו נקרא על־ידי התימנים בצד המקור כתרגום אונקלוס בין האשכנזים. חיבר מלון עברי ראשון בשם „אגרון". כל ספריו יצאו ב־9 כרכים.

סולד הנריטה עסקנית ציונית וסופרת, נולדה 1860 באמריקה, כבת־רב, מתה בשנת 1945 בירושלים. תחילה מורה ועסקנית תרבותית וסוציאלית בין המהגרים באמריקה. תרגמה לאנגלית כמה ספרי יהדות. בשנת 1912 יסדה את „הדסה" באמריקה, מאז ועד עלותה לא"י בשנת 1921 מנהלתה ונשיאתה. 1927—1931 חברה בהנהלה הציונית ומנהלת המחלקות לחינוך ובריאות שלה. מאז חברה בהנהלת הועד הלאומי. מנהלת המחלקה לעזרה סוציאלית. מארגנת עלית הנוער עד יומה האחרון. „על הר הצופים נרדמה לנצח האחות הרחמניה של עם ישראל" (מדברי המספיד).

סנש חנה נולדה בשנת 1921 בבודפשט למשפחה מתבוללת, חניכת התנועה החלוצית בהונגריה. עלתה לא"י בשנת 1939, ולמדה בבית הספר החקלאי לצעירות בנהלל, שם ארגנה חניכות. נבחרה כאחת משלוש החברות בין עשרות חברים לתפקיד צבאי נועז. בחודש מרץ 1944 יצאה לפעולה. היתה חדשים אחדים בין הפרטיזנים. חנה סנש הוטסה יחד עם קבוצת צנחנים עברים שצנחו בארצות השונות שהיו כבושות בידי הנאצים ומטרתם היתה לעסוק במעשי הצלה של יהודי הגיטאות המעונים. עברה את גבול הונגריה, נתפסה ועונתה. לא גילתה דבר ונדונה למות.

סירקין נחמן ד"ר, הוגה דעות, יוצר הרעיון הציוני הסוציאליסטי, נולד 1868 ברוסיה, מת 1925 באמריקה. ממיסדי אגודת הסטודנטים הציונית בברלין. הטיף בעל פה ובכתב בגרמנית לציונות סוציאליסטית. פירסם מאמרים רבים בשאלות ציונות. ציר הקונגרסים 1—7 ומיסד האופוזיציה הסוציאליסטית בקונגרס. קנאי לעברית. השתתף ב„המליץ", „הזמן", „העולם", „קונטרס", הדואר" ועוד. הופיע בעברית כרך א' של כתביו בשם „האחד במערכה".

סוקולוב נחום סופר ומנהיג ציוני, ראש וראשון לעתונאים היהודיים. נולד 1859 בפולין, מת 1936 בלונדון. נתחנך חינוך תורני, ומילדותו נתפרסם ונתחבב בכל תפוצות ישראל. היה עורך „הצפירה" ולא היה כמוהו להסברת הפוליטיקה הכללית. שלט בכמה לשונות. נצטרף לציונות לאחר הקונגרס הראשון. אחרי מות הרצל מזכיר ראשי של ההסתדרות הציונית. חבר הועד הפועל המצומצם. עבר ללונדון וסייע לויצמן בהשגת הצהרת בלפור. מ־1920 נשיא הסתדרות הציונית העולמית, נשיא הקונגרסים הציונים 15—12. בשנות 1935—1931 נשיא הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית. נשיא קרן היסוד. פירסם כמה ספרים.

סלונדי אדולף רב ומטיף לעדת ישראל בבאווריה, נולד 1817. היה עסקן ציבורי גדול. קיבץ כספים בשביל יהודי א"י. משראה שהכסף יורד לטמיון בין בעלי החלוקה שינה טעמו ותבע מהתורמים והנדבנים לתמוך בכל יכלתם באיכרים עובדי אדמה בא"י. קבע בכל בית קופה לטובת בנין א"י. הפיץ בכתב ידיעות על א"י בין יהודי גרמניה, סלל את הדרך לחובבי ציון בגרמניה. 800 דונם אדמה רכש בפ"ת והעבירם על שם הקרן הקיימת לטובת מפעלי הפועל המזרחי. כפר אברהם, קיבוץ רודגס נבנו על אדמה זו.

סלנט שמואל רב ראשי בירושלים, נולד 1816 ומת 1909. שבעים שנה שימש רב ומנהל עניני עדת האשכנזים בירושלים, עסקן רב המרץ והפעלים של הישוב הישן החרד

סלור חיים משה נולד תרי"ט באוקראינה, מת תש"ו בפתח־תקוה. הובא לארץ ישראל כשהיה בן שנתיים. בן 16 נתישב על גדות הירקון ועסק בחקלאות. מסיבת הקדחת העתיק מושבו אל הרמה (החלק הראשון של פ"ת). כשהובא מהנדס גרמני לחלוקת אדמות פ"ת, עקב סלור אחרי עבודתו ובזמן קצר (ללא הכשרה תיאורטית), מתוך התבוננות בלבד למד את עבודת המדידה. נתקבל על ידי המהנדס כעוזר ראשון ובפועל הוא הוא שחילק את האדמות, הכיר את כל הנחלאות וכל הנצרך פנה אליו בענינים אלה. מאז שהוכר כמודד מומחה נזקקו לו גם הערבים, חילק את אדמת יהודיה, עקרון, נס ציונה, באר טוביה, עין גנים, רחובות, גדרה, הר טוב וכו'. הוא ערך את

ספר האחוזה בפ"ת ושמר עליו מעינא בישא של התורכים וגם ספר המשכנתות שמור היה אצלו בכל אשר פנה והלך. בכבוש האנגלים את הארץ ובהחילם בסידור הקרקעות הופתעו למראה הדיוק והסדר של ספר האחוזה ונעזרו בו לגבי אדמות פתח־תקוה. היה תמיד בין הראשונים להגנה במקרה של התנפלות על המושבה.

ספיר יעקב הלוי, ראה אבן ספיר.

ע

עין גנים מושב הפועלים החקלאי הראשון שהוקם על ידי הועד האודסאי של חובבי ציון בשנת 1908. כיום מהוה חלק של פ"ת וכפופה לשלטונה המוניציפאלי. הרחוב הראשי נקרא „עין גנים", לשאר הרחובות ניתנו שמות שונים.

עבודה הרחוב הראשי בשכונת העובדים הראשונה בשטח השיפוט העירוני „גאולה", המשתרעת מזרחה לפתח־תקוה על הדרך לכפר בהדרגה ובשכונות לשכונת התימנים מחנה יהודה.

עמיאל משה אביגדור רב ועסקן, היה אב"ד וראש־ישיבה בשוויצריאן, בגראייבה ובאנטורפן. בשנת 1936 נבחר כרב ראשי בתל־אביב. עסקן ודבר של המזרחי. פירסם כמה ספרים תורניים. נפטר בתל־אביב, 1945.

פ

פיק"א (פלשתין קולוניזישן אסוסיאישן) חברה להתישבות יהודים בא"י, נוסדה ב־1923 ע"י הברון רוטשילד כמוסד נבדל מיק"א שברשותה היו מושבות הברון בא"י עד אז) לשם הנהלה מיוחדת ופיתוח של המפעל הישבני שלו. ברשותה למעלה מ־400,000 דונם אדמה בא"י (מהם כ־70,000 דונם בחורן) בעיקר בגליל ובשומרון. רבבות דונמים שברשותה מחכים להתישבות. ישובי פיק"א — מלבד אי אלו קבוצות (גשר, כפר גלעדי, אילת השחר) הם התישבות פרטית.

פינסקר יהודה לייב (ליאון) רופא, מיוצרי תנועת חבת ציון. נולד 1821 בפולין, מת 1891 באודיסה. בשנת 1934 הועברו עצמותיו לא"י ונקבר במערת ניקנור על הר־הצופים בירושלים. קנה עולמו בחוברת שפרסם בשנת 1882 לאחר הפרעות הראשונות ברוסיה, בשם „אוטואמנצי־פציה", בה עורר את העם לעזרה עצמית ולפריקת עול הגלות, לשיבה לחיי עצמאות טריטוריאליים ולהכרה לאומית. לדעתו, מחלת האנטישמיות אינה בת־חלוף ומרוכזת במקום אחד, סכנת התפשטותה אורבת ליהדות שבכל העולם

Տղաների մասնակցությամբ մի ժամանակակից խաղ

כולו. כינס ועידה ראשונה של חובבי ציון בקאטוביץ ונבחר לנשיא ההנהגה של התנועה. על שמו נחלת יהודה ורחובות בת"א, פ"ת ועוד.

פינס יחיאל מיכל סופר ועסקן צבורי, נולד 1842 בגרודנו, מת 1913 ביפו. הטיף לחיבת ציון דתית. ראה תיקון חיי היהודים בשנוי סדרי חייהם החברותיים והכלכליים והטיף לעבודת האדמה. מראשי משתתפי „הלבנון" וממבשרי ההכרה הלאומית. ממיסדי השכונות „אהל משה" ו„מזכרת משה" בירושלים, ממיסדי יהודיה (מראשוני מתישביה) ופתח־תקוה. ידיד ומגן לבילויים וממיסדי גדרה. יצר גרעין הספריה הלאומית, יסד כמה מוסדות, בית חולי רוח ובית יתומים בירושלים. ממחוללי תנועת הדבור העברי בירושלים וממיסדי ועד הלשון. מפעילי החנוך העברי, ממיסדי הקהלה המאוחדת ביפו. חיבר ספרי לימוד בפיסיקה והליכות חיים.

פרישמן דוד סופר עברי, נולד 1864 בפולין, מת 1922 בברלין. משורר ומספר, מבקר ומתרגם, פיליטוניסטן, עורך ומחנך דור שלם של סופרים. אחד מאבות הספרות העברית החדשה, מכונה „האירופי הראשון" בספרותנו, סלל את הדרך לנובלה העברית, נטה לתרבות המערב, יתבע ערכים אסתטיים וביחוד את הטעם הטוב, גם בעל פתוס מוסרי. עמד בראש הוצאת שטיבל והיה עורכה הראשי. כתביו יצאו ב־17 כרכים בעברית, ובאידיש 7 כרכים.

פרומקין אריה לייב, רב חוקר ועסקן ישובי, נולד 1846 ברוסיה ומת 1916 בפתח־תקוה. מראשוני האכרים בפ"ת, עבר את כור יסורי כיבוש המקום. סכן חייו פעמים רבות בהגינו יחידי על מתי מספר מתישבים מהתנפלויות פתע של ערבי יהודיה וגם נפצע. יצא פעמים מספר לחו"ל להפיץ את רעיון ישוב א"י. מפורסמת דרשתו בבית הכנסת בפרנפורט ונאומו בועידת מינץ שבה השתתפו בנקאים ורבנים מכל ערי גרמניה. שם השמיע אמרתו הידועה: „טוב מעשה אחד קטן ממשי, מאלף רעיונות ומחשבות נפוצות; איך נפאר בתים זרים ואדמה נכריה בכל מיני פאר והדר ואת ארצנו נעזוב שוממה ובודדה מבלי כל חותם שם ישראל עליה".

פרנקפורטר דוד נולד 1909 ביוגוסלביה לאביו הרב. לאחר שנודע לו על רצח יהודים בגרמניה, עבר, למרות אדיקותו, על „לא תרצח" והרג את הגאולייטר הנאצי בשווייץ וילהלם גוסטלף, מעוזריו הנאמנים של היטלר והימלר. על כך נידון ל־18 שנות מאסר. במעשה זה היה היהודי הראשון שנקם את נקמת העם היהודי מידי הנאצים והשליך נפשו מנגד. 9 שנים היה חבוש בבית הסוהר. בגמר המלחמה העולמית השניה, לאחר מפלת גרמניה, ביקש חנינה. ניתן ושוחרר על־ידי בי"ד שוויצרי בהצבעה חשאית ברוב 78 נגד 12 קולות. עלה לא"י באוגוסט 1945.

צ

צירלסון רבי יהודה לייב נולד בשנת תר"כ ברוסיה. הצטיין כעסקן ציבור רב פעלים ורב כשרון. עד מהרה נתעלה לאחד מראשי המדברים ביהדות רוסיה. בעל סגנון מזהיר ועט שנון. בשנת תרס"ח נתמנה כרבה של קהילת קישינוב. היה כליל התורה והחכמה, צדיק וחסיד, נואם נפלא ושליט בכל השפות המודרניות. פרלמנטריון מובהק ומנהיג מנוסה, בעל מידות תרומיות והליכות אציליות, פשטות ועממיות. אחר מלחמת העולם הראשונה הציל רבבות יהודים פליטים מאוקראינה ורוסיה שנמלטו לרומניה בעקב פרעות פטלורה. הופעותיו בפרלמנט והסינט הרומני ומלחמתו האמיצה באנטישמיות הרימו את קרן היהדות בעיני הגויים. במשך זמן שימש גם כראש העיריה בקישינוב. אך כגורל העיר כן גורל רבה, כגורלה של קישינוב עיר־הפרעות המפורסמת ועיר הקדושים הנרצחים על קידוש השם, כך נהרג על קידוש השם ע"י הנאצים הגרמנים והרומנים, בבית הכנסת הגדול בקישינוב עם עוד יהודים בתמוז תש"א בשנת השמונים ושש לחייו.

צ'לנוב יחיאל ממנהיגי ציוני רוסיה, נולד בקרמנצ'וג בשנת 1864 ומת 1918 בלונדון. עמד בראש קבוצת הביל"ויים במוסקבה ויסד שם אגודת „בני ציון". יו"ר ועידת חובבי ציון באודיסה, ציר הקונגרסים 2—11, סגן נשיא בקונגרסים אחדים, ראשון שהתריע נגד ההחלטה על אוגנדה, מנהל הקרן הקיימת לישראל ברוסיה. משנת 1913 סגן נשיא ההנהלה הציונית העולמית. בשנת 1918 בא ללונדון לקבל את העבודה המדינית שהכינה את הקרקע להצהרת בלפור. אחר מותו הופיע קובץ צ'לנוב, מחקרים בעניני רפואה.

ק

קוק אברהם יצחק הכהן רב והוגה דעות, סופר ועסקן נולד בשנת 1865 בלטויה בשנת 1935 ומת בירושלים. רב בערי ליטא, ביפו ומושבות יהודה. בימי מלחמת העולם הראשונה השתקע בלונדון. מ־1919 רב בירושלים, ב־1921 ראש הרבנים בא"י. נושא דגל הקדושה הדתית של התחיה הלאומית העברית, מפורסם בגאוניותו, גדול בתורת הקבלה, בעל מידת נשגבות, מלא אהבה לעם. יסד ישיבה גדולה בירושלים. פירסם מאמרים ומחקרים בהלכה ואגדה, קבלה ודברי שירה. כתב ספרים רבים. על שמו „כפר הרואה", ורחובות בתל־אביב, ירושלים, פ"ת.

קטרוני (הרב ישראל אבא ציטרון) נולד בשנת תרמ"א בדווינסק (לטויה). בשנת תרע"א נתקבל לרב בפתח־תקוה, מת בשנת תרפ"ז. תפקידיו של הרב ציטרון בפ"ת היו הרבה יותר מתפקידיו של רב גדול בגולה, פעולותיו לא הצטמצמו בבירור סכסוכים מקריים בין איש לרעהו בלבד אלא עליו מוטל היה כל הסידור המשפטי של העיר־המושבה החדשה. בכל שאלה ציבורית הכריע אצלו הרעיון של איחוד הישוב וארגונו לכנסת

אחת. היה זמן ידוע ראש „המזרחי" הארצישראלי. בועידות רבני א"י היה מראשי המדברים, השאיר אחריו הרבה כתבי יד, ולא זכה לפרסמם. מרוב קנאות לשפה העברית שינה שמו מציטרון — לקטדוני. בחדר עבודתו התנוססה הסיסמא: „רצוי לדבר בלשון הקודש".

קלישר צבי הירש, רב ועסקן מראשוני חובב"צ, נולד 1795 בפוזן, מת בשנת 1874 בטורן. 50 שנה שימש רב בטורן שלא על מנת לקבל פרס. ראה בשיבת העם לארצו אפשרות לקיום הדת והמצוות המעשיות התלויות בארץ. בספרו „דרישת ציון" בשנת 1861 הציע ארגון חברה ליסוד מושבות, ערים, לזרוע שדות ולנטוע כרמים, לארגן שמירה עברית, יסוד בי"ס חקלאי. רעיונותיו השפיעו על משה הס והונחו כיסוד לחיבת ציון. בהשפעתו נוסדה אגודת חובב"צ הראשונה בפרנקפורט. תבע מכל ישראל חברים להרחיב עבודותיה בא"י וכתוצאה מזה נוסדה מקוה ישראל. שלח שליחים מיוחדים להטיף בערי גרמניה את רעיון ישוב א"י, ערך בעצמו מסעות תעמולה.

קארו יוסף נולד 1488 בטולדו (ספרד) ומת 1575 בצפת, מחבר „שולחן ערוך", מגולי ספרד. נתפרסם בדורו בכל העולם היהודי כאחד מגדולי הפוסקים, היה גדול גם בקבלה. עלה ארצה בשנת 1536 והשתקע בצפת, כאן עמד בראש ישיבה גדולה ובסוף גם רב הכולל. ספרו „בית יוסף" נתקבל בכל תפוצות ישראל כיסוד ההוראה.

קרן קימת לישראל נוסדה בשנת 1902 בהחלטת הקונגרס החמישי על פי הצעת פרופיסור צבי הרמן שפירא בקונגרס הראשון, כדי לאסוף תרומות לרכוש בהן קרקעות בא"י לקנין נצחי לעם ישראל לשם התישבות יהודים. החל משנת 1920, לפי החלטת הועידה הציונית בלונדון משמשת הקרן הקיימת נושא הפוליטיקה הקרקעית של הציונות. קק"ל מחכירה אדמתה למתישבים ל־49 שנים עם זכות הירושה והמסירה וחידוש החכירה. מלבד זה הקימה חוות ובתי ספר להכשרה חקלאית, תחנת נסיונות חקלאית, נתנה קרקע למחנות פועלים ועולים, שכונות עירוניות למאות ישובים חקלאים ולעשרות מפעלי תעשיה, מוסדות ציבוריים, האוניברסיטה, הטכניון. מלבד זה עוסקת ביבוש ביצות בקרקעותיה, הספקת מים לשתיה לצרכי המשק ע"י חפירת בארות והקמת מכוני מים. נוטעת חורשות ויערות. הקרן הקימת התחבבה על כל שדרות העם בכל התפוצות.

קיש פרידריך הרמן בריגדיר נולד 1883 ונהרג 1943 בפעולה צבאית בחזית טוניס במלחמה האחרונה. בן למשפחה יהודית־אנגלית ידועה. במלחמת העולם הראשונה שימש כקצין בצבא הבריטי בכל החזיתות. חבר המשלחת הבריטית בועידת השלום בורסיל, ובועדה הצבאית של מדינות ההסכמה. בשנת 1922 עלה לא"י, נבחר להנהלה הציונית ובמשך 8 שנים כיהן

כמנהל המחלקה המדינית ויושב ראש הנהלת הסוכנות היהודית בירושלים. אחרי גמר שרותו בסוכנות פירסם יומן על א״י בשני כרכים על הפעולה המדינית שלו. בפרוץ המלחמה התגייס ועלה מהר לדרגת בריגדיר, הצטיין וגילה גבורה רבה בכל המערכות במדבר המערבי עד כיבוש טוניס. לפני מותו אושרה העלאתו לדרגת מיור גנרל בצבא בנות הברית במזרח התיכון והקרוב. הוא היה היהודי היחידי שהגיע לדרגא צבאית כה גבוהה. קשריו עם הארץ עמקו מאד. לא עזב אותה וגם התאזרח.

ר

רפופורט נתן יליד ליטא בן רב נצר ממשפחה מיוחסת בישראל, גדל באהלה של תורה, ועד לשנת השש־עשרה למד בישיבה. כשהת־חילה התנועה הציונית הצעירה לחדור לתוך העיירות, הודיע נתן הצעיר לבני ביתו שאין את נפשו לשבת עוד על ספסל בית המדרש, עזב את בית אבותיו, עלה לא״י והתישב בפ״ת כפועל. כשהתחילו לבנות את כפר־סבא היה הוא מן הראשונים. אחרי חורבן כפר סבא התישב שוב בפ״ת. בימי המאורעות מאי 1921 נכנס להגנה, עמד בשורות הראשונות של המגינים, נפצע קשה ומת.

רוטשילד בנימין אדמונד בארון אבי הישוב בא״י. ראש בית רוטשילד בפריס, נולד בשנת 1845 בצרפת ומת ב־1934 בפריס. תמך בכספים מרובים בישוב הא״י. לקח תחת חסותו את רוב המושבות שנוסדו בא״י. העמיד פקידות טכנית והנהלה רחבה, בנה את יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב. גאל מאות אלפי דונמים אדמה בא״י המערבית והמזרחית (בחורן). בשנת 1900 מסר את מפעלו הישובי לידי חברת יק״א ובשנת 1925 יסד את חברת פיק״א. אהב את הארץ אהבה עזה וקנאית, גילה הבנה לאומית־ישובית. על שמו המושבה בנימינה, הסתדרות בני בנימין, שדרות רוטשילד. (בנו ג׳יימס, ציר בפרלמנט האנגלי, הוא נשיא פיק״א ומנהל חברת החשמל בא״י). תרומותיו של הברון לא״י נאמדות בסך 70 מיליון פרנק זהב. ביקר שבע פעמים בא״י ונתקבל בה בכבוד מלכים. גם נסיונות תעשיה ראשונים עשה בארץ. 27 מושבות יסד ודאגתו לחקלאות בארץ היתה רבה. כל צמח וגרעין שראה בצרפת, העביר מיד ארצה לשתלו ולזרעו.

ריינס יצחק יעקב, רב ועסקן, נולד בקארלין (רוסיה הלבנה) ומת 1915 בלידה. מראשוני עסקני חובב״צ ומראשוני הציונים. השתתף ברוב הקונגרסים שבימיו. בשנת 1902 מיסד המזרחי ומנהיגו. יסד ישיבה למופת. יסד ביחד עם אחרים את ירחון „המזרחי״ הראשון, היה דרשן מזהיר, חיבר הרבה ספרים.

רש״י (רבי שלמה יצחקי) הגדול בפרשני המקרא והתלמוד, נולד 1940 בטרואה שבצרפת. מת בשנת 1105. מסביב ללידתו ופעלו רווחות

אגדות שונות. תלמיד ישיבות חכמי לותר ור' יצחק הלוי בוורמיזא. רש"י נתפרסם מאוד בימיו כאחד מגדולי הפוסקים. פירושו על התורה הוא החשוב ביותר ומלוה את כל הוצאות התורה. כתב גם שו"ת וסליחות, סידור של רש"י. היו לו ידיעות עמוקות ברפואה. וביחוד בניתוח. היו לו גם ידיעות בכל מיני חכמות ואומנויות. תלמידיו היו גדולי צרפת ואשכנז. עליו יש ספרות גדולה וענפה.

ראש העין מקור המעיינות מהם יוצא הירקון, על יד מבצר אנטיפטרוס. ותחנת הרכבת ראש־העין.

רמב"ם (רבנו משה בן מימון), נקרא גם מימוני. המפורסם שבחכמי היהודים בימי הבינים. נולד בשנת 1135 בקורדובה ומת ב־1204 בפוסטט ליד קהיר ונקבר לפי המסורה בטבריה. בן למשפחת רבנים מתיחסת עד לר' יהודה הנשיא, עסק בנעוריו גם בחכמה ובמדעים. הצטיין ביחוד ברפואה. היה רופאו של סלח אל דין. כתב את אגרת השמד להקלת דינם של האנוסים בספרד. התפרסם כרופא, היה דיין ראשי כ־30 שנה. בנה בתי מדרשאות. חיבר את „משנה התורה", „מורה נבוכים" ועוד, כשלושים ספרי פרשנות והלכה. הטיף ברבים את תורת ההיגיינה. הטיף לביטול מעמדם המיוחס ושלטונם של החכמים והרבנים, להתרחק מהנאת הציבור ולהתפרנס „מאריגה או מחייטות או נגרות מאשר ממשכורת ראש הגולה". במסורת הדורות נערץ שמו ונקבעה האימרה: „ממשה (בן עמרם) ועד משה (מימון) לא קם כמשה". נתקבל בכל הדורות ובכל ארצות מזרח ומערב כגדול הפוסקים, ע"י הרבנים הקנאים והמשכילים כאחד, ואף זכה שי"ג העיקרים שקבע באמונת ישראל נקבעו בכל התפוצות כחלק מתפלת יום יום („אני מאמין" ו„יגדל").

רמח"ל (רבי משה חיים לוצטו) מקובל ומשורר, נולד 1707 באיטליה ומת 1747 בעכו. נתפרסם כאחד המקובלים הגדולים, שסיפרו עליו נפלאות. רדפוהו והחרימוהו, אסרו עליו ללמוד וללמד, שכן חשדוהו שהוא מתנשא להיות משיח (היה זה בתקופה שלאחר שבתי צבי). רמח"ל היה גדול לא רק בקבלה אלא גם בשירה וגם במוסר, קראוהו „התנא האלקי". ספריו בקבלה הם ספרי יסוד, כתב גם פיוטים לחגים וקינות. כבר בהיותו בן 12 כתב דרמות „שמשון ודלילה", „מגדל עוז", „לישרים תהלה". משפע ספריו שכתב מפורסמים „דעת תבונות", „דרך ה'", „מסלת ישרים" וכו'.

ש

שרעבי שלום נולד בצנעה בירת תימן ומת 1777 בירושלים. גדולתו בתורה ובחכמה נתגלתה בדרך מקרה כשהיה משרת בבית רב. בצעירותו עסק בסנדלרות ובפרקמטיה. מגדולי ההשפעה בין המקובלים בארץ ומחוצה לה, חיבר ספרים רבים, סידור תפילה ועוד. נתמנה ראש עדת המקובלים „בית אל".

רז מלוי ר.מ שמואל בוכר בשנת תשמ"ג

שבזי שלום גדול משוררי תימן, נולד 1619. כתב כ־5000 שירים ופיוטים בעברית וערבית וגם בלשון מעורבה משתיהן יחד, רובם ככולם געגועים על העבר של עם ישראל, על א״י ועל הגאולה העתידה. נערץ מאד בתימן ויש שראו בו את המשיח המקווה. בתימן רווחות כמה אגדות עליו. את שיריו שרים יהודי תימן עד היום. ביחוד בחגים. לא זכה לעלות לא״י.

שפירא צבי הירש (הרמן) נולד 1840, מת 1898. פרופ׳ באוניברסיטת הידלברג, מראשוני חובבי ציון, יוזם הקרן הקיימת לישראל. היה גם רב בעיירה שבמדינת קורלנד. מתימטיקן מזהיר. יסד אגודות רבות, ביניהן אגודת ציון, שבתקנותיה הכניס רעיון הקק״ל, ואגודת שפה ברורה להפצת הדיבור העברי. עוד בשנת 1882 פירסם מאמר ב„המליץ״ על הצורך באוניברסיטה בירושלים.

שטמפפר יהושע נולד בשנת תרי״ב בהונגריה ומת בשנת תרס״ח בפתח־תקוה. אחד משלושת אבות פתח־תקוה, ממניחי יסודותיה ומעצבי דמותה. בדיוק ליום הולדתו קנה את אדמת פ״ת, ממניחי יסודותיה ישראל עלה ברגל, השתקע בירושלים, לא ראה טעם בחיי החלוקה שבתוך חומות ירושלים. אז החל לרקום בחשאי יחד עם חבריו יואל משה סלומון ודוד גוטמן את תכנית עבודתם הישובית, שבתוצאותיה היתה רכישת השטח הראשון של כפר „מלבש״ היא פתח־תקוה כיום. שטמפפר סייר את כל ערי אירופא ואמריקא לענין את גדולי היהדות בבנין ארץ ישראל. נתיצב בפני הברון בפריז. עיבד תכנית ישובית לפתח־תקוה, הגה בדבר הגבהת מימי הירקון לצורך השקאת השדות בפתח־תקוה. בהשתדלותו של שטמפפר החל הברון לתמוך בפתח־תקוה, הפרדס הראשון נטע הברון ואת הפרדס השני נטע שטמפפר. פרדסו שימש בית ספר לעבודה עברית. בעקבותיו החלו רבים אחרים לנטוע פרדסים. הוא היה בין מיסדי חברת „פרדס״ והרוח החיה בה. מפרדסו יצא המחזור הראשון של מומחים בקטיף ובאריזה מבין הפועלים העבריים. משמת הוציא הועד פקודה לאות אבל לבל ישמע במושבה קול זמרה וקל שירה עד כלות שלושים יום לפטירתו. על מצבתו חרות בין השאר „ירא וחרד, חכם ונבון, אשכל הכפר״.

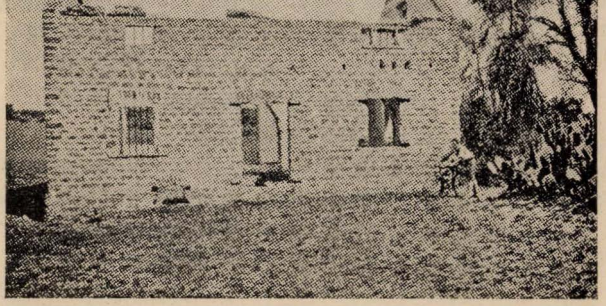
שיפר יצחק ד״ר נולד 1884 בגליציה. היה מראשי פועלי־ציון באוסטריה ובפולניה. משנת 1922 מראשי הציונים הרדיקלים בפולניה. משנת 1934 ראש הסתדרות הציונית בפולניה. שלוש עשרה שנה היה ציר הפרלמנט הפולני. מטובי חוקרי תולדות היהדות בפולין, פירסם הרבה מחקרים ומאמרים היסטוריים. בגיטו ורשה היה הרוח החיה, ניסה לעודד ולהפיח רוח של תקוה בלבבות בימי המרד. סייע לארגון המרד, היה בין החותמים על הטלגרמה הראשונה מורשה לא״י שמסרה על מרד גיטו ורשה. גורש על ידי הגרמנים לאחד המחנות הסגורים ושם נרצח.

שלזינגר עקיבא יוסף רב מקובל מחולמי ציון הראשונים. השתתף ביסוד פתח־תקוה. נולד 1837 בפרסבורג (סלובקיה) ומת 1922 בירושלים. קנאי גדול לדת, פיטן, בעל מסתורין, הוגה דעות נעלה להתחדשות האומה הישראלית, חולם רעיון מדינת היהודים עוד לפני הרצל. נרדף, מוחרם ומנודה ע"י הקנאים כל ימי שבתו בירושלים. לחם נגד החלוקה. כתב את תכניתו למדינה היהודית, חיבר ספרים רבים, ערך גם עתונים בענין חיזוק הדת. ידוע ספרו בהלכה „בית יוסף חדש".

ת

תשעים ושלש לזכר תשעים ושלש מאחיותינו בפולין שבחרו במות קדוש׳ם לבלתי המסר לקלון. 93 צעירות יהודיות בוארשה בנות 14—22 התאבדו על פי הסכם משותף ביניהן כשהנאצים חטפון ואמרו להביאן לבית בושת צבורי — כל הצעירות הללו שמתו על קידוש השם היו מורות ומחנכות בבית ספר החרדי „בית יעקב" בפולין, הנאצים לא הספיקו לעשות את התועבה, הבנות הצליחו לאבד עצמן לדעת לפני זה בהודע להן המטרה שלשמה נצודו.

תל-חי קבוצה בגליל העליון, שנוסדה בשנת 1917. בשנת 1920 הותקפה ע"י ערבים ובהגנתה נפלו טרומפלדור וחבריו. 1933 נתישבה ע"י הסתדרות הנוער העובד ונוער מעולי גרמניה. המשק מעורב, אדמת מרעה. תל־חי משמשת סמל ומופת לגבורה הארצישראלית, ומדי שנה בשנה בי"א אדר יום „תל־חי" מתקיימת עליה מאורגנת של כל ארגוני הנוער לקברות גבורי הגליל טרומפלדור וחבריו.

משרידי יהוד

מוסדות העיר

מועצת העיריה (רחוב מונטיפיורי 11, טלפון 204/205, ת. ד. 1):
ראש העיריה — י וסף ספיר; סגן ראש־העיריה — ש ל מ ה ש ט מ פ פ ר.

חברי המועצה: משה איכלוב, עזרא איכלוב, קלמן גולדריך, מאיר גרבובסקי, יוסף זהבי, אלעזר טרופה, זלמן יואלי, ד"ר יהושע יוספס־ברג, שמעון כץ, פתחיה כרמלי, רבקה נוביק, משה שולב, יהושע שפושניק.
מזכיר המועצה — שלמה ולפברג.

מחלקות העיריה ומנהליהן: א) מזכירות העיריה — מ. ולפסון; מח' המסים והתחבורה — ש. ולפברג; מח' החינוך — י. פסט; מח' טכנית — צ. השמשוני; מח' פיקוח ומשפטים — י. סבטיצקי; בריאות — ד"ר י. בוגוזובסקי; מח' וטרינרית — ד"ר י. פרבר; גזברות — א. ספקטור; מח' המים — י. צ. שפירא; המח' הסניטרית — נ. סליטרניק; מח' הגנים — ד. פסלוב; מים, סניטציה, מאור, גננות והנדסה מרוכזים במחלקה הטכנית ברחוב מונטיפיורי 31; מח' החינוך — בבית איכלוב, חצר העיריה; המח' לעזרה סוציאלית בפינת חובבי־ציון—מונטיפיורי.

ועד הקהילה: (רחוב מונטיפיורי 11, בית העיריה). חברי מועצת העיריה משמשים כחברי ועד הקהילה, יו"ר הקהילה — מר יוסף ספיר; סגן יו"ר הקהילה — מר שלמה שטמפפר. כן משמשים חברי מועצת העיריה כועדת בנין ובנין ערים. וכרשות חינוך מקומית.

הרבנות הראשית: (רחוב מונטיפיורי 11, בית העיריה): הרב הראשי ר' ראובן כ"ץ; חברי משרד הרבנות: הרב י. מ. בן מנחם, הרב ישראל אריה ספיר, הרב עובדיה הדאיה.

מוסדות־העיריה האחרים הם — הספריה (חצר העיריה), המרפאה העירונית, טיפת־חלב (אחד־העם 37), חברה קדישא (חוב"צ, בית גליס), מרכז הבריאות לתלמיד (רחוב איכלוב), מגן־דוד אדום (רח' ז'בוטינסקי, טלפון 312), מכבי־אש מתנדבים (רחוב חפץ חיים, טלפון 277), מחלקת־האספקה (חצר העיריה).

רשת־החינוך העירונית

בתי־ספר מוחזקים: נצח־ישראל — בנים, נצח־ישראל — בנות, רחוב מוהליבר, נצח־ישראל — בנים, מחנה־יהודה, פיק"א (מעורב), רח' בילו, פיק"א (מעורב), רח' רוטשילד, פיק"א (מעורב), עין־גנים, בית־ספר מיוחד (לילדים דביליים) רח' ז'בוטינסקי 5.

גני־ילדים: א) ברחוב רוטשילד, בית אליאשוב, ב) ברחוב מונטיפיורי, בית מחלקת־ההנדסה, ג) גן־מרים, רחוב שרה אהרנסון, ד) ברחוב מונטיפיורי, בית המחלקה הטכנית, ה) ברחוב צ'לנוב, הבית החדש של העיריה, ו) ברחוב סלנט.

בית הספר לבנות בחברון

בתי־ספר נתמכים: ביה"ס הס מיסודה של הסתדרות העובדים, שארית ישראל ובית־יעקב מיסודה של אגודת־ישראל, בי"ס בכפר־אברהם מיסודו של „הפועל המזרחי". —

בכל בתי־הספר והגנים הנ"ל לומדים 3200 תלמיד.

הספריה העירונית

הספריה העירונית נוסדה בשנת תרנ"ב ע"י מר אליהו ספיר ז"ל (אביו של ראש עירית פתח־תקוה, מר יוסף ספיר), בזמן ההוא נחשב לבלשן היחידי בארץ לעברית וערבית. בעל שאר־רוח ועמקן מיחידי סגולה, מומחה לתולדות וידיעת הארץ, השתתף בהרבה כתבי־עת, בהיותו מחוץ לפ"ת המשיך להתענין במפעלו — מפעל הספריה, שהיא כיום השניה בגודלה בארץ, אחרי הספריה „שערי ציון", במספר הספרים העבריים, 16.000 כרך. מורים, סופרים, היסטוריונים ותלמידים נעזרים באוצרותיה (יש ספרים יקרי־מציאות שאינם מצויים כלל בשום מקום אחר בארץ). רבים באים מחוץ לפ"ת לשאול ולעיין בספרים שאין הם מוצאים אותם בשום ספריה. הספריה היא גולת־הכותרת של פ"ת וכבוד למייסדה. את התפתחות הספריה מלווה במסירות־נפש זה עשרות שנים מנהלה מר יחיאל כהן.

פתח־תקוה לאור מספרים

השטח העירוני של פתח־תקוה הוא. 5110 דונמים, שטח בנין עיר — 30122 דונמים. האוכלוסיה של פתח־תקוה בשטח השיפוט העירוני מחוץ לפרבריה מגיעה ל־21 אלף נפש, עם בנותיה — 25 אלף נפש. משלמי מסי העיריה הם למעלה מ־5.000 בתי־אב, השוכנים כיום ב־9000 חדר; צפיפות הדיור — 4,2 על כל חדר לערך. שטח־המטעים המעובד מגיע ל־11,500 דונמים, מספר הפרדסים — 350. המשק המעורב מעבד 5000 דונמים; 7 גנים ציבוריים, ששטחם מגיע ל־23 אלף מ"ר. לאורך הרחובות ניטעו 6000 עצים. שטח המדרכות מגיע ל־26,500 מ"ר, כבישים נסללו בחמישים רחובות, שארכם מגיע ל־24 ק"מ. רשת הצנורות להספקת מים משתרעת לאורך של 28 ק"מ; בארות העיריה סיפקו השנה מים — 1,150,000 ממע"ק. תצרוכת החשמל להנעת הבארות הגיעה השנה ל־470,000 קו"ש. השטח התפוס ע"י החרושת מגיע ל־250 דונמים, לפיתוח מידי מוכנים 500 דונמים, רזרבה לצרכי תעשיה — 5,000 דונמים.

בנות פ"ת הן: גת־רמון — 235 נפש, היובל (יהוד) — 200 נפש, בהדרגה — 400 נפש, כפר סירקין — 600 נפש, שכ' בילנסון — 450 נפש, כפר־גנים — 1100 נפש, גבעת־השלושה — 1100 נפש, קרית־מטלון 600 נפש, ואילו קרית־אריה, תל־נטע, בית־תולים בילינסון, גן־שלמה וצדור — מונים ביחד 300 נפש.

ד"ר מנחם בן-יעקב, 1961

נכסי ציבור: 40 בנינים ציבוריים קיימים בעיר (30 מהם נכסי העיריה) — בתי"ס, מרפאות, בתי־כנסת והסתדרויות שונות.

מפעלים: 5 בנקים, 65 מפעלי־חרושת, 1000 סוגי מלאכה ועסקים, 5 בתי־קולנוע ותיאטראות, 2 קופות של גמילות־חסדים, וכ־200 טלפונים משרתים את העיר.

חינוך: רשת החינוך מקיפה 7 בתי־ספר עממיים עם 3,200 תלמיד, 2 בתי־ספר תיכוניים עם 600 תלמיד, 15 גני־ילדים עם 450 ילד. מהם מתחנכים בבתי־הספר של העיריה 2000 תלמיד — עם 60 כיתות ו־75 מורים.

תרבות: עתון לעם, עונג־שבת, שיעורי־ערב לנערים, „בית תמר" מטעם עירית פ"ת; שוחרי האוניברסיטה, ועדות־תרבות מטעם ויצ"ו, הסתדרות העובדים, המכבי; חוג לתנ"ך, חוג לספרות „עיון", המקיף את מרבית סופרי פ"ת ואחרים.

הריבוי הטבעי: בשנת 1946/47 נולדו 317 זכרים, 266 נקבות, ס"ה 583 נפש. נפטרו 58 זכרים, 62 נקבות, ס"ה 120 נפש. שיעור הילודה לאלף תושבים — 32,78%; שיעור התמותה לכל אלף תושבים — 6,97%.

מסחר: היקף הפדיון במסחר הגיע בשנת 1946/47 ל־¾ מיליון לא"י.

תחבורה: מספר הנוסעים במשך יום בקו פתח־תקוה—תל אביב, הלוך וחזור, — 10,000 נפש; מספר הנוסעים במשך יום בתנועה הפנימית בקו מספר 4, הלוך וחזור, — 1760 נפש, בקו מספר 2 — 900, בקו פתח־תקוה — כפר סירקין — 1040 נפש, פתח־תקוה—גת רימון והיובל — 600 נפש, ס"ה 14,300 נוסעים ביום, הלוך וחזור, בכל הקוים.

הדרים: יבול התפוזים בפ"ת הגיע השנה ל־600 אלף תיבות; לחו"ל מפ"ת שווקו 350 אלף תיבות.

עבודות ציבוריות: בשנת 1946/47 הוציאה עירית פתח־תקוה 73,582 לא"י לסלילת כבישים, בנין בתי־ספר, רכישת מגרשים לבתי־ספר, שיכון מנושלי הדבר, שיכון חיילים משוחררים והרחבת הספקת המים.

שירותים עירוניים: אותה שנה הוציאה העיריה 20,000 לא"י לשירותי הבריאות, 42,000 לא"י לחינוך ותרבות ו־4,600 לא"י לעזרה סוציאלית.

תנועת בנין: השנה נבנו 650 חדר, שהם 324 דירות; מלבד זאת הוקמו בניני חרושת על שטח של 11,500 מ"ר.

מכבי־אש מתנדבים כיבו השנה 30 שריפות.

מגן־דוד אדום הגיש עזרה ב־780 מקרי־אסון והעביר באמבולנס 1215 חולים ויולדות.

מפעלי הבריאות של העיריה הגישו עזרה במרפאותיה השונות ל־38,000 איש; 1875 תינוקות ו־1200 ילדים עברו את המעון לירודי־משקל; 7,600 ימי־מחלה בבתי־חולים ניתנו למבוגרים, 2400 ימי־מחלה לחולים כרוניים, 425 ימי הבראה, 5170 ימי־מחלה לחולי־רוח, 3,000 ימי־מחלה לחולי־שחפת, 700 בדיקות לנשים הרות, 1000 ביקורי־בית ע"י האחיות בבתי ההרות, 345

בית הספר לבנות בתל אביב בשנת תרצ"ו

נשים הרות היו בטיפול, 81 לידות, 8,000 ביקורי אמהות בתחנת־היונקים, 1800 בדיקות נעשו לתינוקות, 7000 ביקורי־בית אצל תינוקות חולים, מלבד הטיפול במרכז הבריאות לתלמיד. קיימים בעיר עוד 2 בתי־חולים, בית־נכים ומושב־זקנים.

הזנת ילדי בתי־הספר: מתוך 2000 תלמיד אוכלים בבתי־הספר — 900, היינו 42%. בהוצאה משתתפים 3 גורמים: העיריה, הועד הלאומי (קרן המסעדות) ומפעל הארוחה לשבוע. האוכל ליילד עולה בממוצע 920 מא"י לחודש, מזה משתתפים ההורים ב־270 מא"י לחודש.

קייטנות: 320 ילד בילו בקייטנה 24 יום; ההוצאות עלו ל־1600 לא"י, בתקציב החינוך משתתפים: ההורים — 17%, כנסת־ישראל — 10%, העיריה — 73%. מספר התלמידים הפטורים לגמרי משכר־לימוד — 39%.

תקציב העיריה לשנה הבאה — 276,000 לא"י, מזה 130,000 לא"י לעבודות ציבוריות ושיפור העיר.

חוקת בנין ערים

מה מותר לבנות בכל איזור

1. איזור חקלאי: משק חקלאי, גננות, משתלות וחממות, מלאכות מזיקות (באישור הועדה המקומית ובהסכמת הועדה המחוזית), כגון בתי־מטבחיים, בתי חרושת לניצול דם ועצמות, זבלים, גפרורים, בורסקאות, דבק, חמרי־נפץ, פחמי־עץ ומרתיחי־מעים.

2. איזור כפרי למחצה: משק חקלאי, גננות, משתלות וחממות, בתי־ספר, בתי־חולים, בתי־נופש, בתי־מגורים למשפחה אחת (שיכללו לא יותר ממטבח אחד, חדר אמבטיה ושני בתי־כסא), אורוות, לולים ורפתות (באישור הועדה המקומית ובהסכמת הועדה המחוזית).

3. איזור עירוני למחצה: הכל כמו באיזור הכפרי למחצה, בתוספת בתי־דירה בישוב קיבוצי. חנויות לממכר קמעוני של תוצרת־חלב, ירקות לחים, מרקחות, פירות, לחם, בשר ושאר מיצרכים לצריכת הבית.

4. איזור־מגורים א': בתי־מגורים, קלובים פרטיים, חברתיים ולשעשועים, בתים עדתיים, בתי־תפילה, בתי־כנסת, בתי נכות ואמנות. משק חקלאי, בתי־נופש, מגרשי־משחקים, משרדים של בעלי מקצוע חפשים, מוסכים פרטיים לשתי מכוניות, בתי־חולים, אורוות, רפתות ולולים, חנויות ובתי־מלאכה (כגון: חייטים, גלבים וספרים), ממכר משקאות בלתי־משכרים.

5. איזור־מגורים ב': כבאיזור־מגורים א' (פרט לרפתות, אורוות ולולים), בתוספת בתי־מלון, בתי־רחצה, צלמים, סוחרי אריגים, בתי־קפה ומסעדות, מטבחים לרבים, תחנות למילוי פטרול, בתי־מגורים נפרדים על שני

ק.מ. 1:40000

מפת בנין עיר פתח־תקוה (אזורי הבנין לסוגיו)

ד"ר משה פרידמן בחצרו

מגרשים גובלים (אם כלל שטחם של המגרשים הוא פחות משטח המגרש המינימלי הדרוש לשני המגרשים או באישורה של הועדה המקומית ובהסכמת הועדה המחוזית).

6. איזור־מגורים ג׳: כבאיזור־מגורים ב׳, מוסכים להשכרת כלי־רכב בלתי־מסחריים, מוסכים פרטיים, לא יותר מלשתי מכוניות, שאחת מהן אינה כלי רכב מסחרי, חנויות ובתי־מלאכה (כגון: מכבסות שונות), עושי־רהיטים ורפדים, כריכיות, מעבדות, חורתי־מתכת, מייצרי כלי־אמנות, מוסדות לבישול מזונות וסתתי מצבות.

7. איזור־עסקים: כבאיזור־מגורים ג׳, בתוספת משרדים.

8 איזור מסחרי: כבאיזור־עסקים, בתוספת מוסכים לציבור, מחסני אלכוהול, חנויות לטחינת קפה, אופנים, צורפי זהב וכסף, ממכר פטרול בקמ־עונות, פרפין ושמנים מינרליים, נקניקיות ובשר מוכן. ממכר נשק־אש ותחמושת, תשמישי־חשמל ותיקונם, נגרים ועושי־רהיטים, מעבדות פתולוגיות ובקטרולוגיות, מחסני־קירור, מכירת קרח, צבעים, כל מיני ברזל, אופטיקים, בתי־מלאכה עד 5 כוחות־סוס, סוכנויות, מכונות, אריגים, טחנות־קמח, מנפצי־כותנה וכו׳.

9. איזור תעשיה קלה: מלאכות ותעשיות בלתי־מזיקות, לקרח, גזוז, חמאה, אטריות, טבק, חלב, תרופות, שימורי פירות, ריבות, נקניקיות, חומץ ואלכוהול, שמרים, צבעים, חמרי־נפץ, סבון, יין, סוכר, שימורי בשר ודגים, עמילן, גרוטאות, אלומיניום, צמר־טויה, טואליטה.

10. איזור תעשיה כבדה: מלאכות ותעשיות בלתי־מזיקות.

11. איזור תעשיה מזיקה: כבאזורי תעשיה קלה וכבדה, מלאכות ותעשיות מזיקות.

12. איזור החסנה: מחסני שמן, עצים, פחמים, אורוות, רפתות ולולים לצרכי מסחר.

13. איזור מסילת־הברזל: תחנה, מחסנים ובנינים הנדרשים להנהלת מסילות־הברזל.

14. בתי־קברות.

15. ככרות פתוחות לרבים: גנים ציבוריים, מגרשי ספורט ושעשועים, בנינים הכרוכים בנ״ל.

16. מקומות מסוגים: יעור, גנים ציבוריים, בנינים הכרוכים בנ״ל.

17. מקומות מיוחדים: שווקים, מקומות־חניה, מוסכים למכוניות ציבוריות, מגרשי תערוכות, ירידים ושעשועים להמונים, בתי־ראינוע, תיאטרונות, אולמות לקונצרטים וריקודים, בנינים ציבוריים ובתי־ספר.

תינוקת עם קשת בית חולים ראלוה קנדה

ידיעות על חוקי הבנין באזורים השונים

האיזור	גודל היחידה	אחוז הבניה משטח המגרש שאפשר לבנות	גובה מכסימלי	רוחק מינימלי מאמצע הדרך	רווחים מגבולות במטרים
חקלאי	5—4 דונם	דרוש לצרכים חקלאים	1 קומה	לפי תכנית בנין ערים	6—4
כפרי למחצה	1,5 דונם	10 או 150 ממ"ר	1 "		6—4
עירוני למחצה	1,5 דונם	15 או 225 "	1 "		4—3
מגורים א	1 דונם	20 " 200 "	2 "		6—4
מגורים ב	0.750 דונם	25 " 187,5 "	2 "		6—4
מגורים ג	0,500 דונם	30 " 150 "	3 "		6—4
עסקים	0,500 דונם	55 " 275 "	3 "		6—4
מסחר	0,500 דונם	55 " 275 "	3 "		6—4
תעשיה קלה	1 דונם	50 " 500 "	3 "		6—2.5
תעשיה כבדה	1 דונם	50 " 500 "	3 "		6—2.5
תעשיה מזיקה	8 דונם	50 " 500 "	—		6—2.5
החסנה	1 דונם	לפי אישור הועדה	3 "		6—2.5

מורה דרך לבונים

א. סדר בקשת רשיון לבנין

המבקש מגיש שני אכסמפלרים מהתכנית בצירוף קושאן אל מחלקת־ההנדסה. התכנית מבוקרת על ידה בהתאם לדרישות תכנית בנין־ערים, ומוגשת לועדת־המשנה המקיימת ישיבותיה אחת לשבועיים. כל החלטה של הועדה, שלילית או חיובית, טעונה אישור ועדת בנין־ערים מקומית (מועצת העיריה, בסמכות ועדה כזו). על תוצאות הדיון מקבל המבקש הודעה מאת מחלקת־ההנדסה. אם התכנית מתאשרת, יש להגיש חשבון סטטי ותכנית סניטרית חתומה ע"י שרברב מוסמך, לקבל חשבון המסים השונים במחלקת־ההנדסה, ולסלק את דמי הרשיון בקופת העיריה. במקרה שועדת־המשנה דיחה את המבוקש, ומודיעה על כך למעונין, נשארת בידו הברירה לערער בפני ועדת בנין־ערים מקומית באמצעות מחלקת־ההנדסה.

ב. סדר חלוקת קרקע

המבקש לחלק קרקע (פרצלציה), מזמין תחילה במחלקת־ההנדסה התוית דרכים בהתאם לתכנית בנין־ערים, כתום הפעולה הזאת יש להגיש תכנית בשתי העתקות, וזו עוברת את בקורת מחלקת־ההנדסה והדיון בועדת־המשנה והועדה לבנין ערים. לאחר קבלת הודעה מתאימה מהמחלקה, על המבקש להגיש 2 רפורטים מנוסחים ע"י המהנדס בעל התכנית. כל החומר הזה מועבר ע"י המחלקה לאחר שיו"ר הועדה המקומית (ראש העיריה) והמהנדס העירוני

חותמים על התכנית אל הועדה המחוזית. כאשר זו האחרונה מאשרת ומפרסמת על כך בעתון הרשמי, מפרסמת גם המחלקה את התכנית על לוח המודעות במשרדה במשך 6 שבועות עד חדשיים למקרה של התנגדות לחלוקה זו. אם מצויים מתנגדים, עליהם להגיש ערעור מנומק לועדה המקומית באמצעות המחלקה, ואם לא התעוררה כל התנגדות — חוזרת התכנית שנית, לאחר אישור סופי של הועדה המקומית לבנין ערים, לועדה המחוזית לאישור אחרון. בהתקבל האישור מגיש בעל הבקשה 5 תכניות ו־5 רפורטים לועדה המחוזית באמצעות מחלקת־ההנדסה, וזו האחרונה מטביעה עליהן את חתימתם של ראש העיר והמהנדס העירוני. בהתפרסם האישור הסופי בעתון הרשמי, על בעל החלוקה להגיש מחדש תכניות בשביל המחלקה הממשלתית לקרקעות, הטעונות שוב חתימתם של ראש העיר והמהנדס העירוני. בשלב זה סיימה מחלקת־ההנדסה של העיריה את הטיפול בענין דנן.

ג. הערות

כל שינוי הנעשה בבנין, קיים או חדש, וכן כל עבודת הריסה וחפירת בורות־שופכין, מחייבים קבלת רשיון על כך ממחלקת־ההנדסה.

כל תכנית החורגת ממסגרת תכנית בנין־ערים, טעונה אישור הועדה המחוזית לבנין ערים, בהמלצת הועדה המקומית.

לתיקונים, גדרות, בארות, בורות, וביתני־אינסטלציה, דרוש רשיון ממחלקת ההנדסה.

מסי רשיונות לבנין

בנין דרגה א׳ — 3 מא״י כל ממע״ק	בליטות — 1000 מיל כל ממ״ר
בנין דרגה ב׳ — 7 מא״י כל ממע״ק	גדרות — 5 מיל מ״א
בנין דרגה ג׳ — 10 מא״י כל ממע״ק	בורות — 3 מיל ממ״ע
בנין דרגה ד׳ — 15 מא״י כל ממע״ק	בארות — 1.200 מיל כ״א
בנין דרגה ה׳ — 25 מא״י כל ממע״ק	העתק תעודות — 300 מיל כ״א
מסי המים — 35 מא״י כל ממע״ק	תעודות — 300 מיל כ״א
פתיחת תיקים — 250 מיל כל תיק	אישור סניטרי — 250 מיל כ״א
תיקונים — 500 מיל כל תיקון	סידור סניטרי — 250 מיל כ״א

מסים עירוניים שוטפים

מס כללי נגבה בשיעור של 18% מהשווי לצורך מס על בנינים התפוסים ע״י בעלי הנכס או המחזיקים בבנינים (דיירים).

מס רכוש נגבה בשיעור 12% מהשווי לצורך מס של בנינים; מס זה חל רק על בעלי־הרכוש.

מס חינוך נגבה בשיעור של 6% לצורך מס של בנינים; חל על בעלי־הבנין והדיירים.

מס אשפה נגבה בשיעור של 1% מהשווי לצורך מס של בנינים; חל על בעלי־הבנין והדיירים.

מס רכוש ממגרשים נגבה בשיעור של 12% מהשווי לצורך מס; חל על בעלי־המגרשים.

מס אשפה ממגרשים נגבה בשיעור של 15% מהשווי לצורך מס; חל על בעלי־המגרשים.

מס כנסת נגבה בשיעור של 4% מהשווי לצורך מס; חל על בעלי־הבנין והדיירים.

מס המים נגבה בשיעור של 9% מהשווי לצורך מס; חל על בעלי־הבנין והדיירים.

הסבר. מדי שנה בשנה בוחרת מועצת העיריה בועדה להערכת שכר־הדירה לצורך מס ועדת־ערעורים. ועדת־ההערכה מכינה את רשימות ההערכה; רשימות אלו מתפרסמות ברבים לתקופה של חודש ימים, וכל תושב ותושב יכול לבדוק את הרשימות. אם ימצא שהפריזו בהערכה או יש צורך בתיקונים, ניתנת לו הזכות להגיש התנגדות לאותה ועדה. אם ועדת־ההערכה דחתה את בקשתו, הבריה בידו להגיש ערעור בפני ועדת־הערעורים על הטפסים שאפשר לקבלם בלשכת־המודיעין של העיריה.

על עזיבת דירה או החלפתה יש להודיע מיד למחלקת־הגביה של העיריה, אחרת מחייבים את הדייר בתשלום כל המסים.

כיצד לבקש הספקת מים על־ידי העיריה

לגבי מקום שאין עוד קו־צנורות וכל קשר אחר, ממלא הפונה כמה טפסים שיש לקבלם במחלקת־ההנדסה. הזמנה כזו טעונה אישור ועדת־המים והנהלת העיריה. לאחר האישורים הדרושים והתשלום לפי החוק, מחברים לו את צנור המים. אשר לבקשת חיבור בלבד במקום שיש קו, על המבקש למלא שאלון במחלקת־ההנדסה; לפי חשבונה יש לשלם בקופת העיריה ואחר כך מחברת מחלקת־המים את הצנור.

מס צנורות וחיבור. מס צנורות בקו חדש — 30 מא"י לכל ממ"ר מגרש; מס צנורות במקרה של החלפת צנורות — 15 מיל מכל ממ"ר מגרש; מס חיבור — 5.000 לא"י (חמש לירות א"י).

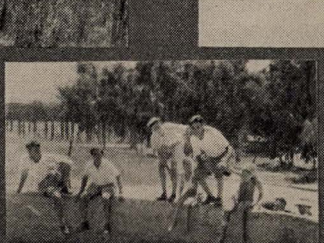
מים לנטיעות. 500 ממ"ר מגרש זרוע ירקות או נטועים עליו עצים — פטורים מתשלום כל מס בעד מים. למעלה מ־500 ממ"ר מגרש נטוע — משלמים 10 מיל לממ"ר בעד שנה שלמה; גינות־נוי פטורות לגמרי מתשלום בעד השימוש במים.

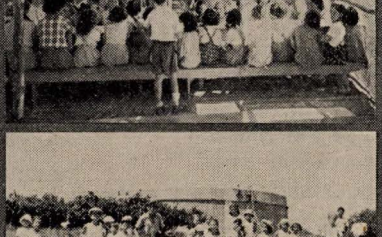

מוסדות צבוריים וממשלתיים בפתח־תקוה

(את מספר הטלפון ראה במדריך הטלפונים, עמוד 158)

מוסדות ממשלה

בית משפט השלום — מונטיפיורי 9
המשטרה — שטמפפר
מסי ורקו — בבנין העיריה
הדאר — שטמפפר 7
המפקח על המזון — מונטיפיורי 11

מוסדות צבוריים

המועצה הכפרית — נורדוי בית האכר
מגבית ההתגייסות — מונטיפיורי 14
קרן היסוד — מונטיפיורי 14
הקרן הקיימת — מונטיפיורי 14
ויצ"ו — רוטשילד 103
בית החלוצות — שפירא
ארגון א. עובדות — וולפסון
המכבי — שטמפפר
הפועל — אברבנאל
„ הרופאים — הרצל
בית החלוצות נשי המזרחי — הרצל

הסתדרויות ואגודות

אגודת הסוחרים — ברון הירש 1
אגודת בעלי בתים — מונטיפיורי 14
אגודת בעלי מלאכה — מוהליבר 1
הסת' הציונים הכלליים — חובב"צ 3
„ העובד הציוני — חובב"צ 3
„ החקלאים — נורדוי
„ הכללית — וולפסון
„ אגודת־ישראל — חובב"צ 3
„ הפועל המזרחי — שטמפפר
הסת' אחדות עבודה פוע"צ—מוהליבר
„ השומר הצעיר — נורדוי
„ בני המושבות — נורדוי
„ הגוש האזרחי — נורדוי
„ עובדים לאומיים — שטמפפר
„ הצה"ר — שטמפפר
„ אדגון השומרים — נורדוי (בית האכר)
„ הלשכה הכללית — איכלוב
„האו"ז" — חובבי ציון 6

מוסדות בריאות

מושב זקנים — מונטיפיורי 28
בית מחסה לנכים — חפץ חיים 90
קופת חולים של ההסתדרות—נורדיו
קופת חולים עממית — בית האכר
קופת חולים לאומית — שטמפפר 7

בתי ספר מחוץ לפקוח העיריה

גימנסיה אחד־העם — סלומון
מרכז החשבונות — פינסקר
בי"ס תיכון — עין־גנים
בית יעקב — רוטשילד
שארית ישראל — מונטיפיורי
בי"ס הס — שפירא
הישיבה הגדולה — הרצל
פנימית הרב צביק — כפר גנים
בי"ס הפוהמ"ז — כפר־אברהם
ישיבת „תורה ומלאכה"—כפר־אברהם

תחנת החשמל — חובבי ציון 1

ה ע ר ה: כתובת מוסדות הבריאות, בתי ספר, הגנים והמחלקות השונות של העיריה והקהילה וכן מגן־דוד אדום, מכבי אש, הספריה וכו' ראה: במדור מ ו ס ד ו ת ה ע י ר, עמוד 58.

המועצה המקומית פתח־תקוה (האיזור הכפרי)

נוסדה מאי 1937; שטחה: 20 אלף דונם, 41 גוש.

סמכויותיה: לארגן ולהוציא לפועל את כל המפעלים הקשורים בטובתה של החקלאות באיזור שיפוט המועצה: סלילת כבישים ותיקוני דרכים, סילוק מפגעים, השמדת בעלי־חיים מזיקים, מלחמה במזיקי מטעים, פיקוח על המרעה, המים, הנקיון. הסדר שירותי בטחון, הגנה על זכויות החקלאים, הוצאה־לפועל וניהול כל עבודה לתועלת הציבור בהתאם לפקודת המועצות המקומיות משנת 1937.

חוקי־עזר: לצורך עבודתה הוציאה המועצה 7 חוקי־עזר — בעניני מניעת מפגעים, סלילת כבישים, תיקוני כבישים, מס־עסקים.

גידולים: 11.600 דונם מטעי־הדר, 7000 דונם תבואות, ירקות וגידולי־מספוא; 400 דונם עצי־פרי אחרים; השאר: דרכים וואדיות.

כבישים: שטח הכבישים שנסללו באיזור הכפרי הוא: 33.750 ממ"ר.

שמירה: 19 שומרים מפקחים לאורך גבולות של 30 ק"מ.

מחלקות: הדרכה חקלאית ומקצועית, שמירה, השקאה, עבודות צבור־ריות, פיתוח קרית אריה, תרבות.

תקציב: שנת 1947/48 — 11.000 לא"י, מזה עב' צבוריות 5000 לא"י.

מסים: לדונם פרדס — שמירה 165 מיל; מס כללי 125 מיל; לדונם אדמה בלתי־נטועה — שמירה 165 מיל, מס כללי 18—30 מיל.

חברי המועצה: בבחירות ינואר 1947 נבחרו למועצה השלישית: א. גיסין (נשיא), ג. שמואלביץ (סגן־נשיא), נ. איכילוב, ברוך בן־עזר, מ. גרינשטין, יהודה וולקוביצקי, דב יטקובסקי, גד מכנס, יואל סימקין, פרץ פסקל, יהודה פיאלקוב, י. צ. שפירא. מזכיר המועצה: י. קבנצל.

חשבונאי ראשי: א. שפירא.

קופת־חולים עממית

הקופה נוסדה בשנת 1931, לאחר ש„הדסה" הסתלקה מלהושיט עזרה רפואית למושבות, והטילה עליהן לקיים את עצמן. תהליך התפתחות הקופה לוותה קשיים רבים, לאין שיעור, אך היא התגברה והגיעה ל־45 סניפים בכל הארץ, בעיקר בישובים החקלאיים ובמושבות הותיקות.

חבר רופאים מקצועיים עומד לרשות הקופה, בתי־מרקחת, בתי־חולים (עפ"י הסכמים), בית־הבראה בצפת (בשיתוף עם הועד הלאומי) ובתי־הבראה שונים בארץ (עפ"י הסכמים).

הסניף בפתח־תקוה מתנהל ע"י הנהלה מקומית (נבחרת ע"י החברים) בראשות מר ברוך גורדון וב"כ הרופאים. במשך שלוש השנים האחרונות הוכנסו בעבודת הקופה שכלולים ושיפורים גדולים וכיום היא מוסד רפואי יעיל וחשוב. כל תושב, בלי כל הבדל, יכול להשתייך לקופה. מטובי רופאי פתח־תקוה ומחוצה לה עומדים לרשות חבריה. מזכיר הסניף ש. הלפגוט.

מגבית ההתגיסות וההצלה

המזכירות הכללית: תל־אביב, רחוב לילינבלום 41, טל. 2־4621, ת. ד. 1593. כתובת הועד המקומי בפ"ת: רח' מונטיפיורי 14, טל. 226.

המגבית נוסדה ביולי 1942 בהסכם ישובי כללי כקרן־המלחמה של הישוב העברי בארץ. בראשיתה היו מטרותיה בתחום הגיוס והבטחון בלבד. במשך הזמן נתווספה לאלה גם פעולת ההצלה והעליה וכן השירותים הסוציאליים לשעת־חירום. המגבית בנויה כמס־חובה. התשלומים נקבעים לפי שיעור של מכסה אחידה בהתאם לסקטורים הכלכליים והמקצועיים. כדי לחזק ולעודד את המגבית החליטו כל הארגונים הכלכליים והמקצועיים וכן הסתדרויות ומוסדות ציבוריים לתבוע את התשלום למגבית כאחד התנאים לחברות ולטיפול. בסיום השנה החמישית לקיומה מתקרבות ההכנסות של המגבית לארבעה מיליון לא"י לערך, מזה בשנת 1946 למעלה ממיליון לא"י. בין סעיפי ההוצאה העיקריים כיום: העזרה לחייל המשוחרר (עזרה וסידור ראשון, השתתפות בשיכון ובקרן להלוואות קונסטרוקטיביות וכו'); הצלה ועליה; בטחון הישוב; דאגה לאלמנות וליתומים, טיפול בנוטרים ובמשפחותיהם, תמיכה במשפחות השוטרים, עזרה לאסירים ולנפגעים, השתתפות במפעלי השירותים הסוציאליים (מפעל הזנת הילדים וכו') ועוד. אין זה מן הנמנע כי כעבור זמן־מה, לאחר שתסתיים הפעולה למען החייל המשוחרר, תציב המגבית לפניה מטרות חדשות, נוסף על אלו שהן צורך הישוב לכל שעה. ברם ברור עתה לכל איש בישוב, שהמגבית היא מקור הכרחי, שבזכותו עברנו בשלום נחשולים מסוכנים בעבר ועתידים אנו לפגוש את פני המחרת בחזית מלוכדת של אומה.

קופת-חולים בשרון

מחוז השרון של קופת־חולים של ההסתדרות, שמרכזו בפתח־תקוה, נוצר בחודש אפריל 1940. גידולו של המוסד בשנים אלו ניכר הרבה במחוז זה: מ־22 אלף נפש בזמן יסוד המחוז, אנו מונים היום למעלה מ־40 אלף (כן ירבו!), מזה בפתח־תקוה ובנותיה בלבד כ־14 אלף נפש. מתי מעט היו אז העובדים במחוז וכיום מונה הפרסונל (לפי משרות שלמות) כדלקמן:

41 רופאים
5 רופאים מקצועיים
41 אחיות
3 רופאי־שינים
2 עוזרים לרופאי־שינים
5 רוקחים
2 לבורנטים
36 עובדי־משק
30 פקידים.

העזרה לחברים מוגשת ב־70 מרפאות וחדרי „עזרה ראשונה", הפזורים ברחבי המחוז (מפתח־תקוה עד כפר־ויתקין); תחנות־יונקים נמצאות כמעט בכל נקודה ונקודה; המרפאות המרכזיות בפתח־תקוה, על כל מחלקותיהן ומכוניהן, עומדות לרשות כל המחוז. בית־החולים בילינסון הוא כמעט היחידי הנותן אישפוז לחולים וליולדות.

מסי החברים נשארו עד היום סעיף־ההכנסה העיקרי. המס המקביל מנותני־העבודה תופס והולך מקום חשוב בהכנסה.

בית־חולים
ד. נ. יפה
למחלות עצבים ורוח
פתח־תקוה, כביש תל־אביב, ת. ד. 2, טלפון 331

מכבי-אש מתנדבים

אגודת מכבי־אש מתנדבים נוסדה בשנת 1929 והיא היתה כעין סניף של אגודה זו בתל־אביב, שהיתה שולחת מדי פעם בפעם מדריך כדי להדריך את הכבאים המקומיים.

תחנת הגדוד הפתח־תקותי היתה בבית שברחוב חובבי־ציון — פינת רחוב רוטשילד, שם היה גם מכון המים של המושבה, שגדלו בערך 14 מ״ר. אותו זמן לא היה פעיל הגדוד מחוסר ציוד מתאים והוא נתנוון והלך גם כתוצאה מחוסר עידוד מצד הקהל.

בשנת 1936, ביזמתם של כמה אנשים במקום ובראשם מר פרץ פסקל, נוסד הגדוד מחדש ונכנס לבנינו המרווח ברחוב חפץ־חיים; באותו זמן קיבל הגדוד גם סטטוס חוקי ונרשם בתור אגודה רשמית בממשלה.

אם־כי לכבאים היה בית משלהם, בכל־זאת היו חסרים המכשירים הדרושים והציוד המתאים לכיבוי אש.

כך נמשך המצב עד תחילת המלחמה, אך הכבאים ומדריכם מר משה תבורי לא התפזרו ושמרו אמונים לתפקידם, למרות המצב הקשה.

עם תחילת המלחמה ובמשך תקופת המלחמה, בעזרת הציבור הרחב, עיריית פתח־תקוה וביחוד ראש־העיריה מר יוסף ספיר והממשלה — נרכשו מכשירי־כיבוי פחות או יותר מתאימים וגם נרכשה מכונה שהותאמה ונבנתה באופן מיוחד לשמש כמכונה לכיבוי אש עם משאבה וטנק מים.

האיזור שכבאי פתח־תקוה מגישים לו עזרה בכיבוי אש, הוא גדול מאוד וכולל את פתח־תקוה העירונית, פתח־תקוה הכפרית, בנות פתח־תקוה מסביב, הכפרים הערביים מסביב ומושבות השרון; לא פעם קיבלו מקומות אלה ובכללם האזורים הערביים עזרה יעילה. מוכתרים של הכפרים הערביים בסביבה חתמו במיוחד על פטיציה לממשלה שתתן לפ״ת את כל הציוד הדרוש.

בממוצע הגישו כבאי פתח־תקוה עזרה ל־40 מקרי שריפה מדי שנה בשנה והרכוש שהצילו מגיע להרבה עשרות אלפים לירות.

המוסד מתנהל ע״י הנהלה בת 6 חברים, והם: עורך־דין א. יגנס — יו״ר; צ. דינוביץ — מפקד; מ. רבינוביץ — גזבר; ד. ליכטנשטיין — מזכיר; ד. גולדברג ו. גולדברג חברים.

במשך 9 השנים האחרונות — ללא הפסק — היו הרוח החיה במוסד: העורך־דין אליהו יגנס — יו״ר האגודה, והא׳ צבי דינוביץ — המפקד, שלא אחת עמדו בפרץ ומנעו בעד התפוררות המוסד מחוסר תמיכה מוסרית וכספית מתאימה מצד הקהל. באהדה בלבד אין לקיים את המוסד. יש צורך בתמיכה כספית למען הרחבת המוסד ושכלולו, ועל הציבור לתרום ולהתרים כדי לשמור על נכס יקר זה.

הגדוד הפתח־תקותי הוא כיום אחד הגדודים הטובים ביותר בארץ ולא אחת ציינו אותו למופת בכינוסים ארציים ובתמרונים כלליים. בכינוס הארצי האחרון של הכבאים קיבל אפילו פרס ראשון.

דגל בנה, אם תמיד בעמנו תעמוד

עשור למגן-דוד אדום פתח-תקוה

בשני בדצמבר 1936 הונח היסוד למגן־דוד אדום בפתח־תקוה על ידי קבוצה קטנה של רופאים ועסקנים. כמטר בעתו בא המוסד הזה. מצד אחד מאורעות־הדמים שהשתוללו בארץ והפילו קרבנות כל שעה, ומאידך התרחבה פתח־תקוה, ישובים רבים צצו מכל עבריה ואלפי תושבים חדשים השתקעו בה. צמחה גם תעשיה ובעקבותיה רבו תאונות העבודה. תנועת הבנין הענפה, ריבוי כלי־רכב ממונעים, והכביש הראשי המקשר את תל־אביב—חיפה ועובר בטבורה של פתח־תקוה — הגדילו את מספר התאונות. כל זה הוליד את הצורך הדחוף בהקמת המוסד.

בו־בחודש הוחל בקורס הראשון. לקריאת היוזמים נענו כ־200 מבני־נוער ומבוגרים מכל הזרמים. מאין מקום נערכו השיעורים בפרוזדורים של מוסדות שונים לאור נרות. מיד לאחר זה התחיל הגדוד בפעולות „עזרה ראשונה", ללא תקציב וללא תמיכה מוסרית. פעולתנו נתקלה תחילה בלעג, אך לא נרתענו. בעקשנות ומסירות־נפש הגברנו והרחבנו את פעולתנו. מתרומות קטנות בלבד כלכלנו את המוסד ובזכות התמסרותם והתנדבותם הנעלה של חברי המוסד הורם המשא הכבד.

קו לקו, צו לצו, הנחנו נדבך על גבי נדבך, רכשנו מכונית לא־מכונית, שמראיה עורר צחוק, אך על חשבונה אפשר לזקוף מאות נפשות שניצלו ממות. לדירה ניתנה לנו ביקתה פרוצה לכל רוחות השמים, הגשם דלף ולא היתה ראויה אפילו לדיר־צאן. ראוי לציין, ששתי התורניות בלילה הראשון — החברות פרידה טרופה (מרכוס) וחוה סלומון, נאלצו כל הלילה להסתתר מחמת הגשם בתוך המכונית. בתנאי־שיכון אלה נמצאנו עשר שנים ובמכונית זו הופענו תחת מטר כדורי המרצחים בדרכים זרועי־מוקשים — לכל מקום שנדרשנו. טרם נשמנו לרוחה, באה עלינו כחתף המלחמה העולמית השניה, והטילה עלינו תפקידים חדשים: שירות ההגנה האזרחית והכשרת הגדוד לטפל בפצועי פצצות. בשלהי המלחמה יצאנו מעט למרחב, האוטו הוחלף באחר — יותר מותאם לתפקידו, הוקם בית מפואר בעזרת עירית פתח־תקוה. גם יחס הציבור נשתנה, זכינו להכרה ותמיכה גדולה יותר.

המאזן ליום העשור שופע כולו חיוב. במשך עשר השנים עברו קורס לעזרה ראשונה 2000 איש; כל אלה מנצלים את ידיעותיהם שרכשו בכל מקום הימצאם: בסדנא, בבית, בשדות, ברחוב, במפעלי ספורט. מלבד זה נערכו קורסים מיוחדים לארגוני נשים, נוטרים, אנשי־בטחון, קיבוצים העורכים להתישבות, והישובים הרחוקים מפתח־תקוה. הוקם ארגון של רופאי מגן־דוד אדום בראשותו של ד"ר נח פלר, העובד שלא על מנת לקבל פרס. במשך עשר שנות קיומו הגיש מ. ד. א. „עזרה ראשונה" במקומות־העבודה ל־1093 איש (הרוב בשנות המלחמה), ברחוב ובבית ל־2797 איש, על מגרשי־ספורט ל־456 איש, בהעברת חולים ל־6020 איש, במקרי אסון ל־2285 איש, במקרים

ת"פ 5 יולי 1948 ליד תחנת הרדיו "קול ציון לחרות"

אחרים ל־292 איש. האין זה יבול אסטרונומי בשביל מושבה המונה רק 25 אלף נפש עם הסביבה?

המוסד מתנהל על־ידי הנהלה שנבחרה השנה באספה כללית של הגרוד המורכבת מה"ה ד"ר י. ביחובסקי — יו"ר; ש. שפירא — גזבר; י. בלי — מזכיר; י. סמואל — מפקד; ד"ר נ. פלר — מרכז השיעורים; ד"ר ב. יעקבסון — מנהל התחנה; נ. רוזנברג וש.ילישביץ — חברים.

משני מקורות כספיים נהנה המוסד: מהעיריה ומתרומות קטנות של התושבים, ועדיין נאבק מרה על קיומו.

הסתדרות נשים ציוניות ויצ"ו, פתח־תקוה (נוסדה לפני 26 שנה)

תפקידי ויצ"ו

ויצ"ו הוקמה במגמה לארגן את האשה העבריה להשתתפות פעילה בבנין הארץ, להרמת מצבה החינוכי, התרבותי והכלכלי, ולהגנה על זכויותיה האזרחיות והציוניות.

ויצ"ו היא אפוליטית, מתיצבת לעזרת העם כולו בלי הבדל זרם ומעמד, ויעודה — להיות גורם בבנין הארץ ותקומת העם. כל אשה מגיל 18 שנה ומעלה, המזדהה עם העקרונות הנ"ל ורוכשת שקל ציוני, יכולה להשתייך לויצ"ו.

רקמה צפופה של פעולות קונסטרוקטיביות, מעשים הומניטריים ומפעלים לאומיים, עוטרת את ויצ"ו. למשל: מגרשי־משחקים לילדינו בהשתתפות העיריה וחברת גוגנהיימר; מעון־יום (קיים זה 16 שנה) וגן לילדי עולים בשיתוף עם מועצת הפועלות; טיפת־חלב (קיימת 20 שנה) בשיתוף עם העיריה ו„הדסה"; מפעל ההלבשה וההנעלה ומשלוח חבילות לילדים נזקקים; מטבח לתינוקות ירודי־משקל ועוד. נוסף לכך עזרה לבוגרים בהשתלמות במלאכה, בכסף ובעצה, הלוואות קונסטרוקטיביות, קורסים לתפירה מקצועית ולעקרות־בית, עצה ועזרה אישית ומשפטית, פיתוח תעשיה ביתית, מתן הכשרה מקצועית בענפים שונים בעיר ובכפר, דירבון להשתתפות אקטיבית בבחירות השונות, מלחמה לנציגות מתאימה במוסדות הלאומיים והמוניציפליים, סיוע לפעולות הקרן הקיימת, השתתפות פעילה בעבודה הסוציאלית הפתוחה, קיום קלובים להכשרה תרבותית, שיעורי־ערב לעברית וחוגים לספרות. ביצוע מפעלי בזרים, נשפים, חגיגות גן וכו' וכו'. כן אוספת ויצ"ו שנה־שנה בכל הארץ לפי התחייבותה 10.000 לא"י לטובת מפעל היעור שליד הקרן הקיימת.

העבודה המעשית של חברות ויצ"ו, הנעשית לשמה, משמשת גורם חינוכי לאחריות הפרט כלפי הציבור, מפתחת את רגש המסירות לעם ולמולדת ואהבה לזולת.

ויצ"ו עוסקת בהגשמה, הלכה למעשה, ופעולותיה מורגשות על כל צעד ושעל, בעיר ובכפר, בין כל שדרות העם. נזר משובץ מפעלים נעלים, נושאת ויצ"ו בדרך תקומתנו הלאומית.

ሰዓሊ ኪዳነ ፈለቀ ተሰናብቶ ሰመረ

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ־ישראל — מועצת הפועלות

תפקידי תנועת־הפועלות בארץ־ישראל

מראשית ימי תנועת־העבודה בארץ־ישראל ראתה תנועת־הפועלות הכרח לעצמה להתארגן על־מנת לטפל בשאלות המיוחדות של החברה בהס־תדרות העובדים, של הפועלת השכירה ושל האם העובדת. עם ועידת הפוע־לות הראשונה בשנת 1921 הוקמה המסגרת הארגונית של מועצת הפועלות, ומני אז השתזרה שרשרת ארוכה של מפעלים שבהם ניתן ביטוי לכוחות הקונסטרוקטיביים של ציבור החברות. הוקמו מוסדות להכשרה חקלאית למען השתרשות החברה בעבידת האדמה, שמספרם כיום הוא 9; הוקמו מוסדות־ילדים, המאפשרים לאם לסייע לפרנסת המשפחה ולהקדיש מכוחה לעבודה ציבורית; נעשית פעולה מקיפה להכשרה מקצועית של נשים ונערות; מתנהלת עבודה גדולה בשטח קליטת העליה, גם במוסדות־הילדים גם ע"י טיפול מסור מצד החברות, ובראש־וראשונה באמצעות בתי־החלוצות; כן מנהלת מועצת־הפועלות פעולה תרבותית־ארגונית רחבה על־מנת ללכד את שורות החברות ולהחדיר בהן את עוכי התנועה.

מועצת הפועלות עובדת מתוך קשר הדוק עם הסתדרות החברות באמריקה, המספקת את מרבית האמצעים לעבודה בארץ וגם להקמת בנינים חדשים למוסדות. מוסדות מועצת־הפועלות בפתח־תקוה הם: מעון־הילדים

„ח ק ל"

חברה קבלנית לחקלאות בערבון מוגבל

סניף פתח־תקוה, ת. ד. 57, טלפון 268

א. מקבל פרדסים לעיבוד שנתי, עבודות חלקיות עונתיות, כגון גיזום, זיבול, קטיף וכו'. —

ב. עבודות מיכון בטרקטורים ומתחחות, סידור המטרה מעל הנוף ומתחת לעצים בצנורות קלים וכבדים.

ג. מלחמה במזיקים על ידי ריסוס וגיפור במכונות החדישות ביותר.

ד סדור תכניות והוצאה לפועל של גינות־נוי, גנים וחורשות צבוריים.

ה. אקספרטיזות וסדור תכניות שונות בפרדסים ובענפי חקלאות אחרים.

ברשות החברה אגרונומים בעלי נסיון רב, עובדים בעלי מקצוע מעולים, פועלים קבועים בעלי ותק ונסיון בכל עבודות הפרדס.

נוסד באוקטובר 1935

בשיתוף עם ויצ"ו ברחוב הרצל, בית־החלוצות ברחוב שפירא, חות־הלימוד לנערות ליד בית־החולים בילינסון, וחות־הלימוד (מקודם משק־הפועלות) בשיתוף עם ויצ"ו העולמית ברחוב אחד־העם; כמו־כן מנהל ארגון אמהות עובדות פעולה ענפה בין ילדי הפליטים בקיבוץ עקיבא ובקרית־מטלון.

פנימית כפר־גנים

בשנת תש"ה נוסדה ע"י ישיבת כפר־גנים, בהנהלתו של כב' הרב המקומי הרב צביק, פנימיה לקליטת יתומים ופליטים הבאים ארצה ע"י הלשכה לעלית הנוער.

כעת נמצאים בפנימיה 140 ילדים יתומים מעדות־המזרח, המקבלים חינוך בבית־הספר של המוסד ובישיבה.

ליד הפנימיה קיימים: נגריה מפותחת, סנדלריה ומשק חקלאי, בהם מקבלים ילדי המוסד גם חינוך חקלאי ומקצועי.

הבנינים נקנו ונבנו בעזרת הנדיב מר יוסף קליין מת"א ועוד; עובדי המוסד הם 25; המוסד שואף להקים במולדת דור מושרש של שומרי מסורת אבות.

קופת חולים לעובדים לאומיים סניף פתח־תקוה

קופת חולים לעובדים לאומיים הוא מוסד הבריאות החפשי לכל יהודי עמל בארץ־ישראל. לקופת חולים לעובדים לאומיים משתייכים פועלים ומהמעמד הבינוני ובעלי מקצועות חפשיים.

שיטת העבודה בקופת חולים לעובדים לאומיים מאפשרת לכל חבר בחירת רופא מטפל לפי בחירתו הוא.

החבר מקבל את העזרה בבית הרופא או במרפאה לפי בחירה.

סניפים בכל ערי הארץ ומרבית מושבותיה.

142 רופאים מגישים עזרה רפואית לחברי קופת חולים בארץ.

המרפאה בפתח־תקוה נמצאת ברח' שטמפפר 7.

ארגון נשי מזרחי בא"י – מרכז ארצי

נוסד בנשיאותה של הרבנית הרצוג בשנת 1940. תחת חסותו 47 מוסדות חנוך, בפקוחו 2000 ילדים. מסעדות להזנת הילדים על יד בתי הספר ומועדונים, מוסדות לקליטת ילדי פליטים.

מספר החברות בארץ ובחו"ל — 1500.

סניף פ"ת כולל מוסדות מסוגים שונים, נוסד בשנת 1942, היושבת ראש גב' פ. גרבר.

מפעלי הפועל המזרחי בפתח־תקוה

א. כפר אברהם, מושב עובדים

במקום שנבנה המושב, נתרכזו תחילה, ראשוני החלוצים של הפועל המזרחי, מהם הורכבו כמה קבוצות שתופיות, ואחת מהם קבוצת שמואל, על שם הרב שמואל מוהליבר זצ"ל. הקרקע נרכשה בשעתו ע"י הרב אריה סלונדי ז"ל, הנדבן הידוע מגרמניה — והועברה לרשות הקהק"ל.

המושב מונה עשרים וחמש משפחות, ביחד עם תושבים בעלי מלאכה מותיקי הפועל המזרחי — מונה למעלה ממאתים נפש. לכל בית אב הוקצו 25 דונם המעובדים בשיטה אינטנסיבית.

המקום כלול בשטח השפוט העירוני של פתח־תקוה וגם נציג לו למושב במועצת והנהלת העיר הח"ח: י. ק. גולדרייך. בשנת תרצ"ה נתמנה מוה"ר הרב דוד סלומון כרב המושב וה' ש. ז. צביון כשו"ב.

למושב — רשת מסועפת של מוסדות רוחניים ומשקיים: בית ספר לארבע כתות הראשונות הקיים משנת תרצ"ז ונתמך ע"י עירית פ"ת. בית כנסת מפואר, שהוקם בכספי המושב ובעזרתו של המרכז העולמי של המזרחי ומנהיגיו, וישיבת תורה ומלאכה. כן קיימת אגודה יצרנית שתופית, מחלבה ובית קרור. את מימיו מספקת למושב חברת הירקון.

ועד המושב נבחר שנה שנה, ע"י אספה כללית של כל החברים, המנהל את כל עניני המושב. לעניני חינוך קיימת ועדה מיוחדת.

קו תחבורה עירוני, מוביל מכל קצוי העיר, אל המושב המשתרע בהצטלבות הדרכים, המובילים לראש העין והשרון.

ב. מפעלי החנוך של הפועל המזרחי

בתרצ"ט נוסדה ע"י הרב דוד סלומון ישיבת „אור המזרח" וישיבת „תורה ומלאכה", במטרה ליצור טפוס של תלמיד חכם המתפרנס מיגיע כפיו. בישיבה לומדים גפ"ת עם ביאורים ראשונים ואחרונים, כאחת הישיבות בליטא ופולין, בהדרכת רמי"ח מפורסמים גדולי תורה. חלק מהיום מוקדש ללימוד מקצוע בהדרכת מהנדסים ומומחים מקצועיים. על יד הישיבה קיימות פנימיות, המספקות את כל צרכי התלמידים.

לפני שנה קבלנו תרומה מיחיד בסך 10.000 לא"י. והמרכז העולמי של המזרחי הוסיף לנו עוד 10.000. הכספים הללו איפשרו לנו לפתח פעולת יצירה גדולה, להרחבת המוסדות ע"י הוספת אגפים הנמצאים כעת בבנינם.

אתרה הומדה בית מרחץ שב בית "חורון העתיקה" בבית אלון.

הישיבה הגדולה

בשנת תרפ״ו, עם ראשית גידולו של הישוב, גמלה ההחלטה להעביר לארץ־ישראל חלק מישיבת לומז׳ה ולקבוע את משכנה בפתח־תקוה, — המרכז החקלאי של הישוב, כדי שיחד עם הרחבת חיי העבודה והמעשה יתרחבו ויתפתחו גם חיי התורה והיהדות.

הוקם לה, בעזרת ראשי ונשיאי המקום, בנין רב־מידות המהווה את ארמון התורה ההדור ביותר בארץ־ישראל, ולומדי התורה בה הוציאו מוניטין של גדולה וברכה לפתח־תקוה העיר ברחבי עולם היהדות.

הישיבה המודרכת על־ידי גדולי הגאונים ואנשי־הרוח של הדור הזה, בראשותו ובהנהלתו של הגאון רבי ראובן כ״ץ שליט״א, רבה הראשי של פתח־תקוה והמחוז — משמשת מקום גידול והשתלמות לטובי ומצויני הלומדים המסתופפים באהלה.

גדולי התורה המבקרים תכופות בישיבה ונושאים בה את שיעוריהם, רואים בישיבת פתח־תקוה את אם־הישיבות בישוב החדש, שדוגמתה חזיון נדיר ביותר, המטביעה את צביונה על התפתחותה הרוחנית של הישוב.

הישיבה הגדולה בפתח־תקוה

במשך עשרים שנות קיום הישיבה, למדו והשתלמו בה למעלה מאלף תלמידים (ביניהם פליטי ישיבות הגולה), שרבים מהם משמשים בפועל בתור רבנים, ראשי־ישיבות, משגיחים, וכו׳, בקהילות־קודש בארץ ובגולה.

עם שאיפתם של תלמידים רבים העורגים להתקבל בישיבה, וכן עם בואם של תלמידים פליטים, נוסף להתכוננותם של תלמידים־סטודנטים מארצות־הברית להשתלם בלימודי התורה והיהדות בישיבה, ניגשה הישיבה להקמת בנין־פנימיה נוסף שיכיל שלושים חדר (יעלה כמשוער חמש־עשרה אלף לא״י), ויהא נועד לשמש מקום קליטה ושיכון לתלמידי־הישיבה החדשים.

עשרת החדרים הראשונים מבנין הפנימיה הושלמו זה כבר. יש לציין במיוחד את משאת־התרומה של עירית פתח־תקוה למטרה גדולה זו ודברי־ההערכה החמים למפעל מאת ראש העיר מר יוסף ספיר.

תקציב הישיבה, הכולל את החזקת המטבח המכלכל בשלוש ארוחות ליום חינם את כל בני־הישיבה, משכורות, תמיכה קבועה לבני־הישיבה, מחוץ לתמיכות מיוחדות לצרכי הלבשה, הנעלה, ריפוי, ועוד, תשלומים עבור חדרי־לינה שכורים, וכו', — מגיע לסך של אלף וחמש מאות לא"י בחודש. (הישיבה שקועה בעול גדול של חובות).

עם יובל העשרים של הישיבה, הופיעה עתה חוברת־יובל מצוירת, עשירת תוכן.

תלמוד־תורה „שארית ישראל"

תלמוד־תורה „שארית ישראל", חלוץ בתי־הספר הדתיים בפתח־תקוה, נמצא במעמד של התפתחות ועליה. ומתנהל על־ידי כוחות מחנכים בעלי רמה מקצועית מוסמכת. אהוב על המוני התושבים, השואפים לחנך את בניהם על מסורת הדורות ומורשת האבות.

מתפקידו להקנות את ראשית התורה והדעת לילדים מגילם הצעיר ביותר, ולפתח את רגשותיו ואורח־מחשבתו של הנער עד הגיעו לבגרות מסוימת, מהווה הוא את אבן־הפינה לחיים הדתיים של פתח־תקוה.

מכיל שמונה כיתות של בית־ספר רגיל, בהתאם לתכנית־הלימודים המאושרת על־ידי רשויות החינוך, נוסף לכיתת־השלמה להכנתם של הצעירים המתעתדים להמשיך את לימודיהם התורניים בישיבות הגדולות. לומדים ומתחנכים בו למעלה ממאתים וחמישים תלמידים.

עם גידולו המתמיד והרצון לאפשר את קליטתם של כל אותם התלמידים שהוריהם שואפים לתת להם חינוך יסוד דתי ויהודי, עומד בית־ספר זה להעתיק את משכנו ולבנות לעצמו בנין משוכלל עם מגרשי משחק ונופש מתאימים, מצויד בהתאם לדרישות החינוך וצרכי התלמידים.

למטרה זו עומדים לרכוש בימים הקרובים מגרש מתאים במרכז העיר. עירית פתח־תקוה הבטיחה את השתתפותה הנאותה למטרה זו, בהכירה ובהעריכה את העבודה החינוכית החשובה שהתלמוד־תורה פיתח ומפתח במשך חמש־עשרה שנות קיומו.

בית־הספר „בית־יעקב"

פתח־תקוה, שזכתה להיות חלוצת הבנין והיצירה, תופסת עמדות־חלוץ נכבדות גם בשדה החינוך, ביחוד עם יסודם של מוסדות תורה ותרבות, המשמשים דוגמא ומופת לבתי־האולפנא בשאר ערי ומושבות הארץ.

בית יעקב הוא אחד מבתי־הספר המפוארים ביותר של התנועה בשם

זה, זכר להוקרתם של כל חוגי וחלקי האוכלוסיה. הוא קיים זה למעלה מחמש־עשרה שנה בפתח־תקוה ובו מתחנכות, לחיי תורה ותעודת ישראל, שלוש מאות תלמידות, ביניהן מאה פליטות, הממשיכות בגאון את מסכת־הפאר של תנועת „בית־יעקב", שחנכה רבבות בנות ישראל, המאצילות מיהדותן הצרופה על צביון החיים הישראליים.

צעד גדול לביסוס „בית־יעקב" בפתח־תקוה נעשה עם רכישת מגרש בן ארבעה דונם במרכזה של העיר, שעליו ניגשו להקמת בנין רב־מירות לבית הספר. הקמתו תעלה כמשוער עשרים אלף לא"י.

למטרת הבנין הקציבה העיריה, כחלק ממכסת השתתפותה, סך של ששת אלפים לא"י, פעולה המהווה מפנה יסודי ביחס המוסדות המוניציפליים לחינוך החרדי בארץ־ישראל. הודות להקצבה של העיריה, בתוספת סכומים שהורמו על־ידי נכבדי וחשובי המקום והישוב, הולכת עתה ונגמרת הקומה הראשונה המכילה 750 ממ"ר בנין.

שטח הבנין תופס 1200 ממ"ר, ויהיו בו 18 חדרים, מהם 8 חדרי־לימוד של 8+7 ממ"ר ו־10 חדרי־עזר.

משנה ערך נודע לבנין זה, הנועד להנציח את זכרן של 93 חניכות „בית־יעקב", שזכו לקדש שם שמים בגיטו פולין, במסרן את נפשן על טהרת ישראל.

מסביב לבנין תינטע שדרת ה־93, שתשמש מקום־מנוחה ועיון לתלמידות בית־הספר. מהכנסות נטיעת העצים יוקם חדר מיוחד, על שם ה־93, שבו תרוכז הספרות שנכתבה במשך דורות בכל השפות שהן, על מהות וערך צניעות וטהרת ישראל. להגשמת מטרה זו נוסדה ועדה ארצית, שתכוון את הפעולה ותפנה את המאמצים למימוש והגשמת התכנית.

עסקני החינוך במקום מאמצים את מלוא הכוחות לביצועו של המפעל, ואין ספק כי הציבור הרחב, ביחוד ועדי־החינוך בכל מקום, יחלצו בכל עוז להיות עושים ומעשים בהקמת הבית, להאדרת רוח ישראל סבא במערכות תקומת העם והמולדת.

בית מושב זקנים וזקנות

בית מושב זקנים וזקנות בפתח־תקוה מהווה אחד המוסדות הסוציאליים החשובים ביותר בעיר בו מרוכזים כיום למעלה מחמישים זקנים וזקנות, המקבלים בכבוד ובתפארת את כל צרכיהם.

המוסד הוקם בשנת תרצ"ט על־ידי קומץ עסקנים בעלי מרץ.

נפתולים רבים עברו עליו מיום הווסדו. פעמים רבות נשקפה לו סכנה של סגירה מוחלטת, אך הודות לעזרתם של עסקנים נאמני־פעולה, שהקדישו את מלוא אונם, נחלץ המוסד ממשבריו הקשים שעטו עליו.

בשנת תש"ב עבר המוסד לבנין של קבע, תרומתו של הנדבן הדגול ר' משה פלוסט ז"ל, שעל ידו התבסס המוסד והתבצר. בארבע השנים האחרו־

נות הצליחה ההנהלה, במאמצים קשים, להוסיף לבנין הקיים אגף בן שתי קומות, מחסן וחדר־חולים.

רבים הם הישישים המתאמצים להתקבל בתוכו; אפס, מפאת הגבלת המקומות, אין לאל ידה של ההנהלה להיענות להפצרותיהם של זקנים אלה.

בדעת המוסד להרחיב את הבית ולצידו במידה המושלמת ביותר, ויש לקוות כי העיר והישוב יכירו בערכו ובחשיבותו הגדולה של המוסד, ויאפשרו לבצע את התכניות הערוכות, לברכתה של העיר ולתפארתו של הישוב.

בית מחסה לנכים

רחוב חפץ־חיים 90 — ת. ד. 92

ברצוננו לעורר את תשומת הלב למוסדנו. בית האינוולידים נמצא בקצה פתח־תקוה, בין פרדסים, ולו חדרים מרווחים, האוכל הניתן מזין, המחירים נוחים. ליושבים בו נתנת גם לפי הוראה רפואית Electro Th apia, מסג'ים, Physiko Therapia אנו מקבלים:

א) מבריאים אחרי מחלות קשות או נתוחים.

ב) אנשים משותקים באברים שונים ועורים (אחרי Encehalitis Apoplexia וכו').

ג) אנשים הסובלים ממחלות במערכת השתן (Prostata hypertraphia או מגדולים (Ca).

ד) מקום מנוחה לזקנים חלשים.

ה) **כל איש אשר אינו יכול לקבל את הטפול הנחוץ בביתו.**

קריית-מטלון

ליד הכביש תל־אביב—חיפה, על גבולה הדרומי־מערבי של פתח־תקוה, השתרע פרדס עזוב זרוע דרדרים, שעציו דמו להושענות חבוטות, והשתייך לברון דה מנשה. בעליו לא ראה ברכה בו והזניחו. רק שנתיים וחצי עברו מאז ראיתיו בעלבונו והנה צמחה קריה על כל סממניה; מה שהשיגו ישובים אחרים במשך 40—50 שנה ע"י פרוצס של הריסה לשם התחדשות, השיגה קריה זו מיד עם הבנותה. יש בה כל השרותים של עיר מודרנית, הספקת־מים סדירה ושופעת, גן־ילדים, תאורה בחוצות, בית־ספר, חנות „כל־בו", בית־כנסת, מספרים על הבתים, רחובות סלולים, ועוד ידה של החברה נטויה לשיפורים. הקימו את הקריה המקסימה, לא מוסד לאומי, ציבור, עיריה, בנקים, נדבן, הסתדרות מסוימת, אלא ארבעה יהודים פרטיים בעלי עסק ויזמה קונסטרוקטיבית־ישובית. עדות והוכחה — המחירים העממיים של הבתים. רוכשיהם באו מן השכבות העממיות. הקריה היא פרי הצפיפות בעיר ופולחן דמי־המפתח; בסכום דמי־המפתח שנדרש מאדם בעיר, רכש לו הלה כאן שלושת־רבעי בית. חברה זו נחשבת בצדק כשוברת הקפאון בבניה שחלה בשנות המלחמה והיתה חלוצת חידוש הבניה למרות ההגבלות והאיסורים כתוצאה מתנאי המלחמה. בעקבותיהם הלכו אמנם רבים, אך לצערנו נבנו כמה שכונות חסרי צביון ציבורי ונשארו ללא דאגה ציבורית וללא כל אפוטרופסות. 120 הבתים שבהם 213 חדר — מאכסנים בקרבם 600 נפש, מלבד שני בתים משותפים בעלי שתי קומות. את הקריה צולבים 9 רחובות, המובילים במהירות לכל פינה ולכל בית. רווחים גדולים בין בית לבית, מגרשים בני חצי־דונם עטורים פסיפס של פרחים ועצים. גדרות־האבן מוסיפות לויתן־חן לקרית הקוביות. היא מוקפת אוקינוס של עצי־הדר ופתוחה לצד הים. קרבת הכביש הראשי מאפשרת לשוכניה ליהנות משירות־אוטובוסים בלתי־פוסק במשך כל היממה ללא כל המתנה ולכל קצוי הארץ. החברה טרם אספה ידה מהקריה. ברשותה עוד שטח מגרשים כדי בנית 120 בתים נוספים.

בכפיפה אחת דרים כאן יוצאי כל הגלויות; מיוצגים כאן בני כל עדות ישראל, שעל־כרחם התמזגו כאן לעדה אחת. אין ישוב פרטי בארץ שמראשית הווסדו ניתנו לו כל צרכיו — „משרוך נעל עד כפתור", כשם שניתנו לקריה הזאת. גם מגרשים ציבוריים לצרכי גינות, מוסדות תרבות וחינוך, מסרה החברה לרשות הועד. לזה האחרון לא נשארה כל דאגה אלא לשמור על הקיים בלבד, והקיים הוא הכל שיש לקריה. היא משמשת מקום־ראוה לתיירים, מושלים המוסעים לכאן ע"י עיריית פתח־תקוה, והיא באמת שכית־חמדה לפתח־תקוה האם. אכן, זהו מפעל ישובי הראוי לשמו, ומייסדיו הוכיחו שהם לא רק בעלי עסק, אלא אנשי ציבור וציונים טובים.

יוזמי ובוני הקריה הם: ה"ה משה קרסו, משה מטלון, א. ביברמן וא. חסידוף — בהנהלתו הטכנית של מר ביברמן, בעל ותק ידוע בבנין, ובהנהלתו של מר נתנאל מטלון. שם המפעל: „חברה א"י לבנין וקבלנות בע"מ".

Ձեւ ազգի աշխատավոր տղա Հայ

מורה דרך

למסחר, מלאכה, חרושת ומקצועות חפשיים בפתח-תקוה

רופאים

ד"ר י. ביחובסקי — **רופא כללי, רחוב פינסקר 29, טלפון 202**
ד"ר י. בכרך — **רופא כללי, רחוב מונטיפיורי 26, טלפון 269**
ד"ר א. גרוטו — **רופא כללי, רחוב רוטשילד 84**
ד"ר מ. נוסבוים — **רופא כללי, רופא מחלות פנימיות, רנטגן ואלקטרו־רדיוגרפיה, רחוב שפירא 14, טלפון 259**
ד"ר קמינסקי—דיקשטיין — **רופאה כללית, רחוב איכלוב, טלפון 255**
ד"ר מ. שטראוס — **רופא כללי ונשים, רחוב מוהליבר 16**
ד"ר ב. שפרינגמן — **רופא אוזן, אף וגרון, רחוב מונטיפיורי**
ד"ר ר. שטרנפלד—רטנר — **רופאת עינים, רחוב רוטשילד 65.**

בתי־מרקחת

בלקין אפרים — **בית־מרקחת „מרכז השרון", רחוב חובב"צ 40**
„בריאות"—**בית־מרקחת, רח' חובב"צ 13. הרוקחת האחראית טרציצקי—הולצמן**
פישביץ צבי — **בית־מרקחת, רחוב חפץ־חיים 8—6**

עורכי־דין ויועצים בעניני טאבו וכו'

עו"ד פ. דיקשטיין — **רחוב איכלוב, טלפון 255**
עו"ד ש. וקסלבוים — **רחוב שטמפפר 7**
עו"ד א. יגנס — **רחוב מונטיפיורי 14, טלפון 266**
עו"ד מ. מקלים — **רחוב מונטיפיורי 6**
עו"ד י. שלטופר — **רחוב חובבי־ציון 16**
א. ביפוס — **יועץ כלכלי — רחוב חפץ־חיים 41, טלפון 329**
י. לנדיס, **מורשה לפעולות טאבו — רחוב חובבי־ציון 7**

מהנדסים

מ. גינזבורג — **רחוב חובבי־ציון 17**
ה. ספיר — ג. שנדרוביץ — **רחוב פינסקר 2**
א. רודה — ש. זילברוסר — **רחוב חובבי־ציון 6**
רבינוביץ דב — **רח' חובב"צ 16**

כבישים ומדרכות

א. טרופה, **מומחה לכבישים, מדרכות, תיעול וגגות־אספלט. 26 שנות־נסיון. — רחוב אבן ספיר, שכ' העובד הציוני.**
כרמלי—ליפשיץ, **קבלני כבישים, עין־גנים**

קבלני־בנין

ש. הרלינג — **רחוב פיק"א 29**
ב. וינשטיין — **רחוב ברנדה 24**

ש. נעמי — **רחוב גוטמן 28**
סולל ובונה — **רחוב מונטיפיורי, פינת חובבי־ציון**
צ. ספקטור — **רחוב רמב"ם 3**
אחים פיעס — **רחוב שפירא 36**
י. פיק — **רחוב רוטשילד 145**
ש. שנידר — **רחוב בלפור 16**

בנקאות

בנק אנגלו־פלשתינה בע"מ, **רחוב חובבי־ציון 2, טלפון 209**
חברת פתח־תקוה לאשראי, מקודם בנק פתח־תקוה, **מחלקות מיוחדות לניירות־ערך וביטוח, רחוב חובבי־ציון 6**
קופת מלוה חקלאית, **אגודה הדדית בע"מ, פתח־תקוה, רחוב מוטניפיורי, ת. ד. 21, טלפון 213**
קופת מלוה וחסכון של העובדים **בע"מ, פתח־תקוה, רחוב חובבי־ציון, ת. ד. 60, טלפון 237**
קופת אשראי וחסכון, **אגודה הדדית בע"מ, פתח־תקוה, רחוב מונטיפיורי 7, ת. ד. 56, טלפון 222**

בתי־קפה, מסעדות וקיוסקים

ארנברג שלמה — **קפה ומסעדה, רחוב שטמפפר 13**
בלונדר דוד — **קפה ומסעדה, רחוב שטמפפר 7**
ברטרר שמואל — **קפה ונקניקיה, רחוב חובבי־ציון 23**
גרף נ. — גלמונד ש. — **קפה ומסעדה "הצפור הכחולה", רחוב רוטשילד 102**
גרוס ישראל — **קפה, מסעדה ונקניקיה, רחוב חובבי־ציון 16**
זרירי ישראל — **קפה וגזוז, רחוב שבזי, בית ושדי**
יוזביץ יונה ותרצה — **קפה ומסעדה, רחוב שטמפפר 40**
רפ יעקב — **קפה ומסעדה רח' חובב"צ 33**
כהן אבשלום — **קפה ומזנון, רחוב מוהליבר 9**
לנדו דוד — **קפה ומסעדה, רחוב חובבי־ציון 12**
מליח אברהם — **קפה ומסעדה, רחוב קלישר, פינת פינס**
מלון נחום — **רחוב נחלת־צבי 65, בין מגרשי "המכבי" ו"הפועל"**
סמואילוב סמי — **קפה וריקודים, רחוב שטמפפר 18, ליד משרד "אגד"**
רוג בנימין — **קפה ומסעדה "הצבי", רחוב שטמפפר 13**
רשבא זלמן — **קפה, מחלבה וגזוז, רחוב שטמפפר 47**
שפרלינג משה — **בית־מלון, רחוב שטמפפר 7**
ברין יוסף — **קיוסק למכירת גזוז, רחוב שטמפפר 18, ליד תחנת "אגד"**
הרצנשטיין פנחס — **קיוסק לגזוז, רחוב שטמפפר**
חינסקי יקותיאל — **קיוסק לגזוז, רחוב רוטשילד 79**

סמואילוב שמואל — קיוסק לגזוז, מעדנים ופירות, רחוב חובב"צ, פנת חיים עוזר
פרידמן יהושע — מכירת גזוז וגלידה של שור, רחוב מוהליבר 13
קלינסקי ראובן — גזוז וגלידה המפורסמת של רחובות, רחוב מוהליבר 9,
קפה שור — בירה בכוסות, פינסקר 5

מקררים

„לויט" — מקררים, תל־אביב, רח' הרכבת 34
הקירור — מקררים, הסוכנות רח' שטמפפר 7 — „אמת"

מאפיות וחנויות לחם

ונגרובר א. י. — מאפיה חשמלית, רחוב ברון הירש 24
טיקוצקי אברהם — מאפיה חשמלית „רוזנטל",
רחוב גוטמן 2
„לחם חמודות" — מאפיה קואופרטיבית של הפועל המזרחי בע"מ, רחוב
רמב"ם 5
מאפיה קואופרטיבית „שבולת" בע"מ,
רחוב קלישר 22
מאפיה קואופרטיבית „פת" בע"מ, רחוב קטרוני 55
נוסבוים פנחס — מאפיה חשמלית, רחוב בר־כוכבא
פורח יעקב — מאפיה חשמלית וכל מיני תופינים,
רחוב מונטיפיורי 37
ליבלינג סלבה — חנות קונדיטוריה ולחם, רח' חפץ־חיים 8—6

מכולת, גסטרונומיה ותבואות

אלטמן יעקב — חנות מכולת וכל מיני מעדנים, רחוב פינסקר 45
אגודה צרכנית שתופית — ברחובות חובבי־ציון, שפירא, וולפסון, מחנה־יהודה
בכר אליהו ושמואל — רחוב קלישר, מחנה־יהודה,
חנות מכולת, יין ומשקאות משכרים
בירר אריה — חנות מכולת, רחוב פינסקר 29
בכר משה בן־יצחק — חנות מכולת, רחוב חובבי־ציון 65
גוטליב ראובן — גסטרונומיה, רחוב חובבי־ציון 9
גוברמן זלמן — חנות מכולת, רחוב מונטיפיורי 40
דוברינקו מנחם — סוכן ממתקים, רחוב גוטמן 2
וינקרט דוד — גסטרונומיה, רחוב חובבי־ציון 24
וולף—ריכרדסון חנות מכולת, רחוב פיק"א—רוטשילד
זבדצקי משה — סיטונאי קמח ותבואות, רחוב ברון הירש 6
זיגל שמואל — גסטרונומיה ומעדנים, רחוב ליפקים, המרכז המסחרי
זוסקביץ פרידה — חנות־מכולת, רחוב רוטשילד 4
טיטלבוים ישראל — חנות מכולת, רחוב חובבי־ציון 8
יקימובסקי יצחק — בימ"ס תבואות לרפת וללול, רחוב שטמפפר 15

לוין יעקב — בימ"ס יינות ומשקאות, רחוב שטמפפר 15
מנדלביץ יששכר — רחוב ז'בוטינסקי 1
חנות מכולת, יין ומשקאות חריפים, סוכנות קפה ותה
מאיא דוד — מכולת בסיטונות, רחוב פינסקר 1
מזון יהושע — חנות מכולת וסיגריות, רחוב שטמפפר 8
מילברג משה — חנות מכולת ומשקאות משכרים, רחוב פיק"א 30
עובד אחים — בימ"ס תבואות והספקה חקלאית, רחוב ברון הירש
פחטר את איזנברג — חנות תבואות, רחוב ברון הירש 1
פלישציק משה — חנות מכולת, רחוב שטמפפר 49
שמולביץ יצחק — סיטונאי לקמח, סוכר וכל מיני מכולת, רח' גוטמן 2
תג'ר אחים — מכולת ומשקאות חריפים, רחוב אוסישקין 80, פינת רמב"ם

חמרי בנין

ארליך א. — חמרי־בנין ומסגרות לתמונות, רחוב שטמפפר 21
גודל יעקב — בימ"ס לחמרי־בנין, רחוב מוהליבר 4
הלר יואל — בימ"ס לחמרי־בנין, רחוב פינסקר 4
מאירי א. ושות' — בימ"ס לחמרי־בנין, אינסטלציה, מלט, חקלאות, צבעים,
דברי־ברזל, רחוב חובב"צ 38, טלפון 223
סלור מ. ד. — בימ"ס לחמרי־בנין ולבנים, רחוב שטמפפר 19
פישצנר בן־ציון — בימ"ס לחמרי־בנין וחקלאות, רחוב פינסקר 13
רפופורט ח. ש. — בימ"ס לחמרי־בנין הראשון, רחוב חפץ־חיים 2
שקלובסקי אליהו — בימ"ס לחמרי־בנין, צבעים ומכשירי חקלאות, רחוב
ברון הירש 3
תעשית אבן וסיד — מגדל־צדק, טלפון 253

מנופקטורה, גלנטריה וחייטות

אבשנקה אליהו — בית־מסחר למנופקטורה, רחוב חובב"צ 25
בן־עזרא אברהם — בית־מסחר למנופקטורה,
רחוב חובב"צ 27
ברנד משה — רחוב שטמפפר 13
ברומשטיין מרדכי — חייט לגברים ממדרגה ראשונה,
רחוב מוהליבר 11
גורסקי מ. — הלבשה לגבר ולילד,
רחוב פינסקר 1
גרינברג דוד — בית־מלאכה לבגדי גברים, רחוב שטמפפר 11
„הנה" — בימ"ס לסחורות מנופקטורה וגלנטריה, רחוב חובב"צ
ויגודה נתן — בית־מלאכה מודרני לגברים, רחוב מוהליבר 9
חצרוני אריה — בית־מלאכה מודרני לבגדי־גברים, רחוב חובב"צ 10
חברת טכסטיל א"י בע"מ — גלנטריה, הלבשה, מנופקטורה, רחוב חובב"צ 30,
טלפון 330

מזרטס דוד — בימ"ס לטריקוטז' ותמרוקים, רחוב שטמפפר 10
מלמד אברהם — „נצח", בית־מלאכה לבגדי־גברים, רחוב שטמפפר 10
ציגלר צ. — בימ"ס להלבשה, רחוב חובב"צ 36
קשטן משה — בית־מלאכה לבגדי גברים, רחוב חובב"צ 19
קופיטו משה בנימין — רחוב שטמפפר 2
קרפפן פאולה — חגורות־נשים מדיציניות, מחוכים וחזיות לפי המודה האחרונה, רחוב חובב"צ 22
קוריצקי מ. — לולאות, רקמה, כפתורים, רחוב חובב"צ 17, בית ליפקיס
שניידמסר ב"צ ושות' — מנופקטורה, בית־מלאכה ובגדים מוכנים, רח' חובב"צ

ה נ ע ל ה

ברזל צבי — מכירת עור וצרכי סנדלרות, רחוב שטמפפר 8
דומבלט מרדכי — סנדלריה, רחוב שטמפפר 7
המשביר לצרכן — חנות קואופרטיבית לנעלים, רחוב חובב"צ
כהן ישראל — בימ"ס לנעלים „כתר", רח' חובב"צ 22
כדורי סיגאוי — סנדלריה אורטופדית, רח' חובב"צ 8
מנעל בע"מ — בית־חרושת להנעלה, גבעת השלושה, ת. ד. 10, טלפון 252
מנדלסון א. — תפר, מקבל כל מיני תיקוני עור, נעלים, ילקוטים, מזודות יכו' רחוב חובב"צ 17, בית ליפקיס
קודזידלו אחים — בית־חרושת לנעלים, רחוב שטמפפר 9

מכשירי כתיבה וצעצועים

אבני צבי — „המעין" בימ"ס למשחקים, ספרים ועתונות, רחוב חובב"צ 33
בר ח. — בימ"ס ספרים, עתונים ומכשירי־כתיבה, רחוב שטמפפר 13
הורביץ ח. מ. — בימ"ס מכשירי־כתיבה, רחוב חובב"צ 19
„הכל לנוער" — בימ"ס ספרים, מכשירי כתיבה וספריה, רחוב חובב"צ
מיכאלי י. — בימ"ס ספרים, מכשירי כתיבה וגלנטריה במבחר גדול, רחוב וולפסון, פינת הפץ־חיים
פריד יעקב — בימ"ס מכשירי־כתיבה ועטים נובעים, רח' חובב"צ 39
רוטנברג יוסף — בימ"ס ספרים, מכשירי כתיבה וגלנטריה, רח' חובב"צ 28

רהיטים ונגרות

אמת זאב — רהיטים, ספות ומזרונים, רחוב שטמפפר 7
וילנציק ש. — רהיטים מודרניים, רחוב חובב"צ 19
זילברמן יעקב — בית־מסחר לרהיטים, רחוב שטמפפר 8
יעקובוביץ יחזקאל — נגריה לרהיטים, בנין ותיקונים, רח' פינסקר, חצר שפירא
קרינגל י. — עגלות־תינוקות וסוכנות לרהיטי „עונג", רחוב חובב"צ 18

שרותים אוטובוסים, מכוניות־משא וטקסי

„אגד" — **שרות אוטובוסים, רחוב שטמפפר, בית ברין**

„דן" — **שרות אוטובוסים, רחוב ר' חיים עוזר**

„המקדים" — **שירות טקסי, טלפון 223, רחוב חובב"צ, פנת פינסקר**

„דפנה" — **שרות מכוניות־משא, רחוב ברון הירש 4**

לוצקי אחים — „המשא", **שרות מכוניות־משא, רחוב פינסקר 2**

„מסלות" — **שרות מכוניות־משא, רחוב פינסקר 2**

„נתיב" — **שרות מכוניות־משא, רחוב חובב"צ**

„שלב" — **שרות מכוניות־משא, רחוב שטמפפר 11**

חשמל ורדיו

אוקון יוסף — **בימ"ס חשמל ורדיו, רחוב חובב"צ 36**

אנגלישר אריה — **בימ"ס לצרכי־חשמל; מקבל כל סוגי עבודות חשמל, רחוב חפץ־חיים 8—6**

אופר משה — **משרד לעבודות חשמל וסוכנות רדיו „בוש", רח' פינסקר 1**

לוי אלפרד — **מהנדס, מכירות ותיקוני רדיו, רחוב חובב"צ 32**

מ כ ב ס ו ת

כחול־לבן — **מכבסה, קבלת כביסה וניקוי יבש, רחוב שטמפפר 13**

פנחסוביץ פנינה — **מכבסה „פריז", נקוי חימי וצביעה, רחוב פינסקר 6**

תמרי חיים — **מכבסה ונקוי חימי, רחוב שטמפפר 11**

בתי־דפוס

וינשטיין דב — **מקבל כל מיני הדפסות החל מכרטיס־ביקור ועד ספר, רחוב מונטיפיורי 21**

כהן יעקב — **מקבל כל מיני הדפסות, רחוב חובבי ציון 42**

„הדר", מכנס—ליפסקי — **רחוב רפופורט, ליד הרכבת**

כריכת ספרים

אורבך דוד — **כורך־ספרים ובימ"ס ספרים, רח' חובב"צ 19**

הילברון לוי — **כורך־ספרים, רח' שטמפפר 11**

הרדשטיין אברהם — **כל עבודות כריכה ומסגרות לתמונות, רחוב ארלוזורוב 12**

„הכריכה" — **למקה, כל עבודות כריכה, אלבומים, תיקים, צרכי בולאות והדפסת זהב, רח' מונטיפיורי 8**

שתילים, פרחים וגננות

גרינברג לונה — **„פינת הפרח", רחוב רוטשילד**

ג'מיל דוד — **מקבל כל מיני תכניות טיפול וסידור פורמות בגנים, רחוב קלישר, ליד מאפית „לחמנו"**

אגרונום גרינברג — „פינת הפרח", רחוב רוטשילד 7
„צמח" מ. הלפרין — חנות פרחים, עציצים וזרעים, השוק החדש, רח' הרצל
לשם משה — משתלה ועצי נוי ופרי, רחוב הפץ־חיים 44
צימנט מנחם — חנות פרחים, עציצים וזרעים, רחוב חובב"צ

צלמניות

ארמוני א. — צלמניה, רחוב שטמפפר 7
בן־נועם ניסן — צלמניה, רחוב פינסקר—חובב"צ

מספרות

אלכסנדר — מספרה מיוחדת לגברות, רח' חובב"צ 17, בית ליפקיס
גורנשטיין זאב — מספרה לגברים ולגברות, רחוב שטמפפר 29
עמיהוד א. — מספרה וסלון לגברות, רחוב שטמפפר 11, טלפון 247
עובדיה אחים — מספרה וסלון לגברות, רחוב מוהליבר 1

חקלאות

„האורז" — אגודה הדדית של האורזים העברים בא"י, רח' חובב"צ 6
„מכון" — חברה קבלנית למכון וציוד הפרדסנות, רחוב נורדוי, בית האכר
„חקל" — משרד לעיבוד פרדסים, רחוב איכלוב, בית גורליק

קמח ואיטריות

טחנת־קמח ויקטוריה בע"מ — רחוב שטמפפר 39, טלפון 315
רוט ושות' — טחנת־קמח ותבואות, רחוב שטמפפר 137
רכס מ. — ביח"ר לאיטריות ומקרונים „מזון", רח' פינסקר 19
שטרקמן — ביח"ר לאיטריות, מקרונים וכל דברי בצק, „קדימה",
קרית־אריה, דרך פ"ת.
קורנבוים מנחם — טחנת קמח־אורז, רחוב איכלוב, בית שרשן

ירקות ופירות

בירנבוים וזיסרמן — פרי וירק בקומיסיון, רחוב השוק 4
ג'מיל ישעכר — רוכלות בירקות, רחוב קלישר—שבזי
רוזנברג חיים — חנות פירות וירקות, רחוב רוטשילד, פינת קק"ל
„תנובה" — המרכז המסחרי, רחוב ליפקיס.

אטליזים ודגים

לוי שלמה — אטליז בשר כשר, מחנה־יהודה
מצנר אריה — אטליז, מכירת בשר עוף ונקניק,
רחוב מוהליבר 2
גיער חנוך — מכירת דגים חיים, השוק החדש, רחוב הרצל.
נוימן משה — מכירת דגים טריים, רחוב השוק
סומובסקי—גרינגרטן — סוחרי בקר, רחוב גוטמן, פינת ברוידא

מחלבות

בילסון חנוך — מחלק חלב, רחוב חפץ חיים 20

כהן חיים — **מחלבה, רחוב חפץ חיים 18**
כץ אחים — **מחלבה, רחוב רוטשילד**

כלי־מטבח ומברשות

בן־יהודה יעקב — **מכירת כלי־מטבח והשאלת כלים לנשפים, רח' ברון הירש**
לינצ'בסקי משה — **חנות כלי־מטבח והשאלת כלים וביח"ר למברשות, רחוב ברון הירש 13**

מרפדיות

רוזנברג יוסף — **מרפדיה „דקורטור", מומחה לכל מיני עבודות־ריפוד, דקורציות, ריפוד רהיטים, מזרונים וכו', רחוב חפץ חיים 8—6**
שרגל יעקב — **מרפדיה, רחוב מוהליבר 1**
פירט יוסף — **מרפדיה ודיקורציה, רחוב מוהליבר 3**

מצבות

כוכבי חיים את שבורון — **תעשית מצבות, רחוב מוהליבר 4**
פסחוב ניסן — **תעשית מצבות, רחוב מונטיפיורי 7**

שקים ריקים

רונדפליש משה וברויטמן שלמה — **רחוב ברון הירש 1**
קונים, מוכרים ומתקנים כל מיני שקים ריקים

חמרי־דלק

ברניצקי בנימין — **סוכנות חברת „סוקינו וקום אויל", רחוב פינסקר 13**
פירשטיין א. — **סוכנות חברת „של", רחוב פינסקר**

משקאות

פרידמן ש. ובניו — **„כרמל אוריגינל" ויקב, רחוב ר' חיים עוזר**
סוכנות ל„כרמל מזרחי", **מיקבי ראשון וזכרון, ובירה „נשר", רחוב חובבי ציון**

שוק תפוזים

בן־עזר בנימין (ראב) — **שיווק פרי־הדר, רחוב פינסקר 2**
פולני א. ושות' בע"מ — **שיווק פרי־הדר, רחוב חובב"צ 36**
חברת הדרי יפו — **תל־אביב, רחוב אלנבי 120, טלפון 3592**
חברת נאמני הדר — **חובבי־ציון 6**

עבודות משרדיות

צ. סנדזול — **„המזכיר", מקבל כל עבודות משרדיות, ניהול ספרים, תרגומים והכפלה ומילוי טפסים, פתוח כל היום**
רובינשטיין יפה — **הכפלות** (גסטטנר), **הדפסות ותרגומים, רחוב פינסקר 25**

ביטוח

בן־עזר אחים (ראב) — **סוכנות „ציון", חברה לביטוח, רח' חובב"צ—מוהליבר**
„הסנה" — **חברה לביטוח, הסניף בקופת מלוה וחסכון של העובדים, רח' חובב"צ**
זוסיה שפיגל — **בתים, מגרשים, השכרת דירות וחנויות, רחוב חובבי־ציון 92**

בתי־מלאכה, מסגרות ומוסכים

גולדבלט אברהם — **מתקן אופנים, רחוב שטמפפר 25**
מנשה תיאודור — **מוכר ומתקן אופנים, רחוב שטמפפר 11**
„היוצר" — **בית־מלאכה מיכני, רחוב בר־כוכבא**
שותפות קדימה — **נגריה מכנית, רחוב שטמפפר 47**
ברקוביץ אחים — **בית־מלאכה ומסגרות, רחוב בר־כוכבא 7—5**
גמליאל אחים — **בית־מלאכה מיכני וכל מיני עבודות תיקונים וחרטות, רחוב בר־כוכבא 4**
קרפצינסקי—ח. גרוצקי — **מסגריה מכנית, מונטז'ה לחרושת, רח' שטמפפר 118**
וינדשטרוך יעקב — **גרג' לתיקון ושרות אוטומובילים „כחול־לבן", רחוב שטמפפר 33. טל. 285**
וישנפולסקי משה — **בית־מלאכה מיכני וקידוח בארות, רחוב שטמפפר 38 בחצר**
יחזקאלי י. — **„החדיש", בית־מלאכה מיכני, סידור ותיקון אינסטלציות למים ומכניות שונות, רחוב שטמפפר 34**
כהן י. צבי — **בית־מלאכה מיכני, רחוב שטמפפר 51**
לונשנו מאיר — **שרות חשמל לאוטומובילים, רח' שטמפפר 47**
מזרחי עזריה — **שרות חשמל לאוטומובילים, רחוב שטמפפר 63**
עמנואל ורבקינד — **קבלנים לקידוח, רחוב שטמפפר**
קצנסקי דוד ובניו — **קבלנים לקידוח, רחוב שטמפפר 22**
קרביץ שלמה — **מסגריה ונפחיה, כל מיני הלחמות, מייצר מקדחים לבארות ויסודות, רחוב בר־כוכבא 4**
פרידברג מנחם — **מסגר ומכונן, רחוב השוק 6**
שושני אהרן — **מסגריה מיכנית, רחוב ברון הירש 8**

בתי־חרושת

עולמית — **מפעלי אסבסט־מלט, אזור התעשיה הכבדה**
יכין — **חברה לתעשית שמורים בע"מ, כביש תל־אביב**
האחים גולדברג — **ביח"ר לעורות, אזור התעשיה הכבדה**
דב גלזר — **ביח"ר לעורות, אזור התעשיה הכבדה**
ישראל מנדלבוים — **ביח"ר לעורות, אזור התעשיה הכבדה**
„טוס" — **ביח"ר לצבעים ולכים, כביש תל־אביב**
מגן צטווד — **ביח"ר לארונות, קופת ברזל ומרכבים, כביש תל־אביב**
המנקה — אורינט — **שותפות לתעשית צמר פלדה, רחוב ז'בוטינסקי 10 ת. ד. 153**
ר. יבנין — ומ. יפה — **תעשיה טכנו־חימית, חמרים דיזנפקציוניים לסבון**
ביהח"ר בקרית אריה טל. 300. המשרד והמחסן בת"א, טל. 4926

כרמיל — מפעלי צביעה לטכסטיל, אזור התעשיה הכבדה
המרצף — ביח"ר למרצפות, מוזאיקה, רעפים מדרגות, כביש תל־אביב
סיב — מטוית כותנה. רמת סיב כביש תל־אביב
יעקב לב — ביח"ר לקופסאות פח, כביש תל־אביב
אלישיוב אחים — „מטרה", חברה לתעשיה ומסחר, חלוצי תעשית צמר־פלדה
בא"י, רחוב רוטשילד 48, טלפון 324
אסיא — ביח"ר לתכשירים פרמצבטיים, כביש תל־אביב, טל. 244
ברינר ג. — ביח"ר לחותמות, קלישאות וכל מיני עבודות־גלופה,
רחוב מונטיפיורי 1, פינת ברון הירש
מילך גרשון — ביח"ר לליטוש זכוכית ומראות, זגגות בנין, תמונות ומסגרות
לתמונות, רחוב שטמפפר 42
פדר חנניה — ביח"ר ליציקה, דרך תל־אביב—פ"ת
„מרצפיה" — ביח"ר למוזאיקה, צנורות וכו', דרך תל־אביב—פ"ת
גבעת השלושה — ביח"ר למוזאיקה, מרצפות, מדרגות, רעפים, מדרכות,
פתח־תקוה, ת. ד. 10, טלפון 252
אחוזות מ. סימקין — ביח"ר לקרח וקירור, רחוב פינסקר, ליד הרכבת
שכטר יוסף — ביח"ר לקרח וקירור, רחוב נחלת צבי
סירוטקין שבתי — ביח"ר גזוז „ירקון", רחוב חובב"צ
סברדליק אשר — ביח"ר גזוז „מריה", רחוב אורלוב 13
ליבוביץ ח. ובניו — ביח"ר שמן „עץ־הזית", קרית־אריה
רבינוביץ זליג בע"מ — ביח"ר לספירט ושמרים, דרך פ"ת—ת"א
לויט י. ובניו — ביח"ר לטוית ואריגת צמר, מחלקה מיוחדת לסלילת ושזירת
חוטים, המשרד תל־אביב, רחוב הרצל 16
אוליבקס — ביח"ר לשמנים וכוספות דרך ת"א, טל. 322

חנוך

בית־ילדים „רחל" (פנימיה) — פתח־תקוה, רח' עין־גנים 17. הילדים בגיל
בי"ס, מספרם מוגבל (15), פיקוח רפואי ופדגוגי, טיפול אינדיבידואלי,
הכנת שיעורים, עבודות גינה, פיתוח הכשרונות האינדיבידואליים.
מכבי אבשלום — בריכות שחיה, רחוב שטמפפר

נפתלי אברהם — מדביק מודעות ופרסום רחוב, חובבי־ציון 42

בנק זרובבל — אגודה שיתופית מרכזית בע"מ, תל־אביב,
רחוב לילנבלום 32, ת. ד. 75, טלפון 5365
וסרשטרום — מלון תלפיות, כשר למהדרים,
רחוב אחד־העם 52, תל־אביב, טלפון 3183
חברה א"י לתעשית כותנה בע"מ, תל־אביב, רחוב אלנבי 123, ת. ד. 1776,
טלפון 5867. ביח"ר בהדר־יוסף, טלפון 7240

תולדות התחבורה הציבורית בפתח־תקוה, 1909—1947

כיום: ברגע שיעלה הרצון מלפניך, הנך סר לאחת מתחנות־האוטובוסים, מניף יד ואוטובוס מכסיף והדור נעצר לקראתך, אוסף אותך ומסיעך ברגעים ספורים להכא ולהתם, בלי טלטולי־דרך. מעלות השחר עד חצות עומדות לשרותך על כל צעד ושעל מכוניות לרוב, המגמאות מרחקים עצומים בזמן קצר. לא כן היה אז, בשנת 1909.

התחבורה בשנת 1909—1923

מי שהתעתד אז ל„רדת" ליפו, הכין עצמו לדרך יומיים לפני זה והזמין כרטיס־נסיעה יום קודם. כאמצעי־תחבורה שימש ה„דיליז'נס" (מין כרכרה הרתומה לצמד סוסים כחושים וצמוקים, שהכילה 8 מקומות־ישיבה), או עגלת־משא, שאספה נוסעים ללא הגבלה, בחשבון שבין כך ישרכו הנוסעים דרכם ברגל וידחפוהו. על חשבון כל נוסע העמיס העגלון משא נוסף, ומש־הגיעו בדרך הקשה „נתבקשו" לרדת, במחילה, מחמת צער בעלי־חיים... הנסיעה בדיליז'נס נמשכה שלוש—ארבע שעות, ואילו בעגלה — שמונה שעות, והיוצא לדרך נזקק לרחמי שמים שלא יבוקר ע"י שודדים ובשובו הביתה נזקק לברכת הגומל, שכן הנסיעה היתה מלווה תמיד סכנת־נפשות.

הניצנים הראשונים וחבלי הכיבוש

בשנת 1922 הופיעו ב„בודסה" שבטבור המושבה כמה מכוניות משומ־שות שדמו לתרנגולות מרוטות — „פורד" מודל 1914, שעשו ודאי את דרכן משך כל זמן המלחמה העולמית הראשונה, עם הצבא הבריטי. כשזזה מכונית כזאת מן המקום, השמיעה מן טרטור ורעש, שהחריד את הלבבות, ולאורך דרכה פלטה ענן עשן שעטף את הרחוב. נסיעתה נתלוותה צחוק העגלונים המתחרים, וכמעט קשה היה להשפיע ולהפציר בנוסע שיסכן את נפשו ויסע במכונית כזו. אחד מותיקי הנהגים מספר, ששילם פעם 25 גרוש לאיש כדי שיסכים לנסוע אתו בתור „מדגים", למען יראו וירצו גם אחרים לנסוע (בקיץ נסעו דרך הביצה ובחורף דרך החולות, עתה הכביש לפתח־תקוה).

ארגון ראשון ותנאי העבודה

הונהג תור בין הנהגים, ומי שנעדר לרגע, הפסיד תורו. השמירה על התור היתה בידי הנהגים עצמם. לא תמיד שמרו על התור הצודק והיו פרצות רבות. את דמי הנסיעה מהנוסעים גבה גובה מיוחד, שאת משכורתו קיבל מכולם יחד. גובה זה קבע „סיף" לכל נהג (קופסה של סיגריות), על ה„סיף" רשם את שם הנהג ובתוכו הפקיד את דמי הנסיעה שגבה מנוסעי כל נהג ונהג, ובערב החזיר לו את ה„סיף" עם הפקדון... עבודת הנהג התחילה ב־5 בבוקר ונסתיימה ב־1 אחר חצות. רבים לנו במכוניות בתל־אביב, מחשש שמא יפסידו תורם בבוקר ואחרים יתפסוהו, עבדו איפוא כ־19 שעות ביממה והשתכרו אל צרור נקוב...

באו מים עד נפש

סבל הנהגים היה ללא נשוא, הגיעו עד פת לחם, השתעבדו לנושכי־נשך, וכל דאגתם — פרעון שטרות בלבד. הכמיהה לשכלולים ולארגון התחילה לפעפע, אך לא יצאה לכלל מעשה. לתקנת המצב לא הגיעו, ובמקום ליכוד וגיבוש ניסו מזלם בפאַליאַטיבים: על־ידי השגת מכוניות יותר משוכללות; בזה רצו להתגבר איש על רעהו, אך רבים לא עצרו כוח, עזבו את המערכה, ומכרו את זכותם ב־25 לא"י.

„שכלולים"

בעקבות „פורד" הופיעה המכונית „דודג'", משוכללת יותר במקצת, ודמי־הנסיעה עלו ל־200 מא"י. אחרי־כן הופיע טיפוס של מכונית, שנקראה בפי הנהגים „טונטרקט". בה הותקנו שני ספסלים ארוכים וקירותיה כוסו „ברזנטים". מכונית כזו הכילה 20 מקומות־ישיבה ודמי־הנסיעה עלו ל־50 מא"י. הכרעיים והקרביים התהפכו בנסיעה, והנוסעים חלו במחלת־ים...

שלב ראשון לליכוד

התחילו בקניה מרוכזת של חמרי־דלק, והחליטו להנהיג צורה אחידה של מכונית בעלת שבעה מקומות־ישיבה, למען לא יצטרכו לחכות חצי־יום עד שיתמלאו כל עשרים המקומות שב„טונטרקט". כן הוטל על כל אחד למסור לגרג' את ה„טונטרקט" שלו ל„ניתוח". רבים היססו והתחמקו, עשו צעד אחד קדימה ושנים אחורנית, כי חששו לוותר על העצמאות המדומה. ראוי לציין, שכל „ניתוח" כזה של המכונית נמשך חדשיים — מחוסר גרג'ים משוכללים. את המכונית בעלת הצורה החדשה כינו בשם „בוקס־קר"; היא דמתה למין „כלוב" עם שני אשנבים, שדרכם חדר קו־אור קלוש של השמש... קופה משותפת טרם היתה. הגובה גבה את דמי־הנסיעה מהנוסעים במקום ובטרם זז הנהג ניתנה לו קבלה. בכל ערב קיבל הנהג את הפדיון, לאחר ניכוי הוצאות הדלק והמנגנון.

לקראת קואופרציה

הריאורגניזציה לא היתה שלמה, על כן לא השיגה גם התרופה הנ"ל את מטרתה. היו אלה תנאי־כלאיים, לא חופש הפרט ולא קואופרטיב. מן ההכרח היה, איפוא, שיגיעו לאיחוד הקצוות ולא להישאר „קרח מכאן וקרח מכאן". אחרת לא ישיגו תנאי־עבודה אנושיים וגם לא תחבורה סדירה לשביעת רצון הקהל.

אמנם, השלב הקודם סייע בהרבה לחבב על הנהגים את רעיון הקו־אופרטיב. רעיון זה צד את הלבבות יותר ויותר; עד התבשלותו הגמורה חלפה שנה תמימה, ובשנת 1928 גמרו אומר להקים את המסגרת הקואופרטי־בית בשם „איחוד". משעמדו על סף הגשמת רעיון זה, פרשו נהגים אחדים מהראשונים ולא רצו להצטרף אליו, כי תבעו לעצמם זכויות־יתר, אך לאחר היאבקות קצרה הסכימו להעדיפם ולפצותם „ב„טורים" נוספים. לעיני המייס־

דים עמדה המטרה הסופית ולא בררו תחילה באמצעים, אם גם פסולים היו לגבי עקרונות הקואופרציה. מעתה הוסרה הדאגה האינדיבידואלית והיתה לנחלת הכלל — המוסד קלט את כל בעלי המכוניות שהיו אז בפתח־תקוה ולא נותרה מכונית מחוצה לו.

צרות־עין והרס

שנתיים עברו ללא הפרעה, הכל הלך למישרים, אך לפתע זינקו כמה צרי־עין שהוסתו ע"י נרגנים, לרכוש מכוניות ולהתחרות בקואופרטיב. מ„נשמע" עברו ל„נעשה", ובמהירות הבזק קם ה„ברק" — כך נקרא הארגון המתחרה, שהחל להסיע נוסעים לתל־אביב במחיר גרוש אחד, טס על החצרות ו„חטף" נוסעים. „איחוד" נאלץ היה להשתמש אף הוא באותם התכסיסים; ליד כל חצר הופיעו שתי מכוניות בבת־אחת וחטפו נוסעים. לא פעם חטף „ברק" את החבילה ו„איחוד" את הנוסע... ההתחרות רוששה את שני הצדדים. מצב פרוע זה נמשך כשנה, לבסוף בלע „איחוד" את ה„ברק" והשלום הוקם. ההתחרות הטביעה חותמה על הקואופרטיב ותוצ־אותיה הורגשו שנים. מעתה התמסרו להקים את ההריסות במשק ינם להוסיף על הקיים, נבנה גרג' משוכלל, תחנות בדרך, ונקנו אוטובוסים מודרניים, נוחים.

מכשולים ואיחודים בלי סוף

אותו זמן הוקמו נקודות־ישוב חדשות לאורך הכביש הראשי פתח־תקוה—תל־אביב: בני־ברק, רמת־גן, שכ' ברוכוב ונחלת־יצחק. בתוך הישוב־בים האלה התארגן קואופרטיב חדש בשם „רגב". הנוסעים מהנקודות הנ"ל עמדו תמיד לאורך הדרך וביקשו את „איחוד" להסיעם, ואילו אנשי „רגב" התנגדו לכך בטענה שנוסעים אלה שייכים להם. נוצר רקע חדש לסכסוך, ולאחר שנרפאו ממכת ה„ברק" שוב הופרעה השלוה בקו. אולם הפעם לא עצרו כוח להיאבקות חדשה ושני הגופים התמזגו תחת השם „איחוד־רגב".

טרם נגלד פצע זה ונתגלה גוף חדש, אמנם קטן, שהחל להסיע את הנוסעים ממונטיפיורי לתל־אביב וחזרה. ההיאבקות אתו נמשכה שנתיים והקואופרטיב בלע גם אותו והיה לגוף גדול ומסורבל, אך קנה את השלום והאיחוד לאורך כל הקו.

מניעת התחרויות לעתיד

כדי למנוע תקומת מתחרים בלי סוף וצרי־עין המוכנים לשבור את מטה הלחם, התארגנו כל הגופים העוסקים בתחבורת־נוסעים בארץ לתבוע ריגולציה וקביעת מספר הרשיונות המתאים לצרכי כל מקום ומקום. לאחר מאמצים רבים הושג הדבר, השלטונות קבעו את ההגבלות הדרושות והקצו מכסה קבועה של רשיונות לכל נקודה ישובית, וכל קו קיבל סימן ומספר שלו.

המשבר

ה„מאורעות" גררו אחריהם משבר בתחבורה, עוצר־הלילה נמשך 3

שנים, בינתיים נגמר הכביש לחיפה והנסיעה ברכבות פסקה כליל („איחוד־רגב" הסיע את הנוסעים שבאו מחיפה עם הרכבת לראש העין — לתל־אביב). סיבות אלו דלדלו את הקואופרטיב, שכרו החדשי של הנהג הגיע ל־6—7 לא"י, ומי שהיה לו בית או דבר בעל־ערך אחר — מכרו כדי קיום עצמו ומשפחתו. מן הראוי לציין, שלמרות מצב זה „איחוד־רגב" לא העלה את דמי־הנסיעה (שהיו אז 20 מא"י), אם־כי היה מורשה וזכאי לכך מכל הבחינות, כי לראשון־לציון — אותו מרחק כמו לפתח־תקוה — עלה אז 30 מא"י.

בקו־העליה

עם פרוץ המלחמה החל המצב להשתפר קמעה, בעקבות העבודה בצבא והתעסוקה המלאה של העובדים שעברו לייצור מלחמתי, אם־כי מאידך הכביד המחסור במכוניות, חלקים וצמיגים. כן קשתה ההאפלה הפרמננטית שרופפה את עצבי הנהג, אף־על־פי־כן שמרו על שלמות התנועה והתגברו על כל המכשולים.

איחוד חדש בלתי־צפוי

התפשטותה המהירה של תל־אביב לצד מזרח והתקרבותה לתחומי קוי „איחוד־רגב" יצרו רקע לסכסוך חדש, הפעם עם „המעביר", וקרו מצדו של זה האחרון כמה מקרים של השגת־גבול. תחילה פגעו בשכ' מונטיפיורי והחשמונאים, אח"כ עשו הסכם עם תושבי „שרונה" האנגלים להסיעם ליפו. היה חשש ששטחי הפגיעה יתרחבו על נקודות־ישוב אחרות, בד־בבד עם התפשטות העיר. המתיחות גברה ועלולה היתה להתלקח תבערה חדשה. באה התערבות המוסדות המתאימים, שהביאה לידי התמזגותם של שני הקואופרטיבים „איחוד־רגב" ו„המעביר" לאחד בשם: „דן".

הקואופרטיב ומוסדותיו

האסיפה הכללית מתכנסת אחת לשנה, שומעת דו"ח כספי ומעשי, מחליטה על ענינים עקרוניים, בוחרת במועצה בת 31 חבר, מתוכה נבחרת הנהלה בת 11 חבר, גם כן בקלפי על־ידי כל חברי הקואופרטיב, הבוחרת מקרבה 4 חברים למזכירות. חברי הועדות למשפטים ופיקוח נבחרים אף הם בקלפי על־ידי כל חברי הקואופרטיב, ואילו הועדות לתרבות, משק, תאונות ותנועה מתמנות ע"י ההנהלה. ראוי לציין, שאין חבר יכול להיבחר למועצה אם לא קיבל לפחות 25% מכל מספר הקולות. תנאי העבודה הם: חלוקה שוה של שעות־העבודה וכן זכות וחובה שוות לעבודה נוספת.

הקואופרטיב במספרים

הקואופרטיב מונה 531 חבר, מהם עסוקים בנהגות 444, בסדרנות ובבקורת — 18, בהנהלת התנועה — 3, מנהל העבודה — 1, במוסך — 53, במשרדים — 12. 258 מכוניות משמשות את כל קוי־התחבורה, עוד 33 נמצאות בבנינן. מיום האיחוד הוכנסו בשרות 47 מכוניות חדשות.

ככל יצירה בארץ, הנרקמת במאמצים חלוציים כבירים, כן ענף זה עבר את כל דרגות הכיבוש החלוצי, המלווה כרגיל חבלי כיבוש, יסורים, צער, רעב, יגון וכוח־עמידה על־אנושי. התחבורה בארץ־ישראל היא אחד המפעלים המפוארים של הישוב ומציין את רמתו התרבותית. ארצות רבות באירופה טרם הגיעו לרמה, לשלמות ושכלול דומה. הנהג שלנו גילה גם גבורה רבה במערכת המאורעות השונים שאירעו בארץ, נסע בדרכים זרועי־מוקשים ותחת מטר יריות שניתך עליו בדרכים, ושמר במאמצי גוף ונפש על שלמות התנועה והקשר בין חלקי הארץ.

„ד ן"

שרות צבורי עירוני ובין עירוני — יפו, פתח־תקוה ותל־אביב רבתי

אגודה שתופית בערבון מוגבל

(לפנים „המעביר" ו„איחוד־רגב")

מפעל התחבורה הגדול ביותר בארץ־ישראל

המשרד הראשי: **תל־אביב, רחוב ארלוזורוב 17, ת. ד. 6038, טל. 4617—4616**

משרדי התנועה: **תל־אביב, רחוב הגליל, פינת רחוב השרון, טלפון 3843**

פתח־תקוה: **טלפון 227, רחוב חיים עוזר, מול גן המייסדים**

רמת־גן: **טלפון 7109**

השרות מתחיל בכל יום משעה 5 בבוקר ועד 24, פרט לקוים מסוימים שהשרות בהם לפי זמנים קבועים

22 קוים עירוניים בגבולות העיר תל־אביב

שרות קבוע **מתל־אביב לפתח־תקוה, בני־ברק, רמת־גן, רמת־גן ב', גבעתיים, כפר אז"ר, כפר אונו, גבעת שמואל והסביבה.**

מפתח־תקוה שרות לכפר סירקין, שכ' בילינסון, גת־רמון, היובל, בהדרגה שרותי תנועה פנימיים בגבולות העיר פתח־תקוה ורמת־גן

שרות מיוחד לרכבות ארץ־ישראל בקו תל־אביב — ראש העין — חיפה

שרות „דן" בפתח־תקוה

(טלפון 227)

(האוטובוסים יוצאים מהתחנה המרכזית בפתח־תקוה)

שעות הנסיעה

מפתח־תקוה ל—

תל־אביב — משעה 5.15 עד 20.00 כל 10—5 רגעים; משעה 20.00 עד 23.00 כל 20—10 רגע (דרך בי"ח בילינסון, תל־נטע, קרית־אריה, קרית־מטלון, צדור, גן־שלמה, פרדס־כץ, בני־ברק, נחלת־גנים, רמת־גן, נחלת־יצחק, מונטיפיורי). ב ח ז ר ה — כנ"ל.

גת־רימון — כפר היובל (דרך כפר גנים ב') 5.20, 6.45, 9.30, 12.15, 13.15, 14.30, 16.30, 17.30, 18.30, 20.00.

ב ח ז ר ה: — 5.30, 7.05, 9.50, 12.35, 13.35, 14.50, 16.50, 17.50, 18.50, 20.20.

כפר־סירקין (דרך שכ' בת־שבע, שכ' חסידוף, שכ' בילינסון) 5.45, 6.15, 7.15, 9.00, 10.00, 11.00, 12.15, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 18.30, 20.00, 22.00.

ב ח ז ר ה: — 6.15, 6.45, 7.45, 9.30, 10.30, 11.30, 12.45, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 20.30, 22.30.

לנוה־עוז: קו מיוחד שלש פעמים ביום.

בהדרגה (דרך שכ' גאולה שכ' פליטי הדבר, חיילים משוחררים אל גבול) 6.45, 10.30, 14.00, 1700, 19.30. האוטובוס חוזר מיד.

התחבורה הפנימית בפתח־תקוה

(הקוים העוברים על פני הרחובות)

קו מספר 1: שכ' גרדלין, תל־נטע, בי"ח בילינסון, חב' הפועלות, קרית אריה, קרית מטלון, צדור, גן־שלמה, תל־אביב.

קו מספר 4: כפר־אברהם, שטמפפר, ברון הירש, פינת ז'בוטינסקי, רוטשילד, קרן קיימת, בי"ח בילנסון ב'.

ב ח ז ר ה: קק"ל, רוטשילד, חובב"צ, מונטיפיורי, ברון־הירש, שטמפפר, כפר־אברהם.

קו מספר 2: חובב"צ, מוהליבר, חפץ־חיים עד בית האינבלידים.

ח ז ר ה: חפץ־חיים, וולפסון, ר' חיים עוזר, התחנה המרכזית.

קו מספר 3: חוב"צ, מוהליבר, חפץ־חיים, אחה"ע, קטרוני, שבזי, מחנה־יהודה.

ב ח ז ר ה: מחנה־יהודה, שבזי, קטרוני, אחד־העם, חפץ־ח"ם, וולפסון, ר' חיים עוזר גרודזינסקי.

קו מספר 5: כפר־גנים א', (רח' דב הוז). ארלוזורוב, טרומפלדור, פיקא, רוטשילד, חובב"צ, מונטיפיורי, ברון הירש, שטמפפר, רמב"ם, וולפסון ועין גנים.

ב ח ז ר ה: אותם הרחובות בתוספת רחוב סוקולוב.

שרות „דן" — ת"א והסביבה

(טלפון 4616)

(האוטובוסים יוצאים מהתחנה המרכזית בתל־אביב)

שעות הנסיעה

מתל־אביב ל—

רמת־גן קו (5): משעה 15.30 עד 20.00 — כל 10—5 רגעים; משעה 20.00 עד 23.30 כל 20—10 רגע.

רמת־גן ב' קו (7): משעה 6.00 עד 22.30 וכן בחזרה משעה 20.00 עד 23.30 כל 0.—10 רגע.

נחלת־גנים—בני־ברק קו (4): משעה 5.15 עד 20.00 — כל 10—5 רגעים; משעה 20.00 עד 23.00 כל 20—10 רגע.

נחלת־יצחק—גבעתיים קו (3): (דרך שכ' ברוכוב, גבעת־רמב"ם, שכ' שינקין, שכ' ארלוזורוב, קרית־יוסף) משעה 5.45 בבוקר עד 20.00 — כל 15—8 רגע; משעה 20.00 עד 23.00 — כל 15.20 רגע.

שכ' מונטיפיורי—שרונה, — בכל מכוניות השרות משעה 5.15 עד 23.30 הלוך וחזור, כל 10—5 רגעים.

גבעת־שמואל—כפר־אונו—כפר אז"ר קו (8): 6.25, 6.55, 7.45, 9.00, 12.45, 13.20, 15.20, 16.25, 17.00, 17.45, 18.30, 19.45, 21.15, 22.45.

פתח־תקוה קו (1): משעה 5.15 עד 20.00 — כל 10—5 רגעים; משעה 20.00 עד 23.30 כל 20—10 רגע.

תל־אביב—ראש־העין—חיפה

האוטובוסים יוצאים		הרכבות	
מיפו	מת"א	מפ"ת	מראש־העין	לחיפה
8.55	9.05	9.29	9.50	11.57
17.40	17.50	18.14	18.36	20.27

חיפה—ראש־העין—תל־אביב

הרכבות		האוטובוסים מגיעים	
מחיפה	ראש־העין	פ"ת	ת"א	יפו
7.00	8.52	9.11	9.30	9.46
15.30	17.22	17.50	18.15	18.25

כרטיסים מאוחדים, אוטו־רכבת, נמכרים בקופת „איחוד־רגב" בבנין התחנה המרכזית. האוטובוסים יוצאים מתל־אביב רציף מספר 6, בתחנה המרכזית. מפ"ת — משרד „איחוד־רגב". מיפו — ליד תחנת־האוטובוסים מספר 3 של „המעביר". בשבתות ובחגים — מתחנת־הרכבת בת"א.

הערות כלליות: במוצאי שבת וחג נפסקת התנועה בשני הכיוונים בשעה 24.00.

מחוץ למכוניות המיוחדות לגבעת־שמואל, יכולים הנוסעים להשתמש בשרות המכוניות של כפר־אונו, כפר־אז"ר, העוברות ליד הכניסה לגבעת־שמואל.

שרות „דרום־יהודה" (טלפון: תל־אביב 4596)

מתל־אביב כוון ל—	שעות הנסיעה	המרחק מת"א
באר־טוביה	5.20, 6.15, 9.00, 10.30, 15, 14, 17.00	47 ק"מ
באר־יעקב	8.15, 8.15, 13.00, 17.30	20 „
בארות־יצחק	15.00	88,5 „
בית־חנן	6.30, 9.30, 13.30, 15.30, 17.45, 21.30	15 „
בית־עובד	5.30, 9.30, 12.30, 15.30, 18.00, 21.30	21 „
בן־שמן	7.00, 10.00, 14.30, 18.00	30 „
בת־ים	5.30 עד 0.15	6 „
גבעת־ברנר	6.30, 10.00, 12.00, 15.30, 16.45, 18.45, 21.00	27 „
גבר־עם	15.15	80,5 „
גדרה	5.30 כל חצי־שעה	33 „
גן־יבנה	6.00, 8.00, 11.30, 13.45, 18.00, 21.30	38 „
גת	15.15	74,4 „
דורות וניר עם, קו רוחמה		86,5 „
חבצלת	ע"י קוי גבעת־ברנר, נען, עקרון, חולדה	24 „
חולדה	5.30, 14.45	33 „
חולון	מ־5.15 עד 0.15	6 „
חפץ־חיים	16.30	40 „
יבנה, קבוצה	6.30, 19.00	38 „
יד־מרדכי	ע"י קו בארות־יצחק	80,5 „
כפר־בילו	ע"י קו גבעת־ברנר, נען, עקרון, חולדה	24 „
כפר־בצרון ויסור בניה, קו גן־יבנה		39 „
כפר־ורבורג	ע"י קו באר־טוביה, בארות־יצחק, גת, נגבה, רוחמה	42 „
כפר־מנחם	5.30, 15.30	48 „
מרמורק	מ־6.00 עד 10.00 כל 30 רגע, מ־10.00 עד 17.00 כל שעה	23 „
מולדת	5.30, 15.00, 17.30	8 „
מקוה־ישראל ונחלת יהודה, קו ראשון־לציון		4 „
נגבה	5.30, 15.15	57,5 „
נטעים	ע"י קו בית־חנן	22 „
ניצנים	ע"י קו גבר־עם	50 „
נס־ציונה וכפר אהרון, ע"י קו רחובות		18 „
נען	5.30, 10.30, 15.00, 17.00	29 „
עיינות	ע"י קוי בית־עובד וגבר־עם	21 „
עקרון	5.30, 6.45, 12.15, 14.45, 17.00	27 „
עזרה ובצרון	5.45, 7.00, 16.30	39 „
רוחמה	14.30	82 „
רחובות וראשון לציון מ־5.15 עד 22.00 כל 15—30 רגע		22 „

רשת קוי התחבורה של „אגד"
פרושה על 215 ישובים בארץ
מחופי ים המלח בדרום
ועד מרומי הגליל בצפון

„אגד" משרת את צרכי הארץ הקמה לתחיה
מהדק את הקשר בין העיר והכפר
בין אזורי התעשיה והחקלאות
בין מרכזי עבודה ושכון
מקומות המרפא והנופש

בכל תחנות „אגד" בארץ מתקבלות חבילות

למשלוח אקספרס

ע"י שרות חבילות אקספרס „אגד"

כל הדרכים מובילים ל„אגד"
„אגד" מוביל בכל הדרכים

שירות „אגד" (טלפון: תל־אביב 4677)

האוטובוסים יוצאים מהתחנה המרכזית בתל־אביב ועוברים את פ"ת כדלהלן:

מת"א־תל־אביב כיוון 5—	שעות הנסיעה	המרחק מת"א
חיפה (מאסף ואכספרס)	מ־5.30 בוקר עד 15.15	87
גוש־נהלל — כפר ברוך	מ־13.45	103
ירושלים — 7.00 בבוקר	מירושלים 15.30	68
טבריה (מאסף) — 7.25 בבוקר		126
עמק הירדן — 15.00		139
עפולה — 7.00, 10.30, 14.45, 13.00		85
בת־שלמה (יקנעם) — 14.15, 15.30		65
משמר־העמק — 15.30		80
חדרה — 5.30 בבוקר עד 17.00		42
בנימינה — פרדס־חנה — 5.30 בבוקר עד 16.15		52—56
זכרון־יעקב — 5.30, 7.00, 8.30, 9.15, 12.10		59
כפר־ויתקין — 6.00, 10.30, 11.30, 16.30		38
גבעת־עדה, כפר־גליקסון — 15.45		58—60
כרכור — 11.30, 15.15 (העברה מחדרה)		53
עין־שמר, גן־השומרון — 7.00, 10.30, 13.00, 15.15		53
כפר פינס, עין עירון 15.15 (העברה בחדרה)		56
עין־החורש, גבעת־חיים 8.30 בבוקר	15.45	38
כפר־ידידיה, כפר־חיים — 16.00		33
בית־הלוי, כפר־מונאש — 5.30, 15.30		33
שדות־ים (קיסריה) 15.30		42
אבן יהודה, נתניה, בית־ליד, בית יצחק — מ־5.30 בבוקר עד 17.30		
כל חצי שעה		21 ,33 ,29
כפר־יונה — 5.30, 7.00 8.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00		30
אביחיל, עין־התכלת — 6.00, 7.30, 9.30, 12.00, 13.30, 15.00, 16.30, 17.00		36 ,38
חבצלת־השרון — 11.00, 13.00, 16.00		38
רעננה, כפר־סבא ורמתיים — מ־5.45 בבוקר עד 18.00		
(רמות השבים בשעה 17.00)		12
הגליל העליון — 6.30 בבוקר עד 13.00 בצהרים עד מטולה		190
רמת־הכובש, קלמניה — 6.00, 12.00, בב.15.00, 17.00		17—19
צופית, שדה־ורבורג — 6.00, 10.00, 12.00, 15.00, 17.00		15
מגדיאל — 7.30, 10.00, 14.30, 16.00, 17.00		11
גוש תל־מונד — 6.00, 8.00 13.00, 17.00		23
קדימה — 17.00		20

„נתיב" בע"מ

פתח־תקוה, טלפון 323

ארגון הנהגים

הובלת
כל סוגי משאות
לכל חלקי הארץ

„מסילות"

ארגון
מובילי משאות

פתח־תקוה
רחוב פינסקר 2 • טלפון 318

„דפנה"

ארגון הובלה
של חיילים משוחררים
בעלי מכוניות משא
פתח־תקוה, רחוב ברון הירש 4

הובלת סחורות, רהיטים
משאות וחמרי בנין
לכל חלקי הארץ

שרות קבוע
פתח־תקוה — תל־אביב וחזרה

הוצאה לפועל בדייקנות
ובאחריות גמורה

„המשא"

פתח־תקוה
אחים לוצקי וד. סקיבין
פתח־תקוה, רחוב פינסקר 2
טלפון 321 • בית שפירא
סניף בתל־אביב, רח' מרחביה 2

משרד להובלת
משאות באחריות
ושרות אדיב

נוסד בשנת 1920

„מיכון"

חברה קבלנית למכון וציוד הפרדסנות והחקלאות בערבון מוגבל

מוציאה לפועל: עבודות חריש בפרדסים בטרקטור D 2 ריסוס פרדסים נגד הכנימה השחורה וכו', עבודות חריש שונות.

משרד החברה: „בית האכר", רחוב נורדוי 7, פ"ת, ת.ד. 69, טל. 224
פתוח בכל יום בשעות 8—10 לפנה"צ, 6—8 בערב

„שלב", הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ

המשרד הראשי:
תל־אביב, דרך פ"ת 30, טלפונים: 4765—2־4641—9־4618—3986

סניפים:
ירושלים, טל. 3026, חיפה, טל. 4394, רחובות, טל. 232, בירות 85־85
סניף פתח־תקוה, רחוב שטמפפר 11, טלפון 231

בנימין ברניצקי

סוכן חברת סוקוני וקום אויל אינק

פתח־תקוה

רחוב פינסקר 13, ת. ד. 19

„חריש"

חברה קואופרטיבית חקלאית בע"מ
חברה קבלנית בארץ ובמזרח הקרוב
לעבודות חקלאיות, לעבודות צבוריות ובמיוחד לעבודות עפר
בנין בריכות עפר, יישור דרכים, תעלות, נקוז והשקאה וכו', ציוד מלא של מכונות חדישות ביותר.
תל־אביב, רח' אלנבי 125, טל. 3122

סוכנות חברת „של" בע"מ

א. פירשטיין ובניו

שמנים, חמרי דלק, זפת,
חמרי ריסוס, ד.ד.ט. וכו'

טלפון 214 • ת. ד. 61
פתח־תקוה, רחוב פינסקר 9

עולמית

חברה ארץ-ישראלית למפעלי
אסבסט-מלט בערבון מוגבל

המשרד הראשי: בנין פלטין תל־אביב
בית־חרושת: פתח־תקוה

יוצרת את התוצרת הבאה:

לוחות אסבסטוס־מלט
שטוחים, בגלים, מקומרים

לשימוש בשביל:

כיסוי גגות, קירות,
בתים מוכנים,
כל הסוגים של בנינים חקלאיים

צנורות אסבסט־מלט, נגד לחץ גבוה

תוצרות עולמית הן עולמיות

סולל־בונה בע"מ

מרכז קבלני של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ־ישראל

המשרד הראשי

חיפה

רחוב הנמל 65, בנין סולל־בונה

ת. ד. 563 טלפון 14—4311

משרדים:

תל-אביב

רחוב לילינבלום 39 ת. ד. 1267 טלפון 7—6031

ירושלים

רחוב בן־יהודה 1, טלפון 2486

פתח-תקוה

רחוב חובבי ציון — פינת מונטיפיורי, טלפון 237

תעשית סיד ואבן בע"מ

חיפה, המרכז, רחוב הנמל 65, טלפון 4691

תל־אביב, רחוב יהודה הלוי 43, טלפון 6036

ירושלים, רחוב בן־יהודה 1, טלפון 2273

o

מחצבות אבן וחצץ לבנינים, לכבישים ולתעשיה — בכל חלקי הארץ.

מפעלים ליצור סיד לבנין, לתעשיה ולחקלאות

מפעלי שיש, מוזאיקה, גבס וכו'.

מחצבות וכבשנים, פתח־תקוה, מגדל־צדק, טלפון 253

„הבונה"

חברה קבלנית לבנין של

„הפועל המזרחי" בע"מ

מוציאה לפועל עבודות בנין

וסלילת כבישים

משרד ראשי:

תל־אביב, רחוב אחד־העם 38

טלפון 2874

רמט בע"מ

חברה קבלנית

להנדסה, סלילה ובנין

o

תל־אביב, רחוב אלנבי 108

טלפון 4898

o

בעלת פטנטים של שיטות בניה

מודרניות ורציונליות ביותר

ספיר — שנדרוביץ

אינג׳. אזרחיים

משרד טכני לבנין ומדידה

רחוב פינסקר 2, פתח־תקוה

א. רודה את **ש. זילברוסר**

מהנדסים

משרד טכני לבנין ומדידה

רחוב חובבי ציון 6, פתח־תקוה

משה גינזבורג

אינג׳ינר וארכיטקט

רחוב חובבי ציון 17, פתח־תקוה

מהנדס **דב רבינוביץ**

משרד טכני לבנין ומדידה

רחוב חובבי ציון, 16, פתח־תקוה

שמואל הרלינג

קבלן לבנין

רחוב פיק״א 29, פתח־תקוה

ירמיהו פיק

קבלן לבנין

רחוב רוטשילד 145, פתח־תקוה

שמחה שנידר

קבלן לבנין

רחוב בלפור 16, פתח־תקוה

בנימין וינשטיין

קבלן לבנין

רחוב ברנדה 24, פתח־תקוה

שכון חדש בכפר אונו

גובל עם שכונת רסקו הקיימת כבר 5 שנים.

מגרשים בני דונם על אדמת הקהק"ל, עם פיתוח מלא ומוכשרים לבניה.
אפשרות לבניה מידית של בתים בודדים ובתים דו משפחתיים במרחק
13 ק"מ מתל־אביב.

קשר תמידי וישיר למרכז העיר, תנאי תשלום נוחים.

לשם קבלת פרטים נא לפנות:

רסקו **תל־אביב, רחוב הר־סיני 2, ע"י רחוב אלנבי 108, טלפון 4604/5**
רסקו **חיפה, רחוב בלפור 11, בית סירה, טלפון 2067**
רסקו **ירושלים, רחוב רטיסבון 5, בית יהלום, מול מוזיאון בצלאל, טל. 4663**

בית חרושת „מרצפיה"

מוזאיקה, צנורות, מדרגות שיש ואבן

המשרד: **תל־אביב, רחוב לבונטין 6, טלפון 2881**

מקום התעשיה: **כביש פתח־תקוה, טלפון פתח־תקוה 242**

סניף ירושלים: **בית ישראל החדשה, טלפון 2644**

לבני סיליקט

חמרי בנין כלליים „חבד" בע"מ

בית חרושת ללבני סיליקט בנחלת־יהודה
חברה לתעשית לבני סיליקט בע"מ
בית חרושת ללבני סיליקט בראשון לציון

המשרד הראשי: **תל־אביב, רחוב יהודה הלוי 41, טלפון 2588, ת.ד. 707**

חברת החשמל לארץ־ישראל

בערבון מוגבל

חיפה

הסנה

חברה א״י לאחריות

בע״מ

חברת הבטוח הגדולה בארץ

סכום הבטוח (חיים) —

4.200.000 לא״י

הכנסה כללית (1946) —

483.200 לא״י

הון וקרנות — 640.000 לא״י

המרכז: ת״א, רח׳ לילינבלום 44

טלפון 4431/2 ○ ת. ד. 805

הסניף: קפת מלוה של העובדים

בנק הפועלים בע״מ

תל־אביב

הנהו המוסד הפיננסי המרכזי של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ־ישראל

הבנק מספק מאמצעיו אשראי למשקים החקלאים, לקואופרטיבים השונים, המאוגדים בהסתדרות העובדים, למוסדות מרכזיים של ההסתדרות ושל הישוב

ההון הנפרע ורזרבה

500.000 לא״י

מנהל עסקי בנק לכל ענפיהם

בנק קפת עם בע״מ

תל־אביב, ירושלים, חיפה

○

עסקי בנק בתנאים נוחים

○

מחלקה מיוחדת
לנירות ערך

○

ב״כ „פרודנשל״
חברת אחריות בע״מ

נעלים שלך

קנית יותר טוב

קנית יותר זול

אם קנית

המשביר לצרכן

פתח־תקוה: חובבי ציון 27

תל־אביב: רחוב הרצל 4

חיפה: רחוב הנמל
בנין המשביר

ירושלים: רחוב יפו

אופק

הסיגריה של הישוב

תחנות-הרדיו החשובות בעולם

גלים קצרים	ק"ס	מטרים
לונדון בי. בי. סי.	26,10	11,49
לונדון בי. בי. סי	21,75	13,79
פיטסבורג, ארה"ב	21,52	13,94
לונדון בי. בי. סי.	17,79	16,86
בונד ברוק, ארה"ב	17,78	16,87
הויצן, הולנד	17,77	16,888
לונדון	15,45	19,42
ותיקן	15,41	19,45
אנקרה, תורכיה	15,34	19,56
סקנקטדי, ארה"ב	15,33	19,57
מוסקבה	15,32	19,59
ציסן, גרמניה	15,28	19,63
פריס	15,243	19,68
לונדון	15,07	19,93
רומא, איטליה	11,81	25,40
מוסקבה	11,795	25,43
בוסטון, ארה"ב	11,76	25,45
ויניפג, קנדה	11,72	25,60
פריס	11,71	25,62
הונה, קובה	11,49	26.11
ליסבון, פורטוגל	9,94	30,18
לונדון	9,64	31,12
בודפשט, הונגריה	961	31,22
לונדון	9,60	31,25
מלבורן, אוסטרליה	9,585	31,31
טהראן	9,575	31,33
ציטן, גרמניה	9,56	81,38
פראג, צ'כיה	9.55	31,41
דלהי, הודו	9,54	31,45
סקנקטרי, ארה"ב	9,53	31,48

גלים קצרים	ק"ס	מטרים
לונדון	9,51	31,55
מדריד, ספרד	9,488	31,62
סופיה, בולגריה	9,33	32.15
ג'ניבה, שווייץ	7,797	38,47
לונדון	7,23	41,49
י. ס. ק. ו.	7,22	41,50
יפו	6,79	44,50
מוסקבה	6,687	44,86
פריס	6,235	48,11
פריס	6,12	49,02
בונד ברוק, ארה"ב	6,10	49,18
לונדון	6,00	49,26
מוסקבה	6,06	49,50
ותיקן	5,96	05,30

גלים בינוניים	ק"ס	מטרים
סטרה זגורה	1402	214,0
פלנס-בורג	1330	225,6
קלגן-פורט	1294	231,8
ורנה, בולגריה	1276	235,1
סאארבריקן	1249	240,2
לנינגרד	1224	245,0
פרנקפורט ע"נ מין	1195	251,0
חרקוב	1185	253,2
מונטה צנרי	1167	257,1
קושיצה, צ'כיה	1159	259,1
לונדון נציונל	1149	261,1
טורינו, איטליה	1140	263,2
מורבסקה-אוסטרבה	1113	269,5
בורדו, צרפת	1077	285,6

א. טרופה

פתח-תקוה, רחוב אבן ספיר, שכ' העובד הציוני

מקבל: פיקוח טכני, הנהלת עבודה, ביצוע רג'י או קבלנות

כבישים, מדרכות, תיעול, גגות, אספלט ובנינים

הישובים שנוסדו בארץ-ישראל עד היום

(ביאור לראשי־התיבות ברשימת הישובים: ק — משמע קיבוץ, קבוצה; מ — מושב; מה — מושבה; יע — ישוב עירוני; ע — עיר; בי"ס — בית־ספר).

עמק בית־שאן: אבוקה (ק), בית־יוסף (מ), חרמונים (ק), טירת־צבי (ק), כפר־רופין (ק), מסלות (ק), מעוז (ק), נוה־איתן (ק), ניר־דוד (ק), שדה־אליהו (ק), שדה־נחום (ק), עין־הנציב (ק).

עמק־יזרעאל: אלראי (מ), בית־אלפא (ק), בית־השיטה (ק), בית־שערים (מ), בלפוריה (מ), גבע (ק), גבעות־זייד (ק), גבת (ק), גניגר (ק), הזורע (ק), השרון (ק), רמת־דוד (ק), זרעים (ק), חפצי־בה (ק), טבעון (ק), יקנעם (מ), כפר־ברוך (מ), כפר־גדעון (מ), כפר־החורש (ק), כפר־יהושע (מ), כפר־יחזקאל (מ), מזרע (ק), מרחביה (ק), מרחביה (מ), משמר־העמק (ק), נהלל (מ), עין־חרוד (ק), עיינות (ק), רמת־דוד (ק), עפולה (מה), רמת־ישי (ק), שריד (ק), שדה־יעקב (מ), שער־העמקים (ק), תל־יוסף (ק), תל־עדשים (מ).

עמק־זבולון: אושה (ק), יגור (ק), כפר־אתא (מ), כפר־ביאליק (יע), כפר־המכבי (ק), כפר־חסידים (מ), כפר־מסריק (ק), משמר הים (ק), נשר (יע), עין־המפרץ (ק), עיר־גנים (יע), קרית־ביאליק (יע), קרית־חיים (יע), קרית־חרושת (יע), קרית־מוצקין (יע), קרית־עמל (יע), קרית־שמואל (יע), רמת־יוחנן (ק), רגבה (מ).

עמק־חפר: אביחיל (מ), אלישוב (מ), בית־רואי (מ), ביתן (מ), גבעת־חיים (ק), גן חפר (מ), חבצלת־השרון (מ), חיבת־ציון (מ), חגלה (מ), כפר־ידידיה (מ), כפר־הרא"ה (מ), כפר־ויתקין (מ), כפר־חיים (מ), מעברות (ק), משמר־השרון (ק), מכמורת (ק), נירה (מ), עין־העובד (מ), כפר־מונש (מ).

עמק־הירדן: אפיקים (ק), אשדות־יעקב (ק), גנוסר (ק), גשר (ק), דגניה א' (ק), דגניה ב' (ק), טבריה (ע), כנרת (ק), כנרת (מה), כפר־נתן (מ), מגדל (מה), מנחמיה (מה), מסדה (ק), נהרים (יע), עין־גב (ק), שער־הגולן (ק).

גליל עליון: אילון (ק), אילת־השחר (ק), ארגון־ירושלים (מ), בית־הלל (מ), ביריה (ק), דן (ק), דפנה (ק), חניתה (ק), נאות־מרדכי (ק), יסוד־המעלה (מה), כפר־בלום (ק), כפר־גלעדי (ק), כפר־סולד (ק), מחנים (ק), מצובה (ק), מעלה־החבשן (ק), משגב־עם (ק), משמר־הירדן (מה), מטולה (מה), צפת (ע), ראש־פינה (מה), רמים (ק), שאר־ישוב (מ), יחיעם (ק), שדה־נחמיה (ק), שמיר (ק), שפר (ק), עין־זיתים (מ), מעין־ברוך (מ).

גליל תחתון: סג'רה (מה), בית־גן (מה), בית־קשת (ק), בני־ברית (מ), הזורעים (מ), טירה (מ), דברת (ק), יבנאל (מה) כפר־חטים (מה), כפר־תבור (מה), מצפה (מה), משמר־השלושה (מ), פוריה־ביתניה (ק), שרונה (מ), חמרה (ארגון־הגליל) (מ), עמיעד (ק), כפר־קיש (מ).

שרון דרומי: אבן־יהודה (מה), באר־גנים (מה), בית־יהושע (ק), בית

יהודה הלוי (מ), גבעת־חן (מ), גליל ים (ק), גאולים (מ), גן־חיים (מ), גניגר (מ), המעפיל (ק), הדר (מה), הרצליה (מה), חרות (מ), ירקונה (מ), כפר־הס (מ), כפר־יונה (מה), כפר־יעבץ (מ), כפר־מל"ל (מ), כפר־נטר (מ), כפר־סבא (מה), כפר־שמריהו (מ), מגדיאל (מה), עין־ורד (מ), צופית (מ), צור־משה (מ), קדימה (מה), קלמניה (חוה), קרית־שאול (מ), רמות־השבים (מ), רמת־הדר (מ), רמת־הכובש (ק), רמת־השרון (מ), רמת־טיומקין (מ), רמתיים (מ), ר'עננה (מה), רשפון (מה), שדה־ורבורג (מ), שפיים (ק), תל־יצחק (ק), תל־מונד (מה), תל־צור (מ), בצרה (מ), יקום (ק), בני־ציון (מ).

שרון צפוני: בנימינה (מה), גן־השומרון (מ), גן־שמואל (ק), חדרה (מה), כפר־ברנדס (מ), כפר־פינס (מ), כרכור (מה), מגד (מ), משמרות (ק), נרבתה — מענית (ק), עין־עירון (מ), עין־שמר (ק), פרדס־חנה (מה), קיסריה (שדות־ים) (ק).

שומרון: בית־אורן (ק), בת־שלמה (מה), גבעת־עדה (מה), דליה (ק), זכרון־יעקב (מה), חיפה (עיר), כפר־גליקסון (ק), מעין־צבי (ק), מעפילים (ק), עין־השופט (ק), עתלית (מה), קדם (יקנעם) (מ), רמת־יצחק (ק), רמת־השופט (ק), שפיה (בי"ס), תל־צור (מ).

יהודה: באר־טוביה (מ), באר־יעקב (מה), בהדרגה (מ), בית־חנן (מ), בית־עובד (מ), בן־שמן (מ), בן־שמן (בי"ס), בניה (ק), בני־ברק (יע), בצרון (מ), בת־ים (יע), גבעת־ברנר (ק), גבעת־השלושה (ק), גבעתיים (יע), גזר (ק), גבתון (מ), גדרה (מה), גן־יבנה (מה), גן־שלמה (ק), גת־רמון (מ), הרטוב (מה), חולדה (ק), נוה־אילון (ק), חולון (יע), חפץ־חיים (ק), טירת־שלום (מ), יבנה (ק), יפו (עיר), ירושלים (עיר), כפר־אברהם (מ), עין־צורים (מ), כפר־אהרון (מה), כפר־אוריה (מ), כפר־אז"ר (מ), כפר־ביל"ו (מ), כפר־גנים (מה), כפר־ורבורג (מ), כפר־יהוד (מ), כפר־מנחם (ק), כפר־מרמורק (מ), כפר־סירקין (מ), כפר־עציון (ק), מוצא (מה), משואת־יצחק (מ), מוצא עלית (מ), מחנה־יהודה (מ), מעלה־החמישה (ק), מקוה־ישראל (בי"ס), נוה־יעקב (מ), נחלת־יהודה (מ), קידמה (ק), נחלת־יצחק (יע), נטעים (מ), נס־ציונה (מה), נער (ק), עטרות (מ), עין־גנים (מ), עיינות (חוה), מסלע (ק), עקרון (מה), פתח־תקוה (עיר), קרית־ענבים (ק), ראשון־לציון (מה), רחובות (מה), רמת־גן (יע), רמת־רחל (ק), שכונת־אונו (מ), שכ' בילינסון (מ), תל־ליטוינסקי (יע), תל־אביב (עיר).

בקעת ירדן: בית־הערבה (ק), רביבים—תל־צופים (יע).

דרום והנגב: באר־שבע (מ), גבולות (ק), גת (ק), דורות (ק), מחר (ק), מצפה־הים (ק), נגבה (ק), ניצנים (ק), רבת־אשלג (ק), רוחמה (ק), שדמות (ק), גל־און (ק), תקומה (מ), באר (ק), נירים (ק), אורים (ק), נבטים (ק), חצרים (ק), משמר־הנגב (ק), שובל (ק), כפר־דרום (ב), מבטחים (ק), שרשים (ק), עלומים (מ).

שפלת עכו: עברון (ק).

ידיעות לכול

1. היהודים בעולם

א. בשנת 1840 היו 4½ מליון יהודים בעולם
" 1890 " 8 " " "
" 1900 " 11 " " "
" 1939 " 17 " " "
" 1947 " 11 " " "

ב.

	1939	1937
לפני המלחמה האחרונה היו באירופה	82%	28%
באמריקה	10%	54%
ארץ ישראל	1%	6%
שאר הארצות	7%	12%

2. שונות

ג. 70.000 איש בישוב מתפרנסים ממלאכה ותעשיה.

ד. חלקם של היהודים בין תושבי הארץ — 34%
" באדמת הארץ — 7%
" בהכנסות הממשלה — 75%

ה. 100.000 תלמידים עברים מתחנכים בכל בתי־הספר בארץ
700 מוסדות־חינוך מקיים הישוב.
4000 מורים

3. העליות

ו.

העליה הדתית בשנת	1880 — 1850	העלתה	30	אלף איש
" הראשונה "	1900 — 1881	"	25	" "
" השניה "	1914 — 1901	"	40	" "
העליות הבאות "	1934 — 1918	"	200	" "
" " "	1946 — 1935	"	300	" "

4. אוכלוסי היהודים בארץ

ז.

בשנת	1868 12000	בשנת	1927 158000
"	1900 50000	"	1936 400000
"	1912 90000	"	1947 650000

ח. 1.845.000 דונם אדמה בידי יהודים
מזה 900.000 דונם לקרן הקיימת.

ידיעות הארץ בקיצור

עבר הירדן מערבה משתרע על 26,330 ק"מ ומונה 1,600,000 נפש, מזה 600,000 יהודים; עבר הירדן מזרחה — 40,000 ק"מ, 300,000 נפש, בלי יהודים.

שטח הארץ מערבה לירדן, כדי 26 מיליון דונם, מחולק לשלושה אזורים מקבילים, המשתרעים מצפון לדרום: מישור חוף הים, איזור ההרים, עמק הירדן, עמק יזרעאל.

מישור החוף הוא האיזור עשיר־המים החשוב ביותר מבחינת התוצרת החקלאית (עצי־הדר, גפנים, שקדים וכד'). חלקיו: השפלה והשרון (כאן עמק־חפר, שטח ההתישבות הלאומית החדשה), עמק־זבולון במפרץ חיפה, מרכז חדש לתעשיה ושיכון. עמק־יזרעאל — אוצר־הדגן של ארץ־ישראל משנים קדמוניות, הובראו מביצות ומנגע הקדחת על־ידי הקרן הקיימת לישראל זה עשר שנים ויותר — פלחה ומשק מעורב. עמק הירדן — האקלים והצמחיה סובטרופיים. בתרצ"ח נרכשה הקונצסיה לפיתוח החולה, שבה משתתפות חברות שונות ובתוכן הקרן הקיימת. הנגב העומד עדיין בשממותו (5 נפשות לכל ק"מ) עתיד להיעשות איזור חשוב להתישבות עם פתרון שאלת המים.

איזור ההרים. שרשרת הרים חוצה את הארץ לארכה (המשך הלבנון בסוריה, שגבהו עד 3000 מטר, החרמון — 2760 מ'); הגבוהים שבהם: העצמון (בגליל) — 1198 מ', הרי יהודה — עד 895 מ', הר עיבל — 938 מ', הר גריזים — 866 מ', התבור (בעמק־יזרעאל) — 562 מ', הכרמל — 552, וה' הגלבוע — 518 מטר.

מקורות המים. הירדן זורם דרך ים סוכמי (חולה) וים כנרת (208 מטר למטה מפני המים בים התיכון) אל ים המלח (380 מטר למטה מפני ים התיכון) — השקע העמוק ביותר בכדור הארץ. במקום הישפך הירמוך לתוכו — מפעל החשמל המרכזי. מהנהרות והנחלים יצויינו: הקישון והנעמן בעמק־זבולון, נחל־אלכסנדר בעמק־חפר, הירקון בשרון. מי־התהום מועלים בשנים האחרונות בשפע על־ידי קדיחה עמוקה עד כדי 300 מטר.

האקלים — כרגיל בחופי ים התיכון, ימים מחוסרי־שמש — רק כ־15 בשנה, גשמים — רק בארבעת החדשים דצמבר—מרס, רוחות־מערב קרירים, רוחות־מדבר חמים ממזרח (חמסין).

השלטון — ארץ מנדט מטעם חבר־הלאומים בהנהלת בריטניה; בראשה נציב עליון ומועצה מייעצת, המורכבת מ־14 ראשי־המחלקות של הממשלה. היהדות העולמית מיוצגת על־ידי הסוכנות היהודית, הישוב העברי בארץ מאורגן בכנסת־ישראל ובראשה הועד הלאומי.

החוק — תורכי, בחלקו אנגלי. עניני דת ומשפחה נחתכים, אצל היהודים, על־פי בתי־דין דתיים על־ידי הרבנות הראשית (שני רבנים ראשיים, אשכנזי וספרדי).

המטבע לירה א״י — לירה אנגלית (לי״ש) ; 100 גרוש א״י — 1000 מיל.

מדת הקרקע עד 1928 הדונם הישן (919 מטר מרובע — 1600 פיק), כעת הדונם המטרי (1000 מטר מרובע) ; הפיק, 0.58 ממ״ר מקובל כמידת קרקע בעיר.

ערי הארץ העיקריות : ירושלים — בירת הארץ, העיר השניה בגדלה, מונה למעלה מ־160,000 נפש, בהם 100,000 יהודים (היהודים מהווים 63% בין תושבי ירושלים). המוסדות הלאומיים המרכזיים שלנו כולם בירושלים, מקום מרכז השלטון בארץ.

תל־אביב היא הגדולה בערי הארץ, מונה למעלה מ־180,000 תושבים, שכולם יהודים ; עם השכונות העבריות, המצורפות ליפו, עולה מספר תושביה ל־200 אלף ומעלה. מרכזה המסחרי והתרבותי של הארץ ; מרוכזת בה גם תעשיה גדולה.

חיפה היא מרכז החרושת הכבדה, התחבורה והמסחר של ארץ־ישראל ; מספר תושביה — 130,000, מזה 67,000 יהודים — 51% מכלל האוכלוסיה. תושבי הקריות שבעמק־זבולון נכללים במספר זה.

פתח־תקוה מונה למעלה מ־25 אלף יהודים ; מרכז לחקלאות (פרי־הדר) ותעשיה.

שאר ערי הארץ שבהן גרים יהודים : טבריה — 11,000 תושבים, בהם 7,000 יהודים ; צפת 10,000 תושבים, בהם 2000 יהודים, יפו 75,000 תושבים, ביניהם 18,000 יהודים.

מהות המועדים וימי הצום בישראל

שבת — „ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת וינפש, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך, עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך״.

פסח — מיום ט״ז לחודש ניסן עד כ״א בו (ועד בכלל). בחו״ל מוסיפים לחוג עוד יום אחד וקוראים לו „אחרון של פסח״. חג הפסח הוא ראש וראשון לחגי השנה ומשמש יסוד להם ונקרא בשם „זמן חרותנו״, בו יצאו אבותינו לחרות משעבוד. „פסח״ על שום מה ? — על שום שפסח ה׳ על בתי ישראל במצרים בהרגו את בכורי מצרים. וחג המצות נקרא על שם המצות שאנו אוכלים בו. על שם זמנו של החג הוא נקרא גם חג־האביב.

ימי־ספירה — כשבית־המקדש היה קיים היו מקריבים ביום שני של חג הפסח על המזבח עומר אחד מן התבואה החדשה לאות התחלת הקציר ; רק אחרי הקרבת העומר מותר היה לאכול „חדש״, ז״א מתבואת השנה

החדשה. מאותו יום היו סופרים ארבעים ותשעה ימים, שבעה שבועות וביום החמישים חוגגים את חג־השבועות לאות גמר הקציר. ימי־הספירה היו ימים של שמחה לעמנו כשישב על אדמתו, אולם מימי מרד בר־כוכבא וכשאבדה עצמאותנו — הפכו ימי־הספירה לימי־אֵבל לזכר הגבורים שהקריבו נפשם בעד חרות העם.

פסח שני — אור לי"ד אייר. יום זה היה מיועד להקריב את קרבן־הפסח על־ידי אותם האנשים שלא הספיקו להקריב במועדו בחודש ניסן, או שהיו רחוקים מירושלים, או טמאים. נוהגים ביום זה לאכול קצת מאכלי־פסח לזכרון.

ל"ג בעומר — יום זה יוצא מכלל „ימי־הספירה" האבלים. הנוער חוגג לזכר גבורי בר־כוכבא, מבעירים מדורות, עורכים טיולים, והילדים עושים חרבות־עץ וקשתות לזכר המלחמה ברומאים.

שבועות — בגמר הספירה חוגגים את חג־השבועות, כלומר חג הקציר. החג חל אור לז' סיון. בארץ חוגגים יום אחד ואילו בחו"ל יומיים. החג קשור עם „מתן תורה" — מעמד הר סיני. קוראים לחג זה גם בשם חג־הבכורים, בו היו בני־ישראל מתחילים להביא לבית־המקדש את ראשית ביכורי אדמתם למחנה. הפיוט „אקדמות" מוקדש לחג.

י"ז בתמוז — הוא יום צום. ביום זה הובקעה חומת ירושלים הבצורה והאויב נכנס אל העיר והחריבה.

שלושת השבועות — החל מי"ז תמוז עד תשעה באב הם ימי מפלת ירושלים וחורבנה, בשבועות אלה אין עורכים חתונות.

תשעת הימים — אלה הם תשעת הימים האחרונים מראש חודש אב ועד התשיעי בו, בהם מרבים באבלות, אין אוכלים בשר ואין שותים יין, חוץ משבת.

תשעה באב — ביום זה חרב בית־המקדש הראשון ע"י נבוכדנצר מלך בבל וגם בית־המקדש השני חרב על־ידי טיטוס הרומאי. בתאריך זה אירעו עוד מאורעות רעים, נכבשה העיר ביתר — מבצרו של בר־כוכבא, גורשו היהודים מספרד, פרצה מלחמת־העולם הראשונה וכו'.

חמישה־עשר באב — הרבה זכרונות היסטוריים קשורים ביום זה. כשבית־המקדש היה קיים, הכינו בו לכל השנה עצים לאש־התמיד. ביום זה היו בנות ישראל יוצאות למחולות ושירים בכרמים, והבחורים בוחרים להם נשים מקרבן.

ימי־הסליחות — כשבוע ימים לפני ראש־השנה מתפללים באשמורת הבוקר או בחצות הלילה תפילות מיוחדות וממשיכים בהם עד יום הכפורים. תוכן התפילות — בקשת סליחה מאת ה' על החטאים.

ראש־השנה — שני הימים הראשונים של חודש תשרי הם ימי ראש־השנה לישראל. זהו חג גדול אך השמחה מועטת בו, כיון שרובו מוקדש לתפילה ולבקשה על חיים ושלום, פרנסה ובריאות. מנהג הוא ללכת ביום השני של החג אל הנהר או הים להתפלל את תפילת ה„תשליך" המסורתית.

יום־הכפורים — חל ביום העשירי לחודש תשרי. יום זה כולו קודש לתפילה ותחנונים, אין אוכלים בו, אין רוחצים ואין עושים בו כל מלאכה. הצום מתחיל עם ערוב היום בערב יום הכיפורים ט' תשרי.

סוכות — חל אור ל־ט"ו תשרי ונמשך שמונה ימים. „בסוכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם". בחו"ל חוגגים תשעה ימים. לחג קוראים „חג־האסיף", משום שבזמן הזה אוספים בארץ את התבואה ואת היין מן השדות והכרמים. הוא גם „זמן שמחתנו". שבעת הימים הראשונים יושבים בסוכה, ובעת התפילה מברכים על האתרוג, הלולב והערבות. בחג זה משולבים הרבה מנהגים יפים, כגון שמחת „בית השואבה" — זכר לתהלוכה שהיתה יוצאת מבית־המקדש אל נחל השלוח שליד ירושלים. כן מנהג הושענות, עם הקפת המזבח, ועוד. היום האחרון נקרא „שמיני עצרת". ביום זה היו היהודים באים לעצרה (אסיפה גדולה) לבית־המקדש וקוראים בתורה.

חנוכה — חל אור לכ"ו כסלו זכר לחנוכת בית־המקדש בימי החשמונאים. בימי מלך החשמונאים, כשכבשו בחזרה את ירושלים מידי אנטיוכס אפיפנוס מלך סוריה וטיהרו את בית המקדש, הדליקו נרות שמונה לילות וקבעו חג שמונת הימים.

עשרה בטבת — הוא יום צום, התחיל המצור של נבוכדנצר על ירושלים, שהביא לידי חורבנה.

ט"ו בשבט — יום זה הוא „ראש־השנה לאילנות", ואכן נוהגים בו לנטוע עצים בארץ. בחו"ל מעלים היהודים את זכר היום באכילה מפרי הארץ.

תענית אסתר — הצום חל ביום י"ג באדר על שם אסתר המלכה, מלכת פרס ואשת אחשורוש מלך פרס ומדי. ביום זה נשקפה ליהודים בפרס סכנת השמדה.

פורים — חג זה חל למחרת תענית אסתר היינו בי"ד אדר על שם הפור שהפיל המן להשמיד את היהודים ואסתר הפרה את עצתו. בשנה מעוברת, ז. א. בשנה שיש בה אדר א' ואדר ב', עושים פורים באדר שני והימים י"ג וי"ד אדר א' נקראים אז בשם „פורים קטן".

רוט ושות'

תעשית קמח וכל מיני תבואות

בטחנת השרון פתח־תקוה

רחוב שטמפפר 137 טלפון 306

אחים עובד

פתח־תקוה

רחוב ברון הירש 12, טלפון 308

ספקים ראשיים לפ"ת והסביבה לתבואות, זרעים וכל מיני הספקה חקלאית

סוכנות ותעשית גריסים וקטניות

מצות חרות

בערבון מוגבל

תל־אביב — רמת־גן

המצה המצטינת

טלפון 5957

פחטר את איזנברג

בית מסחר תבואות ומספוא

הספקה ללול ולרפת

פתח־תקוה

רחוב ברון הירש 1

מחירים נוחים • שרות אדיב

מאפיה קואופרטיבית פת

בערבון מוגבל

פתח־תקוה, רחוב קטרוני 55

נוסדה 1930

העבודה ההיגיינית

ערובה לטיב הלחם

אכלו לחם פת

ממאפיה מודרנית חדישה

„עץ הזית"

ביח"ד לשמן וסבון

ח. ליבוביץ ובניו

קרית אריה, טלפון 332

משרד: תל־אביב, רחוב זבולון 10

טלפון 5776

תוצרת תנובה

תמיד

על

שולחנכם

אכלו את החמאה הטהורה

„גוש חלב"

המיוצרת ע"י תעשית תוצרת חלב

אחים כץ

פתח־תקוה, רחוב רוטשילד 44

גסטרונומיה

שמואל זיגל

(נוסדה 1925)

המרכז המסחרי, פתח־תקוה

מכולת מסוג משובח

שרות אדיב

ומהיר

קפה, נקניקיה ומכירת משקאות משכרים וקרים, סנדביצים, עוגות ובירה בכוסות

שרות אדיב

קפה שור

פתח־תקוה, רחוב פינסקר 5

חברת ליבר בע"מ

○

בית חרושת

לקקאו, שוקולדה

וממתקים

○

תל־אביב, רחוב רענן 1

ת. ד. 138, טלפון 5074

„פינת הפרח"

חנות לפרחים, עצי פרי טרופיים

וסובטרופיים, עצי נוי

וכל מיני שתילים

•

סדור תכניות לגינות ועיבודן

•

אגרונום גרינברג

רחוב רוטשילד 71

פתח־תקוה

צלמניה

ובית מסחר לצרכי צלום,

פיתוח, הדפסה והגדלות

נ. בן־נועם

פתח־תקוה, רחוב פינסקר

בית פרטי: רחוב חובבי ציון 38

בית מסחר

טריקוטז', תמרוקים, קוסמטיקה,

צעצועים וקונפקציה

במבחר גדול

דוד טזרטס

פתח־תקוה, רחוב שטמפפר 10

צ י ג ל ר

בית מסחר ל ה ל ב ש ה

לגבר ולילד

•

פתח־תקוה, רחוב חובבי ציון 36

„ה נ ה"

בית מסחר לסחורות ארץ־ישראל

ואנגליה

•

סניף פתח־תקוה

רחוב חובבי ציון 31

ש. פרידמן ובניו

כרמל אוריגינל

חיפה—פתח־תקוה

יקבים ובתי חרושת לכל מיני יינות ומשקאות טבעיים

המשרד הראשי: פתח־תקוה, ת. ד. 18, טלפון 263

העלה על שולחנך בחגים ובכל ימות השנה מיינות הטעם והאיכות

המשובחה של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

כרמל מזרחי

טעים, מזין, מעודד, מבריא ומחַסן

חברת כרמל מזרחי, רחוב חובבי ציון 38, פתח־תקוה

חברת מעדן

מחסני קירור בע"מ

תל־אביב

רחוב השוק 5 ● טלפון 2254

הראשון בא"י — נוסד 1921

●

מחסני קירור מודרניים ביותר להחסנת כל מיני סחורות וצרכי מזון בטמפרטורות הדרושות

אוקוו

בית מסחר לרדיו, קירור, בישול והסקה חשמלית

o

מעבדה לתיקוני רדיו אינסטלציות ותיקונים

o

סידור רמקולים לאספות

o

רחוב חובבי ציון 36

פתח־תקוה

החברה המאוחדת לקדוח

בערבון מוגבל

תל־אביב, רחוב נחלת־בנימין 57

ת. ד. 2223 • טלפון 2030

מאחדת בתוכה את חברות הקדוח הגדולות והותיקות בארץ

•

מוציאה לפועל קדוחי מים בכל עומק וקוטר נדרש ובכל שכבות קרקע. מספקת את כל החמרים הדרושים לביצוע יעיל של עבודות הקדוח

בקרית מטלון

בתים מוכנים למכירה

בני 3 — 3½ חדרים

במחירים ותשלומים נוחים

•

המשרד:

חברה א"י לבנין וקבלנות

רחוב מרכז מסחרי 26

ת ל־א ב י ב

טלפון 4979

ז. וילנציק ובניו בע"מ

סחורות ברזל

המרכז: תל־אביב, אלנבי 123

טלפון, 3470, ת. ד. 2077

סניפים: תל־אביב, רח' בצלאל 2

רמת־גן, רחוב ביאליק

מן וברמן בע"מ

תל־אביב, ת. ד. 436, טל. 4655/6

ירושלים, ת. ד. 97, טלפון 4004

חיפה, ת. ד. 1451, טלפון 4104

תכשירים פארמאצבטיים, ויטאמינים, אלקאלואידים וחמרים חימיים עדינים

תוצרת מהימנה

א ס י ה

מעבדות חימיות בערבון מוגבל

פתח־תקוה, טלפון 244 — תל־אביב, ת. ד. 1423

„ס י ב" בע"מ

מטות כותנה

פתח־תקוה — רמת־סיב

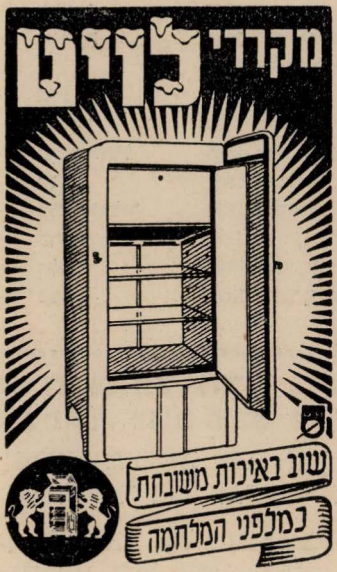
משרד: תל־אביב, רחוב יהודה הלוי 19, טלפון 5130

יעקב לב ובניו בע"מ

בית חרושת לקופסאות פח

מיצרים קופסאות פח בשיטות החדישות ביותר

פתח־תקוה, דרך פתח־תקוה—ת"א

מקרדי קוויט
שוב באיכות משובחת
כמלפני המלחמה

לוח ההמצאות

בשנת		הממציא
1250	אבק־שריפה	— שורץ
1302	קומפס	— גיאיה
1450	דפוס	— גוטנברג
1500	שעון־כיס	— חלה
1590	מיקרוסקופ	— ינסן
1605	טרמומטר	— דרבל
1608	טלסקופ	— גלילי
1643	ברומטר	— טרקלי
1650	משאבת־אויר	— גוירקה
1656	שעון־פנדל (מטוטלת)	— הויגנס
1709	חרסינה (פרצלן)	— בוטגר
1711	פסנתר	— כריסטופול
1768	מכונת־קיטור	— וט
1782	אוירון	— מונטגופליר
1785	מטויה	— כרטויגט
1790	גלבניזציה	— גלבני
1799	טלגרף	— כפה

בשנת		הממציא
1802	צלמניה	— ודגווד
1804	מכונת־תפירה	— הובה
1806	ליטוגרפיה	— זנפלדר
1807	אנית־קיטור	— פולטן
1810	מכבש מהיר	— קניג
1812	לוקומוטיב (קטר)	— סטפנזון
1829	בורג־אניה	— רסל
1833	גפרורים	— קמרר
1835	תמונות־אור	— דגורה
1840	תו הדואר (בול)	— כלמרס
1840	טלגרף	— ויטשטונד
1860	טלפון	— ריס
1865	מנורת־גז	— אוויר
1867	דינמיט	— נובל
1883	פטיפון	— אדיסון
1883	מנורת־חשמל	— אדיסון
1883	ראינוע	— אדיסון
1897	טלגרף אלחוטי	— מרקוני

חברת נאמני הדר בע"מ

פתח־תקוה, רחוב חובבי־ציון 6

שיווק ומשלוח פרי הדר

רסוס וגפור עצי הדר, גני פרי וירקות

שרות נאמן ואחראי של טובי בעלי המקצוע

ביאות כח בכל מושבות ההדרים

ברכות שחיה

ברכות מכבי־אבשלום מצטינות במימיהן הזכים והצוננים ובסדוריהן המשוכללים, עומדות לרשות הקהל מ־8 בבקר עד 12 בלילה

צו ההיגיינה הוא — רחיצה במים צוננים בחדשי הקיץ החמים

מוסדות תל־אביב

מוסדות ממשלתיים

משרדי המחוז — אחד־העם 13
מחלקת־העבודה — אלנבי 132
מחלקת עבודות ציבוריות — גבעת הרצל
מחלקת־העליה — אלנבי 132
משרדי ספרי־האחוזה — אלנבי 132
אפוטרופוס רכוש האויב — יפו—ת"א 1
מפקח על בנין ערים — אלנבי 138
משרד־הבריאות — השחר 7
בית משפט־השלום — יהודה הלוי 14
בית־המשפט המחוזי — יהודה הלוי 35
משרד ההוצאה־לפועל — יהודה הלוי 38
משרד מס־ההכנסה — ליליבלום 37
המפקח על המזונות — יפו—ת"א 1
חקלאות ידיג — רח' מקוה־ישראל
מחלקת־החינוך — שדרות רוטשילד 30
בית־המכס — תחנת־הרכבת.
משרד המדידות — יהודה הלוי.

מוסדות ציבוריים

עירית תל־אביב — רח' ביאליק 27, טל. 4201
מגבית ההתגייסות וההצלה — ליליבלום 41, טל. 4621
מגן־דוד אדום — מזא"ה 13, טל. 4333
חברת־החשמל — החשמל 17, טל. 4343
מוזיאון ת"א — שד"ר 16
המפדה האזרחי — שד"ר 288, טל. 2348
הסוכנות היהודית — נחלת־בנימין 69, טל. 4361
ועד הקהילה והרבנות — יבנה 18
הקרן־הקיימת — צבי שפירא 11, טל. 4483
בית־ביאליק — ביאליק 22
ועד־הלשון — ביאליק 22
בית־הבריאות שטראוס — בלפור 14
ויצ"ו — סמטת בית־השואבה 8, טל. 4538
מועצת הפועלות לילינבלום 41, טל. 4224
קרן־היסוד — סמטת בית־השואבה 8, טל. 3781
בית־עולים — העליה 53
איגוד תוצרת הארץ — מונטיפיורי 13, טל. 2624

אגודת הסופרים — זמנהוף 42, טל. 2896
אירגון השומרים בא"י — לילנבלום 29, טל. 5628
עולי פולניה — לילינבלום 15
אגודת העתונאים — שד"ר 27, טל. 4767
התאחדות בעלי־התעשיה — מונטיפיורי 13, טל. 4266
התחאדות האכרים — אלנבי 108, טל. 3267
התאחדות המודדים — אלנבי 120
התאחדות הסוחרים — הרצל 4, טל. 5668
„ בני הישוב — נחלת־בנימין 18
„ התימנים — עליה 1
הסתדרות העובדים — אלנבי 115, טל. 4224
„ „המזרחי" — אחד־העם 48, טל. 4474
„ הפועל־המזרחי" אחד־העם 108,
„ הציונים הכלליים — מונטיפיורי 27, טל. 2953
„ הרופאים — יבנה טל. 3752
„ רופאי־השיניים — אחד־העם 56
„ הפקידים — בן־יהודה 73
„ העובדים הספרדים — יהודה הלוי טל. 4450
„ העובד הציוני — מקוה־ישראל 2, טל. 4768
המרכז החקלאי — אלנבי 126, טל. 4361
הסת. המורים בא"י — שטראוס 5, טל. 4282
הסת. העובדים הלאומית — נחלת־בנימין טל. 3396
אגודת ישראל טל. 5624
„אגד" טל. 4677, שדרות רוטשילד 1
„דן" טל. 4616 רח' ארלוזורוב 17
דרום יהודה טל. 4596, רח' הרצל בית קרסו

בתי חולים בתל-אביב

„אסותא" — רחוב קורדובה טל. 4241
„הדסה" — בלפור 8, טל. 4245
דנציגר — גרוזנברג 11, טל. 5288
פרויד — יהודה הלוי 9
שטיין — גרוזנברג טל. 3233
הירקון — על יד הירקון

מרכזי קופת-חולים

„ של הסתדרות — בן־עמי 14, טל. 4591
„ לעובדים לאומית — נחלת־בנימין, טל. 5176
„ עממית — לילינבלום 40, טל. 2718

תנועת האוטובוסים בתוככי תל־אביב

(הקוים העוברים על פני הרחובות)

קו מספר 1: אלנבי, עליה, מרכז מסחרי, זבולון, וולפסון, שוק העליה;
חזרה — עליה, אלנבי, שפת הים.

קו מספר 2: אלנבי, נחלת־בנימין, גרוזנברג, השחר, אחד־העם, הרצל—סלמה;
חזרה — הרצל, אחד־העם, רמב"ם, אלנבי, שפת הים.

קו מספר 3: השרון, הגליל, סלומון, השומרון, דרך פ"ת, דרך יפו—ת"א;
חזרה — שדרות המלך ג'ורג', דרך יפו—ת"א, דרך פ"ת,

קו מספר 4: הגליל, סולומון, השומרון, דרך פ"ת, אלנבי, בן־יהודה, ירמיהו;
חזרה — בן־יהודה, אלנבי, דרך פ"ת, השומרון, השרון, הגליל.

קו מספר 5: הגליל, סולומון, שד' ירושלים, לוינסקי, עליה, אלנבי, שד' תרס"ט, דיזנגוף, ריינס, שד' הקק"ל;
חזרה — שד' קק"ל, דיזנגוף, זמנהוף, שלמה המלך, הנביאים, שמריהו לוין, שד' תרס"ט, שד' רוטשילד, אלנבי, עליה, לוינסקי, צ'לנוב, דרך פ"ת, הגליל.

קו מספר 6: מרכז־בעלי־מלאכה, מלך ג'ורג', דיזנגוף, ירמיהו;
חזרה — ירמיהו, דיזנגוף, מלך ג'ורג', עבודה, יוחנן הסנדלר, מרכז־בעלי־מלאכה.

קו מספר 7: בן־יהודה, אלנבי, גאולה;
חזרה — גאולה, מאה שערים, אלנבי, בן־יהודה.

קו מספר 8: ככר סמואל, גאולה, אלנבי, שיינקין, שד' רוטשילד, שד' בן־ציון, שד' תרס"ט, דיזנגוף, מלך ג'ורג', אלנבי, שפת הים.

קו מספר 9: הכרמל, אלנבי, הגדוד העברי, שד' ירושלים, נוה־שאנן, לוינסקי, לבנדה, סלמה, עליה, אלנבי, רמב"ם, נחלת־בנימין, השומר, הכרמל.

קו מספר 9 א': זבלווי, ראש פנה, הגרר"א, סלומון, שומרון, דרך פ"ת, אלנבי, רציף הרברט סמואל.
חזרה — רציף הרברט סמואל, יונה הנביא, אלנבי, דרך פ"ת, שומרון, סלומון, נוה שאנן, ראש פנה, זאבלאווי.

קו מספר 10: מרכז־בעלי־מלאכה, מרחצאות, חסן־בק.

קו מספר 11: ככר סמואל, יונה הנביא, מונטיפיורי, נחמני, כביש פ"ת;
חזרה — נחמני, כביש פ"ת, מזא"ה, אלנבי, שפת הים.

קו מספר 12: יהודה הלוי, אלנבי, שד' רוטשילד, בצלאל יפה, יהודה הלוי, דיזנגוף, שד' חן, קרית־מאיר;
חזרה — קרית מאיר, שד' חן, דיזנגוף, שד' תרס"ט, שד' ב"צ, מרמורק, יהודה הלוי.

קו מספר 13: מרכז־מעלי־מלאכה, מלך ג'ורג', זמנהוף, שלמה המלך, גורדון, ריינס, ככר דיזנגוף, פינסקר;

ח ז ר ה — אלנבי, בן־יהודה, מנדלי, בן־עמי, ככר דיזנגוף, ריינס, גורדון, שלמה המלך, זמנהוף, מלך ג'ורג', עבודה, יוחנן הסנדלר, מרכז־בעלי־מלאכה.

קו מספר 14 : לוינסקי, לבנדה, סלמה, שכונת התקוה ;
ח ז ר ה — שכ' התקוה, סלמה, לבנדה, לוינסקי, צ'לנוב, מרכז מסחרי, עליה, לוינסקי.

קו מספר 15 : בזל, מפעל חדש ;
ח ז ר ה — מפעל חדש, בזל, דיזנגוף.

קו מספר 16 : אלנבי, נחלת־בנימין, גרוזנברג, השחר, אחד־העם, הרצל, סלמה, צ'לנוב, כביש פ"ת, השומרון, השרון.

קו מספר 17 : הגליל, השומרון, דרך פ"ת, אלנבי, רציף סמואל, הירקון,
ח ז ר ה — גורדון, בן־יהודה, אלנבי, דרך פ"ת, השומרון, השרון, הגליל.

קו מספר 18 : בלפור, שד' רוטשילד, שד' בן־ציון, שד' תרס"ט, דיזנגוף, פרישמן, הירקון, פינת גורדון ;
ח ז ר ה — גורדון דיזנגוף, שד' תרס"ט, שד' רוטשילד, מזא"ה אחד־העם, בלפור.

קו מספר 19 : כביש פ"ת, דרך יפו—ת"א, יפו, שד' המלך ג'ורג' ;
ח ז ר ה — דרך יפו—ת"א, כביש פ"ת, שרונה.

קו מספר 20 : רציף סמואל, יונה הנביא, שיינקין, מלצ'ט, נחמני, דרך פ"ת, חשמונאים ;
ח ז ר ה — חשמונאים, יהודה הלוי, מרמורק, שד' תרס"ט, דיזנגוף, פינסקר, אלנבי, רציף סמואל.

שכונות

1. שכונת ברנר, גובלת עם הרחובות : גרוזנברג—יעבץ	נוסעים בקו מספר 2
2. שכונת העובד, בסוף רחוב צ'לנוב	נוסעים בקו מספר 9
3. שכונת הקבקזים, ליד רח' מנשה בן ישראל	נוסעים בקו 14—9
4. שכונת הפועלים, בצפון תל־אביב	נוסעים בקו מספר 4
5. שכונת הרכבת, דרך פ"ת ליד מחסני „של"	כל האוטובוסים הנכנסים לת"א
6. שכונת התקוה, דרך סלמה	נוסעים בקו מספר 14
7. שכונת מחלול, רח' הירקון—שד' קק"ל	נוסעים בקו מספר 4
8. שכונת המכבי, רח' יפו—תל־אביב	נוסעים בקו מספר 3
9. מנשיה, רח' הכרמל	נוסעים בקו מספר 10
10. נוה־שאנן, רח' לוינסקי	נוסעים בקו מספר 9
11. קרית־מאיר, שד' ח"ן	נוסעים בקו מספר 12
12. שכונת שפירא, סוף רחוב העליה	נוסעים בקו מספר 1
13. שכונת זאבלאווי ליד גשר מוסררה מת"א	נוסעים בקו מספר 9א

תעריפי דואר ובולי-שטרות

בארץ

גלויה	7	מיל
מכתב עד 30 גרם	10	"
(כל 30 גרם נוספים, עד 2 ק"ג)	6	"
דברי דפוס ומסחר — כל 50 גר'	3	"
דוגמאות — כל 50 גרם	3	"
דמי־רישום	15	"
דמי־אכספרס	40	"
מברקים (10 מלים)	75	"
כל 2 מלים נוספות	15	"
מברקים דחופים	150	"
תשובה למברק	75	"
המחאות־כסף:		
מלירה אחת עד 5 לא"י	30	"
מ־5 לא"י עד 10 לא"י	40	"
מ־10 " " 20 "	60	"
מ־20 " " 30 "	80	"
המחאות ע"י מברק —		
תשלום נוסף	85	"
המחאות־דואר —		
מ־50 מא"י עד 500 מא"י	5	"
מ־55 מא"י עד 1000 מא"י	10	"
משלוחים לגובייה —		
עד 500 מיל	20	"
עד 1000 "	30	"
עד 2000 "	35	"
עד 5000 "	50	"
עד —.10 לא"י	60	"
עד —.15 "	70	"
עד —.20 "	80	"
שירות־ביטוח		
מ־12 לא"י	25	"
מ־24 "	35	"
מ־36 "	45	"
מ־48 "	55	"
מ־60 "	65	"
מ־72 "	75	"
מ־84 "	85	"
מ־96 "	95	"
מ־108 "	105	"

לחוץ־לארץ

גלויות — בממלכה המאוחדת	10	מיל
" ארצות אחרות	13	"
מכתבים בממלכה המאוחדת —		
עד 20 גרם	15	"
(כל 20 גרם נוספים)	10	"
מכתבים לארצות אחרות —		
עד 20 גרם	20	"
כל 20 גרם נוספים	13	"
דברי־דפוס ומסחר —		
כל 50 גרם	5	"
דוגמאות — כל 50 גרם	5	"
צרורות דואר — כל 50 גרם	8	"
צרורות (התשלום המינימלי)	40	"
המחאות־כסף עד —.2 לא"י	25	"
המחאות־כסף מ־2 עד 3 לא"י	30	"
כל לירה נוספת	10	"
המחאות־כסף ע"י מברק		
תשלום נוסף	25	"
מכתב־אויר	25	"
שובריי־תשובה,		
בממלכה המאוחדת	12	"
שובריי־תשובה,		
לשאר הארצות	25	"
חבילות של 1 ק"ג	20	"
" " 3 ק"ג	40	"
" " 5 ק"ג	60	"
" " 10 ק"ג	100	"

בולים לשטרות

שטר עד 20 לא"י	20	"
לכל 20 לא"י או חלק	20	"
לכל 100 לא"י או חלק	100	"
בולים לצ'יקים — כל צ'יק	10	"

מדות ומשקלים בארץ-ישראל

מדות אריג: 1 פיק (אמה)=67.75 ס"מ=26.67 אינטש. מדות בנין וקרקע: 1 פיק (אמה)=75.8 סנטימטר=29.84 איטש. 1 מטר=1.32 פיקים (אמות).

ש ט ח. מדות קרקע: 1 מטר מרובע = 1.778 פיקים מרובעים; 1 פיק מרובע = 0.55 מטר מרובע.

	מטרים מרובעים	דונמים ישנים	דונמים מטריים	הקטארים	אקרים	פיקים מרובעים
1 דונם ישן	919	1	0.919	0.0019	0.227	1.600
1 דונם מטרי	1.000	1.00814	1	0.1	0.247	1.778
1 הקטאר	10.000	10.8814	10	1	2.47	17.788
1 אקר	4.047	4.4	4.047	0.4047	1	7.205

מ ש ק ל. 1 דירהם = 49 גרגרים = 3.205 גרמים. 1 אוקה = 400 דירהם = 1.282 קילוגרמים = 2.827 ליטראות (אנגליות).

בדרום: 1 קנטר = 225 אוקה = 100 רוטל = 1,200 אוקיה. בצפון: 1 קנטר = 200 אוקה = 100 רוטל = 1,200 אוקיה.

		קנטרים		אוקות		רוטלים		אוקיות		קילו	נרות אליות
		בדרום	בצפון	בדרום	בצפון	בדרום	בצפון	בדרום	בצפון		
1 קנטר	(בדרום	1		225		100		1200		288.45	635.92
	(בצפון		1		200		100		1200	256.4	565.26
1 אוקה	(בדרום	0.004		1		0.444		5.33			
	(בצפון		0.005		1	0.5		6		1.282	2.827
1 רוטל	(בדרום	0.01		2.25		1		12		2.884	6.36
	(בצפון		0.01		2		1	12		2.564	5.65
1 אוקיד	(בדרום	0.0008		2.18		0.0833		1		0.241	0.53
	(בצפון		0.0008		0.17	0.0833		1		0.214	0.47
1 קילוגרם		0.0035	0.0039	0.78	0.78	0.347	0.39	4.15	4.67	1	2.20
1 ליטרה אנגלית		0.00157	0.00177	0.354	0.354	0.156	0.177	1.887	2.128	0.454	1

לוּחַ הַכֶּפֶל הַגָּדוֹל

המכפלה נמצאת במקום שנפגשים הטור המאוזן והטור המאונך, כמו: $18 \times 19 = 342$

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40
3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	33	36	39	42	45	48	51	54	57	60
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	44	48	52	56	60	64	68	72	76	80
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
6	12	18	24	30	36	42	48	54	60	66	72	78	84	90	96	102	108	114	120
7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98	105	112	119	126	133	140
8	16	24	32	40	48	56	64	72	80	88	96	104	112	120	128	136	144	152	160
9	18	27	36	45	54	63	72	81	90	99	108	117	126	135	144	153	162	171	180
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200
11	22	33	44	55	66	77	88	99	110	121	132	143	154	165	176	187	198	209	220
12	24	36	48	60	72	84	96	108	120	132	144	156	168	180	192	204	216	228	240
13	26	39	52	65	78	91	104	117	130	143	156	169	182	195	208	221	234	247	260
14	28	42	56	70	84	98	112	126	140	154	168	182	196	210	224	238	252	266	280
15	30	45	60	75	90	105	120	135	150	165	180	195	210	225	240	255	270	285	300
16	32	48	64	80	96	112	128	144	160	176	192	208	224	240	256	272	288	304	320
17	34	51	68	85	102	119	136	153	170	187	204	221	238	255	272	289	306	323	340
18	36	54	72	90	108	126	144	162	180	198	216	234	252	270	288	306	324	342	360
19	38	57	76	95	114	133	152	171	190	209	228	247	266	285	304	323	342	361	380
20	40	60	80	100	120	140	160	180	200	220	240	260	280	300	320	340	360	380	400

„ברזלית" מפעלי מתכת בע"מ תופס מקום מיוחד בתעשית המתכת בארץ ובמזרח הקרוב: זהו המפעל היחידי המייצר חוטי־ברזל שונים מחוט־ברזל גלמי.

ל„ברזלית" מחלקות מיוחדות לתעשית חוטי־ברזל: רגילים, מלובנים, מגולבנים, חוטי־הלחמה, מסמרים ומסמרות, חוטים דוקרנים, רשתות לגדרות ולזיון בטון.

מפעלי „ברזלית" הוקמו בשנת 1932 והם מצוידים במכונות חדישות שתפוקתן מגיעה ל־400 טונות לחודש. בחוטי „ברזלית" משתמשים מפעלים אחרים לתעשית מוצרי מתכת שונים.

בשנות המלחמה, כשארץ־ישראל היתה מנותקת ממרכזי התעשיה העולמיים — עבדו מפעלי „ברזלית" למען הממשלה והצבא ומלאו תפקיד חשוב במאמץ המלחמתי.

כיום — נקלטים מוצרי „ברזלית" בשוק המקומי בבנין, בחקלאות ובפיתוח הארץ.

קפות

ארונות

מרכבים

לבונקים, משרדים ופרטים

מגן צטווד בע"מ

ת. ד. 825 תל־אביב טלפון 3158

מכניקה וקדוח

עמנואל-ריבקינד

קבלנים לקדוח

משנת 1920

פתח־תקוה, רחוב שטמפפר

שותפות קדימה

נגריה מכנית

פתח־תקוה

רחוב שטמפפר 47

בחצר

מסגריה

האחים ברקוביץ

פתח־תקוה, רחוב בר־כוכבא 7־5

נוסד 1925

עבודות מתכת ורתוך

בית מלאכה מכני

לכל מיני תקוני מכונות ומשאבות

יצור ותקון מכונות ליהלומים

י. צבי כהן

פתח־תקוה

רחוב שטמפפר 51, טלפון 267

קצנסקי דוד ובניו

פתח־תקוה

רחוב שטמפפר 22

קבלנים לקדוח בארות

ובית מלאכה מכני

ביח"ר יציקה לכל מיני מתכת

חנניה פדר

פתח־תקוה, דרך ת"א — פתח־תקוה

טלפון 234, ת. ד. 7

ממלא כל מיני עבודות מכניות,

מתכת, ברזל, נחושת, ברונזה,

אלומיניום וכו'

כל מיני מכסאות לאינסטלציה

וברזים להשקאה

ק פ ה
מסעדה
ב א ר
הצפור הכחולה

פתח־תקוה
רחוב רוטשילד 102

○

מקום לבילוי נעים
בקפה ובגן הגדול
תזמורת לילה לילה

מלון עדן

פתח־תקוה

מלון ממדרגה ראשונה
תחת אותה ההנהלה
מיום הוסדו

○

מ. שפרלינג
במרכז העיר, רחוב שטמפפר 7
פסג׳ אוקסנהורן

קפה ומסעדה
דוד בלונדר
כשר בהשגחת הרבנות
אולם גדול לאספות, נשפים וחתונות
פ״ת, רח׳ שטמפפר 7, ע״י הדאר
פסג׳ אוקסהורן

נקניקיה גרוס
ארוחות בוקר, צהרים וערב
משקאות חריפים וקרים
גנת־קיץ • נקניק מובחר
מטבח כשר
פתח־תקוה, רחוב חובבי ציון 16

קפה „ראיון״
אבשלום כהן
רחוב מוהליבר 4
קפה ומזנון
יינות קרים ומשכרים

חיים כהן
פתח־תקוה, רחוב חפץ־חיים 18
„רענן״
תעשית תוצרת חלב
לבן, גבינה, חמאה

חברת האכרים העברים

בארץ־ישראל בערבון מוגבל

מפנה את תשומת לב הקהל

למחלקה לבטוח

אשר על ידה

○

כל סוגי הבטוח

חיים, אש, גנבות, פיצויים לעובדים, תאונות, מכוניות, מכוני־מים, בתי אריזה, בטוח תאונות בנסיעות, בטוח ימי וכו'

○

תל־אביב, רחוב אלנבי 108

טלפון 5117 • ת. ד. 209

„עמיר"

חברה להספקה

של התאחדות האכרים העברים בארץ־ישראל בע"מ

תל־אביב, מרכז מסחרי 66, טל. 6008/9

חקלאים!

אם ברצונכם לשווק את תוצרתכם לשביעת רצונכם הגמורה

תפנו אך ורק לקומיסיון

„פרי וירק"

פתח־תקוה, רחוב השוק 4

בירנבוים יצחק את א. זיסרמן

מ. שכטר

ושות'

טחנת קמח

תל־אביב

משתלה:

הרכבות מכל הזנים וכנות חשחש ולימון

סוכנות עצי פרי וסובטרופיים עצי נוי ופרחים

משה לשם

רחוב חפץ־חיים 44, פתח־תקוה

תל־אביב, רחוב אחד־העם 13

ת. ד. 248 • טלפון 2988

בית חרושת לעורות האחים גולדברג

ה מ ש ר ד : תל־אביב, רחוב נחלת בנימין 93

התוצרת : עור, סוליות, רפידות, צוארים, בטנים, יוכטים, בלנקים,
בוקס מעור בקר ועגלים בכל הצבעים

ישראל מנדלבוים

ב י ת־ח ר ו ש ת ל ע ו ר ו ת

פ ת ח־ת ק ו ה

אזור התעשיה הכבדה, רחוב סגולה, על־יד פרדס מירקין

דב גלזר בע"מ

בית חרושת לעורות

o

פתח־תקוה

אזור התעשיה החדש

פתח־תקוה, טלפון 325

תל־אביב, רחוב הגליל 4

„ט ו ס"

חרושת צבעים ולכים בע"מ

צבעים, שמנים, לכים וצבעי עור
חמרי דיזנפקציה וחימיקליים

פתח־תקוה : אזור התעשיה, טל. 316
תל־אביב : אלנבי 121, ת. ד. 826
טלפון 3153

סמובסקי — גרינגרטן

סוחרי בקר

פ ת ח־ת ק ו ה

רחוב גוטמן, פנת ברוידא

בית חרושת

למוצרי מלט

גבעת השלשה

מייצר:

מרצפות, מוזאיקה, מדרגות,
רעפים ומדרכות

נוסד: 1937

פתח־תקוה

ת. ד. 10 ○ טלפון 252

חברת קראקא בע"מ

שכון דתי בקרבת תל־אביב
באדמות פתח־תקוה, 20 דקות מת"א

מגרשים בני 650—1000 מטרים
מרובעים במחירים זולים
ותשלומים נוחים

המשרד: **תל־אביב, שד' רוטשילד 41**

„מרצף"

ביח"ר למרצפות, מדרגות ורעפים
וכל מיני עבודות ממלט ומוזאיקה

מקום התעשיה:
כביש פתח־תקוה—תל־אביב

חיים רוהלד תל־אביב

המשרד: רחוב יהודה הלוי 42

אספקה טכנית, מכונות, מוטורים
דיזל וחשמליים, משאבות וכו'

סוכן כללי של:

Ganz & Co. Ltd. Budapest

אחוזות מ. סימקין בע"מ

חדרי קרור ובית חרושת לקרח

פתח־תקוה, ע"י תחנת הרכבת

מחסני קירור מודרניים להחסנת צרכי מזון (תפוחי אדמה, תפוזים, פירות וירקות וכו') בטמפרטורות הדרושות

יוסף שכטר

רחוב נחלת־צבי 50

בית חרושת לקרח וקירור „שניר"

בית חרושת

לגזוז ומי סודה

„מרוה"

אשר סברדליק

רחוב אורלוב 13

פתח־תקוה

בית חרושת

צוף

רמת־גן

טלפון 72—80

יינות, קוניקים, ליקרים

ש ל

כרמל מזרחי

ידועים בכל העולם

תעשית בירה א"י בע"מ

ראשון לציון

המפעל ביפו—תל־אביב

מייצר

נשר מלט

כביר בע"מ, בת־ים

לונט תעשית בירה בע"מ

רמת־גן

בית־חרושת

למי סודה, גזוז, בירה מלט

משקאות קלים

„ירקון"

שבתי סירוטקין

פתח־תקוה

רחוב חובבי ציון

זליג רבינוביץ בע"מ

בית חרושת לתעשית ספירט

משקאות חריפים ושמרים

בפתח־תקוה

המשרד:

רח' מרחביה 5, ת"א, טל. 2262

חברת פאקא בע"מ

ביח"ר לאלכוהול, שמרים לאפיה

(טריים ויבשים)

וחומצת פחמן

בת־ים

ת. ד. 1887 • תל־אביב

לעליה
להתישבות
לשיכון ולקליטת עולים
לבנין מולדת לעם ישראל

קרן היסוד

המכשיר הכספי של
הסוכנות היהודית לארץ־ישראל

„יכין"

חברה לתעשית שמורים בע"מ

ריבות, מיצים, שמורים, רכז
פולפים, קליפות טחונות

המשרד הראשי:
תל־אביב, רחוב ליבונטין 5
ת. ד. 332
טלפון 4365, 4158

„ביצור" בע"מ

תל־אביב, רחוב אחד־העם 28
טלפון 4577/78 • ת. ד. 1687

ההון הרשום 350.000
ההון הנפרע 273.942
אג"ח במחזור 543.570

ש. ח. ם בע"מ

מכון להדרכה משרדית
הנהלת חשבונות מעתיקה
ורהיטי פלדה משרדיים

תל־אביב, שדרות רוטשילד 20
ת. ד. 2172 • קומה ג'

פרפקט - וירג'יניה סיגריה
למעשן הברדן והקפדן ביותר
אחים בזירנו בע"מ

אגודה צרכנית שתופית

בערבון מוגבל, פתח־תקוה

o

חברו!

תן יד לריסון הספסרות

היה חבר בצרכניה

כרמיל

מפעלי צביעה לטכסטיל

בערבון מוגבל

פתח־תקוה

o

צובעת ומאשפרת אריגי משי וכותנה

המשרד:

תל־אביב, רחוב הירקון 154

טלפון 3192—5786

מספרה לגברות וגברים

אחים עובדיה, פ"ת מוהיליבר 2

בית חרושת למקררים

הקירור

תל־אביב, רחוב הרצל 56

להשיג בפ"ת אצל פירמה „אמת"

רחוב שטמפפר, ע"י הדאר

אהרן זכאי

משרד טכני לבנין וכבישים

רמת־גן, רחוב הרצל 32 טלפון 7260

כרמלי—לפשיץ

קבלני
כבישים
ומדרכות

פתח־תקוה, רחוב עין־גנים

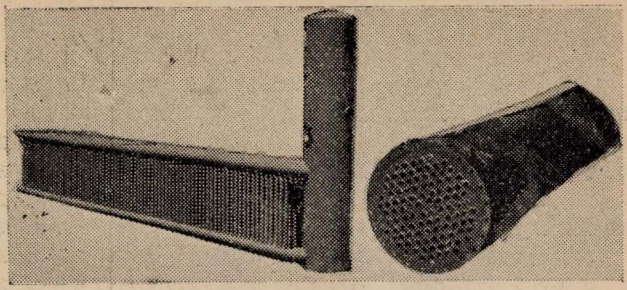
לודזיה

חברה לטקסטיל בע"מ

חולון

טלפון 80817/18 יפו

גרבים
טריקו
לבני משי
בגדי תינוקות
מבחר מלא בסחורות

היוצר

בית מלאכה מכני

רחוב בר־כוכבא 17, פתח־תקוה

קבוצת אחוד
לעבודות מתכת

ביח"ר לקונסטרוקציות ברזל
וכל מיני עבודות מסגרות

תל־אביב, דרך פתח־תקוה 32
טלפון 3056

ח. קרפצינסקי וח. גרוצקי

פתח־תקוה

רחוב שטמפפר 118

○

מסגריה מכנית
מוציאים לפועל
מונטג'ה לבתי חרושת
ותקון כל מיני מכונות
תעשיה ומכוני מים

„המלחים"

ביח"ר לעבודות ברזל ורתוך
בית יציקה

תל־אביב, כביש פתח־תקוה
ע"י בית התעשיה
ת. ד. 1275 • טלפון 3080

מדריך הטלפון בפתח־תקוה

258 אגודת „האורז" בע"מ.
239 „אדיר" — אגודה קואופ' של פרדסנים בע"מ.
250 אהרוני ישראל — מעונו.
322 „אוליבקס" תוצרת שמנים.
216 אלאר בע"מ — מפעלי מתכת.
244 אסיה — מעבדות כימיות.
324 אלישיוף אחים, צמר פלדה
221 „בוסתן", אגודת פרדסנים.
202 ביחובסקי, ד"ר יצחק — מחלות טרופיות פנימיות.
329 בייפוס, פליקס — יועץ כלכלי.
236 בית־החלוצות.
274 בית־חולים בילינסון.
339 בית־חולים בילינסון ב'.
331 בית־חולים לחולי־עצבים — ד. נ. יפה.
217 בית משפט־השלום.
269 בכרך ד"ר י. את וירצבורגר ד"ר א. — רופאים.
220 בן־עזר (ראב), ברוך.
*209 בנק אנגלו פלשתינה בע"מ
*215 ברז, האחים — תפו"ז וטחנה.
245 „ברזלית", מפעלי מתכת בע"מ.
253 ברלוי, אשר.
252 גבעת־השלושה — הקיבוץ.
335 גומי שטרן בע"מ.
212 גלזר, דב — מעונו.
248 „דבר" — סניף.
279 דינוביץ, צבי.
325 גלזר, דב בע"מ—בי"ח לעורות.
235 גלזר ביח"ר לעורות
327 „דן" תחבורת נוסעים.
255 דיקנשטיין, פלטיאל — עו"ד.
*201 דנקר, משה — קמח.
264 „הארץ" — סניף.
310 „הבקר" — סניף.
320 „הדר", דפוס לנייר־עטיפה — מכנס את ליפסקי.
226 „המדריך", בקורת חשבונות ועניני מס־הכנסה.
233 „המקדים", אגודת נהגי טקסי.
321 „המשא", אחים לוצקי.
311 הספקת המים לירושלים.
224 המועצה הכפרית
257 הסתדרות „נשי מזרחי".
231 „שלב", חברה להובלת משא.
304 „ויטה" בית חרושת פרמצבטי.
260 וילנסקי, ד"ר מ. — רופא וט־רינרי („החקלאית").
225 זבצקי, משה — קמח.
328 חברה קדישא. גליס בן ציון.
210 חברת החשמל לא"י בע"מ.
330 חברת טקסטיל א"י בע"מ.
229 חברת „תנובה תל־אביב"—סניף.
319 חות־הלימוד לנערות.
316 „טוס", חרושת צבעים ולכים.
315 טחנת־קמח „ויקטוריה" בע"מ.
281 „יכין" תעשית שימורים.
241 יצהר, סוכנות חרושת־שמנים.
327 כנר, ד"ר שמואל—רופא־עינים.
267 כהן, י. צבי — בי"מ מכני
262 כרמי „התקוה", חברה הדדית
261 כפר־סירקין.
203 ראובן ליכטנשטיין (מוכתר).
270 לבנט דבק בע"מ.
276 לשכת המס — קופת־חולים.
282 לשכת העבודה הכללית.
318 מאיה דוד את שמואל.
223 מאירי ושות', חמרי אינסטלציה.

* מרכז פרטי

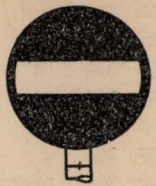
226 מגבית ההתגייסות וההצלה.
243 מגדלי ומשווקי הדרי א"י בע"מ.
312 מגן־דוד אדום.
235 מועצת פועלי פתח־תקוה.
240 מחלקת החקלאות, שירות לב־קורת הפרי.
*317 מירזקנדוף, אחים.
*277 מכבי־אש מתנדבים.
256 מכון ירקון, חברה להשקאה
206 מכנס, גד — מעונו.
320 מכנס, שלמה — מעונו.
303 מפקח על המזונות.
242. „מרצפיה", בית־חרושת.
*313 משטרה.
265 משק־פועלות.
320 משרד הדואר.
*204 משרד הרבנות.
305 משרד להובלה.
268 משרד קבלני לעבודות חקלאיות.
259 נוסבאום, ד"ר מקס — מחלות פנימיות, רנטגן.
254 נייפלד, יהודה — בית־מסחר
203 סלור ב. ושות', משווקי פרי הדר.
*204 ספיר, יוסף — ראש העיריה.
332 „עץ־הזית", בי"ח לשמן וסבון.
247 עמיהוד, א. י. — מספרה.
308 עובד, אליעזר את יוסף.
*204 עירית פתח־תקוה.
234 פדר, חנניה — בית־יציקה.
283 פויכטונגר, ד"ר ליאו.
238 פיינשטיין, פייבל.
214 פיירשטיין, א.
219 פרבר, ד"ר — רופא וטריגרי.
273 „פרדס פתח־תקוה" בע"מ.
*263 פרידמן ש. ובניו — כרמל.
218 פרלמן, נחום.
310 קבנצל, יוסף.
264 קורניוק, שלמה.
255 קמינסקי־דיקשטיין, ד"ר רבקה.
322 י. קיבקוביץ.
222 קופת אשראי וחסכון בע"מ.
*228 קופת־חולים של הסתדרות
224 קופת־חולים עממית.
237 קופת מלוה וחסכון של העובדים.
*213 קופת מלוה חקלאית בע"מ.
301 רבינוביץ, זליג בע"מ — ספירט ושמרים.
208 רבינוביץ, מתתיהו — מעונו.
302 רוזוב, מ.
226 רוזנגרטן, יצחק.
306 רוט ושות' — טחנת־קמח
338 ריבלין, פ. — רופא.
232 רמן, ד"ר ל. — בית־חולים.
207 שלם, עמנואל י.
309 שמולביץ, יצחק — קמח.
272 „שמן יהודה" — בי"ח לשמנים.
323 שפיזר, אפרים.
251 שרף, נחום — „חריפוליט"
211 תחנת־הרכבת — מנהל.
200 תעשיות חימיות ממלכתיות.

...והריהו הטוב ביותר
קפה „עטרה" "ATARA" COFFEE

ציוני־דרך לנהגים

דרך צרה

"אין כניסה"

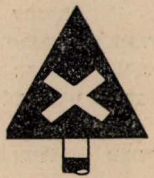

שטח מהירות
מוגבלת, יציאה

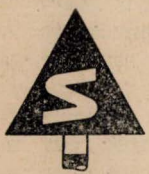

תשלובות (חבורי) דרכים

פרשת (הצטלבות)
דרכים

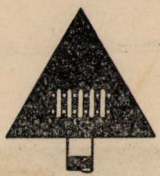
סיבובים כפולים

פינה שמאלית

פינה ימנית

גשר צר

מעבר פסי־רכבת
בלי שערים

מעבר פסי־רכבת
עם שערים

עזרה ראשונה

בית־חולים

בית כנסת

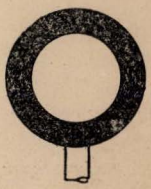
חנית מכוניות
טקסי

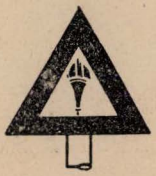
חנית מכוניות
פרטיות

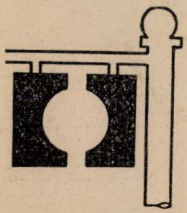
חנית מכוניות־משא
ומכוניות מסחריות

סימן להגבלה כללית
של תנועת כלי־רכב.
פרטים ניתנים בסימנים
בתוך המעגל.

בית ספר

תחנת אוטובוסים
למכוניות אחרות אסורה
החניה בתחום 15 מטר
מציון זה.

„דרום יהודה", אגודת נהגים קואופרטיבית בע"מ

שרות אוטובוסים לכל מושבות הדרום והנגב

שרות טקסי לכל חלקי הארץ

אוטובוסים לטיולים לדרום הארץ

המשרד הראשי: תל־אביב, רחוב הרצל 27, טלפון 6048—4596/7

ראשון לציון: בית האגודה, טלפון 216

רחובות: בית האגודה, טלפון 205

רשימות וטלפונים מחוץ לפתח-תקוה

תיקוני טעויות והשמטות

בעמוד 53 על רש"י — נדפס שנולד 1940 צ"ל 1040
" 62 על המסחר נדפס ¾ מיליון צ"ל 3¾ מיליון
" 71 נשמטה הכתובת: מפעל הקייטנות של העיריה
" 86 הכותרת מוסדות החינוך של אגודת ישראל אינה מכוונת לישיבה אלא לשארית ישראל ובית-יעקב
" 92 נשמט שמו של העו"ד בן עזר (ראב) רח' חוב"צ פנת מונטפיורי
" 156 מספר הטלפון של „דן" הוא 227
" 157 " " " הדואר הוא 230
" " " " " ראש העיריה מר ספיר (מעונו) 205

טלפונים נוספים

204 מ. ולפסון (מעונו) — 284 כב' הרב הראשי ר. כץ
266 עו"ד א. יגנס — 333 האחים בן-עזר (ראב)

ביח"ר לרהיטים

רמת־גן

טלפון 7230

תל־אביב

ת. ד. 144

א. קרניצר

חברה ארצישראלית

תעשית קפיצים בע"מ

„תפרינקו"

מייצרים כל מיני קפיצי ריפוד,

קפיצים למכונות

וקפיצים לאוטומובילים וכו'

המשרד:

תל־אביב, רחוב זבולון 38

טלפון 5957

פיאט

מרכז האוטו פרוסק אור

המפיץ לתל־אביב

והסביבה

תל־אביב, דרך פתח־תקוה 14

טלפון 6291

בנק
אנגלו־פלשתינה בע"מ

נוסד 1902

לונדון, תל־אביב (ארבעה סניפים)
יפו, ירושלם, חיפה, הדר־הכרמל
טבריה, צפת, פתח־תקוה, חדרה
רחובות, ראשון־לציון, רמת־גן

סוחר מוסמך במטבעות זרים

חברת עזר

חברת ב. א. פ. לנאמנות בע"מ